

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS MOKYKLA
TARPTAUTINĖS IR ES TEISĖS INSTITUTAS

VIRGINIJA POŠKAITIENĖ
TARPTAUTINĖS TEISĖS STUDIJŲ PROGRAMA

**BIOMETRINIŲ DUOMENŲ TVARKYMO TEISĖSAUGOS TIKSLAIS
NACIONALINĖSE DUOMENŲ BAZĖSE
REGLAMENTAVIMO PROBLEMATIKA**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
Prof. dr. Regina Valutytė

Vilnius, 2021

TURINYS

| | |
|--|-----------|
| ĮVADAS | 4 |
| SANTRUMPŲ SĄRAŠAS | 13 |
| 1. BIOMETRINIŲ DUOMENŲ TVARKYMO SAMPRATA..... | 14 |
| 1.1. Biometrinių duomenų apibrėžties analizė..... | 14 |
| 1.2. Biometrinių duomenų savybės | 25 |
| 1.3. Duomenų tvarkymas automatizuotomis priemonėmis | 29 |
| 2. BIOMETRINIŲ DUOMENŲ TVARKYMO TEISĖSAUGOS TIKSLAIS KAIP ASMENS TEISIŲ RIBOJIMO PAGRĪSTUMAS: TARPTAUTINĖS JURISPRUDENCIJOS STANDARTAI..... | 32 |
| 2.1. Teisėtumas, būtinumas ir proporcingumas kaip atitikties vertinimo kriterijai | 32 |
| 2.2. Jurisprudencija asmens duomenų tvarkymo kontekste | 35 |
| 2.2.1. Dėl biometrinių duomenų tvarkymo | 35 |
| 2.2.2. Dėl asmens duomenų tvarkymo valstybinėse duomenų bazėse..... | 38 |
| 2.2.3. Sąsaja su duomenų subjektų tipais..... | 39 |
| 2.2.3.1. Neteisti arba nereikšmingai nusižengę asmenys..... | 40 |
| 2.2.3.2. Teisti asmenys..... | 43 |
| 2.3. Sąsaja su duomenų saugojimo terminais | 45 |
| 2.3.1. Duomenų saugojimo terminų sąsaja su duomenų subjekto tipu | 47 |
| 2.3.2. Duomenų saugojimo terminų sąsaja su papildomomis duomenų apsaugos priemonėmis ar subjektų teisėmis..... | 49 |
| 3. TEISINĖS APSAUGOS ĮSTATYMO ATITIKTIS DIREKTYVOS 2016/680 NUOSTATOMS..... | 52 |
| 3.1. Direktyvos 2016/680 nuostatos biometrinių duomenų tvarkymo aspektu | 52 |
| 3.2. Direktyvos 2016/680 perkėlimo į nacionalinę teisę analizė..... | 52 |
| 3.2.1. Sąvoka „konkrečiai nustatyti tikslai“ | 53 |
| 3.2.2. Sąvoka duomenys „ne pernelyg išsamūs“ v. „ne per didelės apimties“ | 57 |
| 3.2.3. Biometrinių duomenų saugojimo terminai | 59 |
| 3.2.4. „Būtinumo“ kriterijus ir specialių duomenų kategorijų tvarkymo teisėtumo analizė | 72 |
| IŠVADOS..... | 79 |
| LITERATŪRA..... | 81 |
| ANOTACIJA | 89 |
| ANOTACIJA ANGLŲ KALBA..... | 90 |
| SANTRAUKA | 91 |

| | |
|--|-----|
| SANTRAUKA ANGLŲ KALBA | 92 |
| PRIEDAS Nr.1 | 93 |
| PRIEDAS Nr.2..... | 98 |
| PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ..... | 103 |

IVADAS

Tiriama problema ir jos aktualumas. Tobulėjant biometrinėms technologijoms, asmens biometrinių duomenų naudojimas sparčiai plečiasi ne tik privačiame, bet ir teisėsaugos sektoriuje. Atsižvelgiant į technologinę pažangą, kuri išplečia galimybes pasinaudoti asmens biometriniais duomenimis, tam tikra labai jautri ar neskelbtina informacija, kokia laikytini biometriniai duomenys, aiškiai pateisina sustiprintą duomenų tvarkymo apsaugos poreikį¹. Nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas užduočių vykdymas, instituciniu požiūriu teisės aktais priskirtas kompetentingoms institucijoms. ES mastu teismo bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose ir policijos bendradarbiavimo srityse valstybės narės dalinasi įvairiais asmens duomenimis siekdamos nustatytų funkcijų įgyvendinimo. Atitinkamai šioms institucijoms kyla pareiga tikrinti teikiamų asmens duomenų tikslumą prieš juos teikiant ar sudarant galimybę jais naudotis, taip pat pareiga laikytis reikalavimų, numatytų asmens duomenų teikimui trečiųjų valstybių institucijoms, tarptautinėms institucijoms arba tretiesiems asmenims bei kiti reikalavimai, kuriuos Lietuvos kompetentingos institucijos privalo įgyvendinti.

Policijos ir teisminių institucijų tarpvalstybinio bendradarbiavimo srityje vienas iš aktualiausių klausimų – specialių duomenų, prie kurių priskirtini ir biometriniai duomenys, apsauga ir kuriems taikomas aukštesnis apsaugos standartas, nei tiesiog asmens duomenims. Visgi, iš vienos pusės, tvarkant subjektų asmens duomenis, kai siekiama užtikrinti visuomenės interesus vykdant nusikalstamumo prevenciją, užtikrinant visuomenės ir nacionalinį saugumą ar kovojant su nusikalstamumu ir, iš kitos pusės, fizinio asmens interesus, susijusius su jo jautrių duomenų apsauga ir jo teise į privatų gyvenimą, pusiausvyros ieškoma derinant su kitomis asmens teisėmis² pasitelkiant būtinumo ir proporcingumo principus. Asmens duomenų tvarkymo teismo bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose ir policijos bendradarbiavimo srityse nuostatos įtvirtintos ES Direktyvoje 2016/680³. Šios Direktyvos 2016/680 nuostatomis siekiama apsaugoti piliečių pagrindinę teisę į

¹ Council of Europe/European Court of Human Rights. *Guide to the Case-Law of the of the European Court of Human Rights*. Data protection. First edition - 31 December 2020.

https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Data_protection_ENG.pdf P.11.

² Europos Taryba. Europos duomenų apsaugos teisės vadovas. Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra, 2014. Žiūrėta 2021 m. balandžio 21 d.

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806ae65c>. P.146.

³ Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva (ES) 2016/680, 2016 m. balandžio 27 d., dėl fizinių asmenų apsaugos kompetentingoms institucijoms tvarkant asmens duomenis nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas arba bausmių vykdymo tikslais ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, ir kuriuo panaikinamas Tarybos pamatinis sprendimas 2008/977/TVR, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32016L0680>

duomenų apsaugą, kai asmens duomenis naudoja teisėsaugos institucijos tvarkant asmens duomenis nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo, baudžiamojo persekiojimo arba bausmių vykdymo, be kita ko, apsaugos nuo grėsmių visuomenės saugumui ir jų prevencijos, tikslais. Taipogi, ja užtikrinama, kad nukentėjusiųjų, liudytojų ar įtariamųjų asmens duomenys būtų tinkamai apsaugoti ir tuo pačiu būtų palengvintas tarpvalstybinis bendradarbiavimas kovojant su nusikalstamumu ir terorizmu⁴.

Atsižvelgiant į tai, kad ES direktyvų nuostatos privalo būti perkeltos į nacionalinę teisę, šiame darbe pateikiama Direktyvos 2016/680 nuostatų perkėlimo į „Lietuvos Respublikos asmens duomenų, tvarkomų nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas, bausmių vykdymo arba nacionalinio saugumo ar gynybos tikslais, teisinės apsaugos įstatymą“ (toliau – Teisinės apsaugos įstatymas) analizė, kiek tai susiję su biometrinių asmens duomenų tvarkymu teisėsaugos tikslais.

Dėl sparčios technologinės plėtros ir globalizacijos žymiai išaugo asmens duomenų rinkimo ir keitimosi jais tarpvalstybiniu mastu apimtys. Kuriamos naujos biometrinių duomenų nuskaitymo technologijos skatina juos vis plačiau naudoti, tačiau kartu su naujovių diegimu privalo būti užtikrinama ir asmens duomenų apsauga ir jos teisinis reglamentavimas. Įgyvendinant teisėsaugos institucijų funkcijas, pavyzdžiui, nusikalstamų veikų prevenciją, tyrimą, atskleidimą ar baudžiamąjį persekiojimą už jas arba vykdant bausmes, technologijos leidžia precedento neturinčiu mastu tvarkyti asmens duomenis. Dideli kiekiai asmens duomenų kaupiami ir tvarkomi valstybės institucijų administruojamose duomenų bazėse. O duomenų bazės tapo būtinybe keičiantis didžiuliais kiekiais asmeninio pobūdžio informacijos⁵. Tiek asmens duomenų rinkimas, tiek jų tvarkymas duomenų bazėse yra tiesiogiai susijęs su asmens pagrindinių teisių ir laisvių apsauga. EŽTT konstatavo, kad valstybinės institucijos duomenų bazėse saugoma informacija, susijusi su asmens privačiu gyvenimu, nepriklausomai nuo to, kaip ir kada tokia informacija surenkama ir ar vėliau kažkam teikiama, reiškia asmens teisės į privatų duomenų subjekto gyvenimą apribojimus, kaip apibrėžta EŽTK 8 str. Vienas iš duomenų apsaugos mechanizmų turėtų būti teisinis reglamentavimas, nepriklausomai nuo to, kad asmens duomenis tvarko valstybinės institucijos. Ir nors ši problema atsirado ne šiandien, tačiau jos aktualumas nemažėja.

⁴ Oficiali Europos Parlamento interneto svetainė; Žiūrėta 2021.03.11

<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/lt/sheet/157/asmens-duomeniu-apsauga>

⁵ Štītis, Darius, Paulius Pakutinskas, Marius Laurinaitis, Inga Dauparaitė. *Tapatybės vagystė elektroninėje erdvėje: socialiniai, elektroninio verslo ir teisinio reguliavimo aspektai*. Kolektyvinė mokslo monografija. Mykolo Romerio universitetas, 2011. P. 118.

Kaip pastebima iš susiklosčiusios EŽTT teismų praktikos dėl biometrinių duomenų tvarkymo nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas tikslais, daugiausiai EŽTK 8 str. pažeidimų užfiksuojama neužtikrinant viešųjų ir privačių interesų pusiausvyros teisėsaugos institucijoms renkant, kaupiant ir neterminuotai saugant asmenų biometrinius duomenis institucijų valdomose duomenų bazėse. Pavyzdžiui, kaip pasisakė EŽTT byloje *S. ir Marper prieš Jungtinę Karalystę*⁶, asmens biometrinių duomenų nediferencijuotas saugojimas neatsižvelgiant į asmens nusikaltimo pobūdį ar sunkumą pažeidžia proporcingumo principą. Esamų informacinių sistemų programiniai pakeitimai įgalintų valstybines institucijas diferencijuoti biometrinių duomenų saugojimą skirtingais terminais ar atsižvelgiant į subjektų nusikalstamos veikos sunkumą ar kitus EŽTT išskiriamus kriterijus. Tačiau tokie didelių duomenų bazių pakeitimai reikalauja didžiulių valstybės piniginių resursų. Taigi, manytina, kad valstybės nėra linkusios investuoti į duomenų bazių kardinalius pakeitimus. Išėitis galėtų būti – aiškesnis teisinis reglamentavimas.

Problemos aktualumą akcentuoja ES pagrindinių teisių agentūra⁷ komentuodama poreikį išsaugoti asmens orumą bei teisę į privataus gyvenimo gerbimą biometrinių duomenų surinkimo ir naudojimo periodu. Agentūra skatina valstybes nares ieškoti sprendimų, užtikrinančių, kad biometriniai duomenys nebūtų naudojami tikslams, kurie nebuvo numatyti duomenų rinkimo metu, taipogi ieškoti sprendimų apsaugoti asmens duomenis nuo rizikų, kurias kelia vis didėjanti informacinių sistemų, kuriose kaupiami asmens duomenys, sąveika⁸. Aktualumą didina ir didėjantis teismų procesų skaičius dėl teisėsaugos institucijų lūkesčių masiškai stebėti bei kontroliuoti piliečius⁹ pasitelkiant naujas biometrinių duomenų technologijas.

Baigiamojo darbo mokslinis naujumas ir originalumas, tiriamos problemos ištyrimo lygis. Iš Lietuvos autorių, pasisakiusių asmens duomenų apsaugos tema, galima būtų išskirti J. Zaleskio monografiją „Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas ir asmens duomenų apsaugos teisė“¹⁰, D. Štitalio su autorių kolektyvu mokslo monografiją „Tapatybės vagystė elektroninėje

⁶ EŽTT 2008 m. gruodžio 4 d. sprendimas byloje *S. ir Marper prieš Jungtinę Karalystę*. Peticijos Nr. 30562/04 ir 30566/04 <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#%7B%22itemid%22:%5B%22003-2571936-2784147%22%5D%7D>

⁷ Oficiali Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūros interneto svetainė.

⁸ <https://fra.europa.eu/en/publication/2018/biometrics-rights-protection/fra-opinions>

⁸ <https://fra.europa.eu/en/publication/2018/fundamental-rights-implications-storing-biometric-data-identity-documents-and>;

⁹ <https://edri.org/our-work/our-legal-action-against-the-use-of-facial-recognition-by-the-french-police/>

¹⁰ Zaleskis, Julius. *Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas ir asmens duomenų teisė*. Vilnius, VĮ Registrų centras, 2019.

erdvėje¹¹ bei „Teisinė aplinka siekiant išvengti tapatybės vagystės elektroninėje erdvėje: jav ir lietuvis teisės aktų lyginamoji analizė” ir kt Iš užsienio mokslinių šaltinių paminėtini N. Y. Liu „Bio-privacy: privacy regulations and the challenge of biometrics“¹² ir D. J. Haas „Personal identification. Its Modern Development and Security Implications“¹³, tačiau jose daugiau akcentuojamasi į naujų biometrinių duomenų, technologijų ir sistemų veikimo principus. E. J. Kindt knygoje „Privacy and Data Protection Issues of Biometric Applications. A Comparative Legal Analysis“ šiek tiek palietė teisinius aspektus, tačiau jie susiję su asmens duomenų apsaugos iššūkiais JAV rinkoje.

Tam tikrais aspektais asmens duomenų apsaugos klausimai buvo nagrinėti J. Dešriūtės disertacijoje „Esminiai asmens duomenų apsaugos baudžiamajame procese reformos Europos Sąjungoje aspektai ir jų įtaka nacionaliniam teisiniam reguliavimui“¹⁴, Europos Žmogaus teisių teismo praktika analizuota E. Leonaitės disertacijoje „Proporcingumo principas Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje“¹⁵. Artimiausias pagal šio darbo temą dėl biometrinių duomenų naudojimo teisėsaugos tikslais yra O. Trukšinos magistro baigiamasis darbas „Biometrinių asmens tapatybės nustatymo sistemų panaudojimo galimybės užtikrinant visuomenės saugumą ir viešąją tvarką Lietuvos Respublikoje”¹⁶. Vienas naujausių mokslinių darbų asmens duomenų tvarkymo teisėsaugos tikslais aspektu – S. Stankevičiūtės daktaro disertacija „Asmens duomenų rinkimo elektroninėje erdvėje teisėsaugos ir žvalgybos tikslais reglamentavimas”¹⁷.

EŽTT jurisprudencija darbe analizuota nauju, iki šiol nenagrinėtu aspektu - dėl biometrinių duomenų tvarkymo valstybinėse duomenų bazėse teisėsaugos tikslais. Taipogi nebuvo tirtas Direktyvos 2016/680 perkėlimo į nacionalinę teisę tikslumo aspektas. Darbe buvo atlikta išsami Lietuvos policijos naudojamų didžiausių duomenų bazių, kuriose tvarkomi asmenų biometriniai duomenys, nuostatų analizė. Mokslinis naujumas šiam darbe pasireiškia ir tuo, kad valstybinių

¹¹ Štītīlis, Darius, Paulius Pakutinskas, Marius Laurinaitis, Inga Dauparaitė. *Tapatybės vagystė elektroninėje erdvėje: socialiniai, elektroninio verslo ir teisinio reguliavimo aspektai*. Kolektyvinė mokslo monografija. Mykolo Romerio universitetas, 2011.

¹² Liu, Nancy Yue. *Bio-privacy: privacy regulations and the challenge of biometrics*. USA: Routledge, 2012.

¹³ Haas, David J. *Personal identification. Its Modern Development and Security Implications*. USA: ASIS International, 2009.

¹⁴ Dešriūtė, Justina. *Esminiai asmens duomenų apsaugos baudžiamajame procese reformos Europos Sąjungoje aspektai ir jų įtaka nacionaliniam teisiniam reguliavimui*. TEISĖS PROBLEMOS. 2016. Nr. 1 (91). ISSN 2351-6364 (online).

<https://alkas.lt/wp-content/uploads/2016/10/J.-Desriute-Asmens-duomenu-apsauga.pdf>

¹⁵ Leonaitė, Erika. *Proporcingumo principas Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje*. Daktaro disertacija. Vilniaus Universitetas. Vilnius, 2013. <https://www.lituanistika.lt/content/54133>

¹⁶ Trukšina, O. *Biometrinių asmens tapatybės nustatymo sistemų panaudojimo galimybės užtikrinant visuomenės saugumą ir viešąją tvarką lietuvis respublikoje*. Magistro baigiamasis darbas. Mykolo Romerio Universitetas, 2013.

<https://vb.mruni.eu/object/elaba:1947313/index.html>

¹⁷ Stankevičiūtė, Sigutė. *Asmens duomenų rinkimo elektroninėje erdvėje teisėsaugos ir žvalgybos tikslais reglamentavimas*. Daktaro disertacija. Mykolo Romerio Universitetas. Socialiniai mokslai. Teisė (s 001). Vilnius, 2020. <https://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:79115457/datastreams/MAIN/content>

institucijų valdomų biometrinių duomenų bazių analizei iki šiol moksliniuose darbuose dėmesio nebuvo skirta, kaip ir EŽTT bylų, kuriose teisėsaugos tikslais buvo tvarkomi biometriniai duomenys, analizei, Teismo sprendimų argumentacijoje ieškant sąsajų su duomenų subjektų tipais bei duomenų saugojimo terminais.

Darbo originalumas pasireiškia ir tuo, kad jame analizuojama ES Direktyvos 2016/680 perkėlimo į nacionalinę teisę atitiktis, kiek tai liečia asmenų biometrinių duomenų tvarkymą teisėsaugos tikslais bei daug dėmesio skiriama Lietuvos policijos administruojamose duomenų bazėse tvarkomų biometrinių duomenų apsaugos klausimams.

Pastebėtina, kad pirmosios EŽTT bylos, kuriose buvo keliamas klausimas dėl biometrinių duomenų tvarkymo aspektų, skaičiuoja jau antrą dešimtmetį. EŽTT vis dar konstatuoja EŽTK 8 straipsnio pažeidimus, nors asmens teisė į privatumą egzistuoja seniai. Darbe nagrinėjamos EŽTT bylos, kuriose buvo minimi teisėsaugos institucijų valdomuose registruose tvarkomi asmenų biometriniai ir jautrūs duomenys nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo, baudžiamojo persekiojimo arba bausmių vykdymo tikslais. Šiuo tikslu buvo gilinamasi į EŽTT formuojamą praktiką vertinant sąsajas tarp biometrinių duomenų bei subjektų tipų, duomenų saugojimo terminų proporcingumo ir šių aspektų atspindį Teismo sprendimuose. ESTT praktika pasitelkiama siekiant palyginti EŽTT ir ESTT proporcingumo testo taikymo kriterijus. Be to, skiriama dėmesio biometrinių duomenų sampratos detaliam analizei siekiant pagrįsti biometrinių duomenų apibrėžties išsamumą.

Baigiamojo darbo reikšmė. Tyrimas padėjo atskleisti Direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę netikslumus identifikuojant teisinio reglamentavimo spragas dėl biometrinių duomenų tvarkymo valstybės valdomose duomenų bazėse. Tai prisidės prie geresnio biometrinių duomenų apsaugos suvokimo doktrinos lygmenyje, rengiant mokymų ir dėstymo medžiagą. Siekiant išvengti bylų prieš Lietuvą Europos žmogaus teisių teisme, darbo išvados būtų naudingos atitinkamų Lietuvos teisės aktų, reglamentuojančių LR Vidaus reikalų ministerijos ir kitų institucijų, teikiančių į registrus ar naudojančių registrų duomenis, tobulinimui.

Tyrimo tikslas įvertinti biometrinių duomenų tvarkymo nacionalinėse duomenų bazėse atitiktį biometrinių duomenų tvarkymo apsaugos standartams, įtvirtintiems EŽTK ir ES teisei.

Tyrimo uždaviniai.

1. Atskleisti biometrinių duomenų sampratą.
2. Atskleisti standartų turinį

3. Išanalizuoti EŽTT ir ESTT praktiką biometrinių duomenų tvarkymo teisėsaugos tikslais kontekste.
4. Atlikti Teisinės apsaugos įstatymo nuostatų analizę dėl biometrinių duomenų tvarkymo nacionalinėse duomenų bazėse įvertinant Direktyvos 2016/680 teisinio reglamentavimo ypatumus.

Tyrimo metodika. Atsižvelgiant į magistrinio darbo keliamus uždavinius, šiame buvo naudojami tokie tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizės metodas, lyginamasis, sisteminis, bylų ir dokumentų analizės.

- Mokslinės literatūros analizė – išanalizuota įvairių pasaulio šalių autorių ir Lietuvos autorių mokslinė literatūra, straipsniai bei disertacijos tirama tema, literatūra biometrinių duomenų sampratos bei biometrinių duomenų naudojimo aspektu, biometrinius duomenis apibūdinančių savybių kontekste, biometrinių duomenų tvarkymo automatizuotomis priemonėmis apibūdinimo prasme.
- Lyginamasis metodas - šiuo metodu buvo atliekamas biometrijos apibrėžties ir jos sudėtinių dalių terminologijos, pateikiamos BDAR 2016/679 ir *ISO/IEC 2382-37:2017* standarte palyginimas; biometrijos sąvokų terminologijos, naudojamos pagrindiniuose duomenų apsaugą reglamentuojančiuose ES ir LR teisės aktuose palyginimas.
- Bylų analizės – sistemingai išanalizuotos pasirinktos EŽTT ir kai kurios ESTT bylos, kurių kontekste teisėsaugos tikslais buvo tvarkomi asmenų biometriniai duomenys.
- Teisinių dokumentų analizė – sistemingai išanalizuoti BDAR 2016/679, Direktyvos 2016/680 ir Teisinės apsaugos įstatymo punktų aspektai biometrinių duomenų tvarkymo kontekste; taipogi, detalai išanalizuoti LR vidaus reikalų ministerijai pavaldžių registrų ir IS, kuriuose tvarkomi biometriniai duomenys, nuostatos ir taisyklės.
- Analitinis kritinis metodas buvo taikomas siekiant pažvelgti į Teisinės apsaugos įstatymo teisinio reguliavimo trūkumus ir jo įgyvendinimo disfunkcionalumą.
- Loginis - analitinis metodas - naudojamas išsakomiems argumentams susieti ir apibendrinti, siekiant sukonkretinti, suprasti abstraktų teisės aktuose įtvirtintų nuostatų arba nebaigtų įvardyti aplinkybių, susijusių su biometrinių asmens duomenų tvarkymu, o taip pat pateikiant išvadas.

Tyrimo struktūra. Magistrinį darbą sudaro įvadas, 3 dalys, kurios skirstomos į atskirus poskyrius ir skyrelius, išvados, literatūros sąrašas, santrauka lietuvių bei anglų kalbomis, anotacijos lietuvių ir anglų kalbomis bei priedai.

Pirmasis darbo skyrius (bendroji tyrimo dalis) skirtas atskleisti biometrinių duomenų sampratai, išanalizuoti biometrinių duomenų apibrėžties sudėtinės dalis. Taipogi, apžvelgiama biometrinių duomenų rinkimą, naudojimą ir saugojimą reglamentuojantys Europos Sąjungos ir nacionaliniai teisės aktai, biometrinių duomenų apibrėžties raida, savybės, biometrinių duomenų tvarkymo automatizuotomis priemonėmis aspektai ir išimties asmens duomenų tvarkymui, numatytos BDAR2016/679.

Specialiąją tyrimo dalį sudaro antroji ir trečioji dalys. Antroje darbo dalyje analizuojamos pasirinktos EŽTT ir ESTT bylos biometrinių duomenų tvarkymo teisėsaugos tikslais kontekste.

Trečioje darbo dalyje atliekama Direktyvos 2016/680 nuostatų perkėlimo į nacionalinę teisę analizė, kiek tai liečia biometrinių arba jautrių duomenų tvarkymą. Atskira skyriaus dalis skirta pastebėtų neatitikimų analizei bei detaliau sustojant prie temos dėl biometrinių duomenų saugojimo terminų aspektų nacionalinėse duomenų bazėse.

Ginamasis teiginys. Biometrinių duomenų tvarkymas nacionalinėse duomenų bazėse visa apimtimi neatitinka tarptautinių asmens duomenų apsaugos standartų, taip pažeidžiant teisę į privatų gyvenimą.

Šaltiniai ir Literatūra. Pirmoji šaltinių grupė, kuri plačiai naudojama darbe – teisės aktai. Darbe detaliai analizuoti LR teisės aktai, į kuriuos referuoja Teisinės apsaugos įstatymas¹⁸ dėl asmens duomenų, tvarkomų teisėsaugos tikslais, ir kuriais remiasi Lietuvos policija, kai asmens duomenis tvarko policijos įstaigų žinybiniuose registruose. Pagrindinis dėmesys skirtas LR vidaus reikalų ministerijai pavaldžių registrų ir IS (3 priedas), kuriuose, be kitų duomenų, tvarkomi ir asmenų biometriniai duomenys, analizei. Taipogi, siekiant atskleisti biometrinių duomenų apibrėžtį, detaliai analizuojamos atitinkamos BDAR 2016/679¹⁹ ir ISO / IEC 2382-37: 2017²⁰ standarto nuostatos.

Antroji šaltinių grupė – mokslinė literatūra. Pasitelkta Lietuvos ir užsienio autorių monografijos, vadovėliai bei straipsniai duomenų apsaugos tema, taipogi moksliniai darbai, kuriuose

¹⁸ Lietuvos Respublikos asmens duomenų, tvarkomų nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas, bausmių vykdymo arba nacionalinio saugumo ar gynybos tikslais, teisinės apsaugos įstatymas, Nr. XIII-1435. Galiojanti suvestinė redakcija 2018-06-30, paskelbta TAR 2018-07-11 Vilnius. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.397419/asr>

¹⁹ Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas (ES) 2016/679, 2016 m. balandžio 27 d., dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama direktyva 95/46/eb (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas). Europos Sąjungos oficialusis leidinys. OL 2016 L 119, 59 tomas. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32016R0679>

²⁰ ISO / IEC 2382-37: 2017. Informacinės technologijos. Žodynas. 37 dalis. Biometrija Žiūrėta 2021 vasario 1 d. <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso-iec:2382:-37:ed-2:v1:en>

gilinamasi į biometrinių duomenų tvarkymo ir naudojimo aspektus asmenų identifikavimo, teisėsaugos ar kitais tikslais.

Tyrimo metu analizuojama EŽTT bei ESTT praktika, susijusi su biometrinių duomenų tvarkymu teisėsaugos tikslais. Bylos analizei buvo pasirinktos atsižvelgiant į tai, ar jose sprendžiami klausimai, susiję su biometrinių duomenų, saugomų valstybinėse duomenų bazėse ir naudojamų policijos ir tarptautinio teismo bendradarbiavimo tikslais, tvarkymu. Kadangi šiuos kriterijus atitinkančių bylų teismų praktikoje nėra daug, todėl papildomai buvo pasirinktos kelios bylos, kuriose tvarkomi kiti jautrūs duomenys (pavyzdžiui, genetiniai), arba bylos, kurios ypač aiškiai atskleidžia teismų poziciją dėl duomenų saugojimo valstybinėse duomenų bazėse. Darbe analizei atrinkta ir reikšminga EŽTT praktika. Nagrinėtos bylos padėjo nustatyti Teismų praktikoje identifikuotus probleminius biometrinių ir jautrių duomenų tvarkymo nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo, baudžiamojo persekiojimo arba bausmių vykdymo tikslais aspektus teisėsaugos institucijų administruojamuose duomenų registruose ar informacinėse sistemose. Ypač reikšminga šio darbo temai ir dažnai cituojama kitose bylose EŽTT byla *S. ir Marper prieš Jungtinę Karalystę*²¹, dėl pažeisto proporcingumo, susijusio su neterminuotu ir nediferencijuojamu asmens biometrinių duomenų saugojimu, taipogi, ESTT byla *Digital Rights Ireland ir Seitlinger*²² dėl asmens duomenų kaupimo duomenų bazėse, kurioje ESTT savo sprendimu panaikino Direktyvos 2006/24/EB dėl duomenų apsaugos ir kitos bylos.

Analizei tikslingai nesirinktos bylos, susijusios su asmens duomenų saugojimu ES lygmeniu sukurtose bendrose IS, kurios padeda valstybių narių policijos ir teisminėms institucijoms keistis informacija tarpvalstybiniu lygmeniu (pavyzdžiui, centralizuotos ES SIS II, VIS ir pan., turinčios nacionalines posistemas kiekvienoje šalyje) ir kuriose subjektų asmens duomenys tvarkomi nacionalinio saugumo užtikrinimo, patekimo į Šengeno zoną ar terorizmo prevencijos tikslais. Didžioji dalis nacionalinių policijos ar valstybės kompetentingų institucijų tvarkomų duomenų apie subjektus registrų turi tiesiogines sąveikas su ES centralizuotomis duomenų bazėmis arba jų nacionalinėmis posistemėmis. Šiame darbe taipogi nebuvo analizuotos bylos, susijusios su Europos arešto orderio klausimais, bei bylos dėl bendros ES užsienio ir saugumo politikos.

²¹ EŽTT 2008 m. gruodžio 4 d. sprendimas byloje S. ir MARPER prieš Jungtinę Karalystę. Peticijos Nr. 30562/04 ir 30566/04 <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#%7B%22itemid%22:%5B%22003-2571936-2784147%22%5D%7D>

²² ESTT 2014 m. balandžio 8 d. sprendimas byloje Digital Rights Ireland ir Seitlinger bei kiti, sujungtos bylos C-293/2 ir C-594/12, <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=150642&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=7980501>

Remiantis Registrų ir valstybės informacinių sistemų registro²³ duomenimis Lietuva iš viso turi 284 nacionalines informacines sistemas ir 96 registrus, kuriuos valdo arba tvarko 138 skirtingi duomenų valdytojai ir 168 skirtingi duomenų tvarkytojai. Visos šios informacinės sistemos atlieka labai įvairias funkcijas. Tyrimui buvo pasirinkti duomenų registrai, kuriuose yra tvarkomi asmenų biometriniai duomenys, ir kuriuose, autorės preliminariumi vertinimu, gali būti išvelgiamos atitikties problemos.

Atsižvelgiant į tai, kad darbe pateikti detalai išanalizuoti Lietuvos policijos žinybinių registrų veiklą reglamentuojantys nuostatai ir taisyklės biometrinių duomenų tvarkymo ir saugojimo aspektu, ši medžiaga galėtų būti naudinga koreguojant žinybinių registrų nuostatus ar taisykles siekiant jų atitikties Direktyvos 2016/680²⁴ bei BDAR 2016/679²⁵ apibrėžtiems asmens duomenų apsaugos principams.

²³ Registrų ir valstybės informacinių sistemų registras. Žiūrėta 2021 m. vasario 23 d. <https://registrai.lt/>

²⁴ Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva (ES) 2016/680, 2016 m. balandžio 27 d., dėl fizinių asmenų apsaugos kompetentingoms institucijoms tvarkant asmens duomenis nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamamojo persekiojimo už jas arba bausmių vykdymo tikslais ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, ir kuriuo panaikinamas Tarybos pamatinis sprendimas 2008/977/TVR, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32016L0680>

²⁵ Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas (ES) 2016/679, 2016 m. balandžio 27 d., dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama direktyva 95/46/eb (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas). Europos Sąjungos oficialusis leidinys. OL 2016 L 119, 59 tomas. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32016R0679>

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

- ES - Europos Sąjunga
- LR - Lietuvos Respublika
- EŽTK - Europos Žmogaus Teisių ir Laisvių Konvencija
- Chartija - Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija
- EŽTT - Europos Žmogaus Teisių Teismas
- ESTT - Europos Sąjungos Teisingumo teismas
- 29DG - ES 29 straipsnio darbo grupė
- IS - Informacinės sistemos
- Direktyva 2016/680 - Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva (ES) 2016/680, 2016 m. balandžio 27 d., dėl fizinių asmenų apsaugos kompetentingoms institucijoms tvarkant asmens duomenis nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas arba bausmių vykdymo tikslais ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, ir kuriuo panaikinamas Tarybos pamatinis sprendimas 2008/977/TVR
- BDAR 2106/679 - Europos parlamento ir tarybos reglamentas (ES) 2016/679. 2016 m. balandžio 27 d. dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama direktyva 95/46/EB
- 1981 Konvencija - 1981 m. Konvencija dėl asmenų apsaugos ryšium su asmens duomenų automatizuotu tvarkymu
- ADTAĮ - Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas
- Teisinės apsaugos įstatymas - LR Asmens duomenų, tvarkomų nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas, bausmių vykdymo arba nacionalinio saugumo ar gynybos tikslais, teisinės apsaugos įstatymas
- VDAI - Lietuvos Respublikos Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija
- BPK - Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas
- LR CK - Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas
- Policijos įstatymas - Lietuvos Respublikos policijos įstatymas

1. BIOMETRINIŲ DUOMENŲ TVARKYMO SAMPRATA

Šios darbo dalies tikslas yra apibūdinti pagrindinius tolesnėse darbo dalyse naudojamus terminus, tokius, kaip biometriniai duomenys, biometrinės savybės arba charakteristikos bei šių duomenų tvarkymas; palyginti terminologiją, naudojamą pagrindiniuose duomenų apsaugą reglamentuojančiuose ES ir LR teisės aktuose ir biometrijos standartuose. Biometrinių duomenų ir jų tvarkymo terminologija, pateikta BDAR 2016/679, palyginama su 2017 metais atnaujintame ISO biometriniame žodyne pateikiama terminologija. Taipogi siekiama aprašyti atsakingų valstybės institucijų, agentūrų ir tarnybų, kaip duomenų valdytojų arba tvarkytojų, valdomų duomenų bazių ir sistemų, kuriose kaupiami, renkami, saugomi ir tvarkomi šalies piliečių - fizinių asmenų - biometrinių duomenų pavyzdžiai (šablonai), skirti identifikuoti asmenis, terminologiją. Vienas iš asmens duomenų, kurių dalis yra ir biometriniai duomenys, vertinimo kriterijų yra faktas, kad asmens tapatybė gali būti tiesiogiai ar netiesiogiai nustatyta panaudojant jo asmens duomenis, taigi šio darbo kontekste taip pat aktualūs asmens tapatybės identifikavimo ir patikrinimo terminologijos aspektai.

Turint tikslą atlikti Direktyvos 2016/680 perkėlimo į nacionalinę teisę analizę biometrinių duomenų tvarkymo teisėsaugos tikslais aspektu, pirmiausia aptartina biometrinių duomenų sąvoka, jos tvarkymui taikomos bendrosios duomenų apsaugos nuostatos, biometrinių duomenų savybės, įgalinančios šiuos duomenis tvarkyti automatizuotomis priemonėmis bei pagrindiniai duomenų apsaugos principai. Biometrijos sąvokos atskleidimui autorė pasitelkė du pagrindinius biometrijos sąvoką apibūdinančius šaltinius - BDAR 2016/679, kaip pagrindinį ES duomenų apsaugą reglamentuojantį dokumentą, ir ISO / IEC 2382-37: 2017 standartą, kaip standartizuotą biometrijos terminologijos aiškinimo žodyną.

1.1. Biometrinių duomenų apibrėžties analizė

Biometrijos mokslo pagrindinis tikslas – asmens atpažinimas pasinaudojant jo fizinėmis, fiziologinėmis ar elgesio savybėmis²⁶. Terminas „biometrija“ (*angl.* biometric data) kilęs iš dviejų žodžių - „bios“, reiškiančio gyvenimą arba gyvybę, ir graikų kalbos žodžio „metreo“, reiškiančio matuoti²⁷.

Norminė „biometrinių duomenų“ sąvoka keitėsi atitinkamai keičiantis laikmečiui bei technologijų raidai ir jos aiškinimas plėtėsi priimant naujus teisės aktus ir atitinkamai diegiant naujus standartus.

²⁶ Ratha, Nalini K. ir Venu Govindaraju. *Advances in Biometrics. Sensors, Algorithms and Systems*. Springer-Verlag London Limited, 2008. P. 1.

²⁷ <https://www.lietuviuzodynas.lt/terminai/Biometrija>

BDAR 2016/679 visose ES šalyse suvienodino asmens duomenų apsaugos taisykles, tame tarpe ir asmens duomenų bei biometrinių duomenų apibrėžtis.

Įvertinant laikmečio ir sparčius technologijos pokyčius BDAR 2016/679 4 str. 1) dalis *asmens duomenis*²⁸ apibrėžia išplėstai ir apibūdina kaip bet kokią informaciją apie fizinį asmenį, kurio tapatybė nustatyta arba kurio tapatybę galima nustatyti (duomenų subjektas). Taipogi papildant, kad fizinis asmuo, kurio tapatybę galima nustatyti, yra apibūdinamas kaip asmuo, kurio tapatybę tiesiogiai arba netiesiogiai galima nustatyti, visų pirma pagal identifikatorių, kaip antai vardą ir pavardę, asmens identifikavimo numerį, buvimo vietos duomenis ir interneto identifikatorių arba pagal vieną ar kelis to fizinio asmens fizinės, fiziologinės, genetinės, psichinės, ekonominės, kultūrinės ar socialinės tapatybės požymius.

BDAR 2016/679 biometriniai duomenys yra priskiriami prie „*specialių kategorijų asmens duomenų*“²⁹ ir, su tam tikromis išimtimis, draudžiama juos „tvarkyti“, kai tvarkymo tikslas yra nustatyti konkretaus fizinio asmens tapatybę. Dokumente biometriniai duomenys³⁰ apibūdinami sekančiais: „*biometriniai duomenys - po specialaus techninio apdorojimo gauti asmens duomenys, susiję su fizinio asmens fizinėmis, fiziologinėmis arba elgesio savybėmis, pagal kurias galima konkrečiai nustatyti arba patvirtinti to fizinio asmens tapatybę*“, pavyzdžiui, veido atvaizdus ar pirštų atspaudų duomenis. Kadangi apibrėžtyse žodžiai „*fizinėmis, fiziologinėmis arba elgesio savybėmis*“ atskirti kablelio jungtuku ir žodeliu „arba“, darytina išvada, kad išvardintos savybės gali būti tiek visos kartu, tiek atskirai, pavyzdžiui, „*fizinės*“ savybės, tokios kaip žmogaus ūgis, svoris, akių spalva, arba „*fiziologinės*“ savybės, tokios kaip kraujo grupė, kūno temperatūra, raumenų ar organų struktūra, asmens organų funkcionavimas ir panašiai, arba „*elgesio*“ savybės, tokios kaip eisena, spausdinimo būdas ar rašysena.

Taigi, su BDAR 2016/679 įsigaliojimu į asmens duomenų sąvoką buvo įtrauktos tokios asmens savybės, kaip fizinės, fiziologinės, genetinės ar psichinės savybės, o susiejus jas su fiziniu asmeniu, pati asmens duomenų sąvoka buvo papildyta biometriniais duomenimis, kurie detalizuojami kaip specialiai apdoroti asmens duomenys, skirti asmens tapatybės nustatymui.

Pastebėtina, kad 2015 m. *ISO/IEC 2382:2015*³¹ standarte biometriniai duomenys (*angl. biometrics*) buvo apibūdinami kaip specifinių savybių, atspindinčių unikalias asmenines savybes,

²⁸ Europos parlamento ir tarybos reglamentas (ES) 2016/679. 2016 m. balandžio 27 d. dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama direktyva 95/46/eb (bendrasis duomenų apsaugos reglamentas). Europos Sąjungos oficialusis leidinys. L 119, 59 tomas, 33. 10 str.

²⁹ *Ibid.*;

³⁰ BDAR 2016/679, 4 str. 14) p.

³¹ ISO / IEC 2382-37: 2017. <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso-iec:2382:-37:ed-2:v1:en>

pvz., pirštų atspaudai, akies rainelė ar asmens balsas, naudojimas asmens tapatybei patvirtinti. VDAI savo 2017 m. rekomendacijoje dėl biometrinių duomenų naudojimo elektroninėje erdvėje pateikė beveik analogišką biometrinių duomenų apibūdinimą, t. y. „kaip konkrečius požymius, pagal kuriuos galima nustatyti unikalias žmogaus savybes, tokias kaip piršto atspaudas, akies rainelė, balsas, kuriais remiantis galime patvirtinti žmogaus tapatybę³².“

2017 m. praplėstoje ISO / IEC 2382-37:2017³³ standarto dalyje, skirtoje apibūdinti terminologiją, išimtinai susijusią su biometrija (*angl.* biometrics), pateikiamos dvi neatskiriamos viena nuo kitos dalys, apibūdinančios biometrinius duomenis:

- „biometriniai duomenys“³⁴ (*angl.* biometric data), kaip tam tikrose sistemose išsaugoti biometriniai asmens duomenų, pavyzdžiui veido atvaizdo, piršto atspaudų, DNR, parašo pavyzdžio ir pan. pavyzdžiai, kartais vadinami šablonais, skirtais palyginimui jau biometrinio duomenų atpažinimo procese, ir

- „biometrinis atpažinimas“³⁵ (*angl.* biometric recognition, biometrics) kaip veiksmas, skirtas palyginti pateikiamus konkretaus asmens biometrinius duomenis su tam tikrose sistemose iš anksto įrašytais jo „biometrinių duomenų“ pavyzdžiais.

„Biometrinis atpažinimas“ ISO standarte plačiau apibūdinamas kaip „*automatinis asmenų atpažinimas pagal jų biologines ir elgesio ypatybes*“ (*angl.* automated recognition of individuals based on their biological and behavioural characteristics), tuo tarpu „biometriniai duomenys“ – kaip biometrinis pavyzdys ar keleto biometrinių pavyzdžių sujungimas bet kuriame duomenų apdorojimo procese, pavyzdžiui, veido atvaizdas, skaitmeniniu būdu išsaugotas pase ar nacionalinėje asmens tapatybės kortelėje.

Atliekant BDAR 2016/679 „*biometrinių duomenų*“³⁶ apibrėžtyje pateikiamos sąvokos analizę autorė remiasi penkiomis pagrindinėmis apibrėžties sudedamosiomis dalimis: „*po specialaus techninio apdorojimo*“, „*susiję su*“, „*fizinio asmens*“, „*fizinėmis, fiziologinėmis arba elgesio savybėmis*“, „*galima konkrečiai nustatyti arba patvirtinti to fizinio asmens tapatybę*“, kartu lyginant jas su 2017 m. biometrijos terminologijai skirtos ISO standarto 2382-37: 2017 dalies formuluotėmis. Minėti „*biometrinių duomenų*“ apibrėžties elementai yra glaudžiai susiję, o visi kartu leidžia nustatyti, ar informacija apie asmenį laikytina „*biometriniais duomenimis*“.

³² Biometrinių duomenų tvarkymas elektroninėje erdvėje. Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos rekomendacija. 2017. Žiūrėta 2020.01.08. https://vdai.lrv.lt/uploads/vdai/documents/files/Rekomend_Biometriniai_2017.pdf

³³ ISO / IEC 2382-37: 2017. Žiūrėta 2021.02.01. <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso-iec:2382:-37:ed-2:v1:en>

³⁴ *Ibid.*, p. (3.3.6)

³⁵ *Ibid.*, p.(3.1.3)

³⁶ BDAR 2016/679, 4 str. 14) p.

Analizuojant ISO standarte pateikiamą su biometrija susijusią terminologiją bei siekiant palyginti ją su BDAR 2016/679 nuostatomis biometrijos kontekste, svarbesnis yra „*biometrinio atpažinimo*“ procesas, kuriame teigiama, kad tai yra „*automatinis asmenų atpažinimas pagal jų biologines ir elgesio ypatybes*“. Todėl toliau, kartu lyginant su BDAR 2016/679 biometrinių duomenų apibrėžties sudedamosiomis dalimis, detalai aptariama ir kiekviena iš ISO „*biometrinis atpažinimas*“ apibūdinimą nusakančių detalių: „*automatinis*“, „*asmuo*“, „*atpažinimas*“, „*biologinės ypatybės*“, „*elgesio ypatybės*“.

1.1. Specialus techninis apdorojimas

Svarstytinas klausimas, kas yra *specialus techninis apdorojimas*. Techninis veiksmas („*techninis apdorojimas*“) su gyvo asmens pateikiamais biometriniais duomenimis, dėl ko užfiksuojamas (nuskaitomas ir / arba įrašomas) biometriniu duomuo į tokių duomenų surinkimo sistemą, galimai vertintinas kaip *specialus techninis apdorojimas*. Pavyzdžiui, asmens pateikiami pirštų pagalvėlių odos paviršiai nuskaitomi pasinaudojant tam skirta technine įranga ir įrašyti tokių atspaudų duomenų bazėje tampa to asmens pirštų atspaudų šablonais arba pavyzdžiais, skirtais asmens identifikavimui vėliau arba technologijos, skirtos biometriniais duomenims nuskaityti ir išsaugoti, ar atpažinti arba identifikuoti, t. y. sulyginti turimą su pateikiamu.

BDAR 2016/679³⁷ teigiama, kad fizinių asmenų apsauga turėtų būti neutrali technologijų atžvilgiu ir turėtų nepriklausyti nuo taikomų metodų. Dėl asmens veido atvaizdo, nuotraukos traktuojamos kaip biometriniu duomuo³⁸ tik tuo atveju, kai jos yra tvarkomos taikant specialias technines priemones, leidžiančias konkrečiai nustatyti fizinio asmens tapatybę ar tapatumą. Šis teiginys suponuoja mintį, kad *specialus techninis apdorojimas* yra tokių technologijų, kurios leidžia konkrečiai nustatyti fizinio asmens tapatybę, naudojimas.

Pavyzdžiui, keltinas klausimas, ar minioje automatiškai vaizdo kamerų skenuojami arba fiksuojami praeivių veidų atvaizdai, bus traktuojami kaip *specialus techninis apdorojimas*, kai dėl naudojamų technologijų sudėtingumo duomenų subjektui sunku suvokti ir pastebėti, ar jo asmens duomenys renkami, kas juos renka ir kokių tikslu³⁹. Arba ar *specialus techninis apdorojimas* bus traktuojamas kaip biometrinių duomenų nuskaitymo, užfiksavimo, užrašymo, atitikties patikrinimo ir asmens identifikavimo veiksmas tik tada, kai fizinis asmuo tiesiogiai dalyvaus šiame procese, t. y. pats pateiks savo veido atvaizdą nuotraukai, pavyzdžiui, siekdamas gauti pasą su integruotais savo

³⁷ BDAR 2016/679, 15 preambulė

³⁸ BDAR 2016/679, 51 preambulė

³⁹ BDAR 2016/679, 58 preambulė

biometriniais duomenimis? Autorės nuomone, abiem atvejais tokių technologijų naudojimas vertintinas kaip *specialus techninis apdorojimas*. Visgi pirmu atveju tam, kad iš minioje fiksuojamų atvaizdų išskirti konkretų asmenį ir nustatyti to fizinio asmens tapatybę, prireiks technologijų, kurių pagalba būtų palyginamas užfiksuotas asmens atvaizdas (veido geometrija) su duomenų bazėje sukauptais asmenų atvaizdais, siekiant patvirtinti ar paneigti atitikimą sistemoje išsaugotiems pavyzdžiams. Antru atveju *specialus techninis apdorojimas* bus tam tikros rūšies įranga, turinti jutiklius, sensorius ar panašią įrangą, kurios pagalba pirštų atspaudai paverčiami skaitmeniniu vaizdu.

Kalbėdama apie informacijos (biometrinių duomenų) formatą arba laikmeną 29DG savo nuomonėje „Dėl asmens duomenų sąvokos“⁴⁰ biometriniais duomenims atskiro turinio formato neišskyrė, todėl manytina, kad asmens duomenų formatas technine prasme analogiškai taikytinas ir biometriniais duomenims - informacijai apie biometrinius duomenis bet kokia forma, neatsižvelgiant į tai, kaip ji pateikiama – raidėmis, skaičiais, grafiniu, fotografiniu vaizdu ar garso forma, taigi ir nepriklausomai nuo technologijų ar techninio apdorojimo⁴¹. Ši 29 DG nuomonė buvo pateikta 2007 metais, dar gerokai iki BDAR 2016/679 įsigaliojimo, tačiau loginis automatinio asmens duomenų tvarkymo įtraukimo į jos taikymo sritį padarinyš buvo numatytas kaip galintis suteikti informacijos apie asmenį, taigi, autorės nuomone, ir vertintinas kaip asmens duomenys po specialaus techninio apdorojimo.

Manytina, kad sąvoka „*specialus techninis apdorojimas*“ galėtų būti prilyginama duomenų tvarkymui automatizuotomis priemonėmis, kaip reglamentuojama materialinėje BDAR 2016/679 taikymo srityje⁴², bei ISO / IEC 2382-37: 2017 standartui, kuriame asmens „*automatinis*“⁴³ atpažinimas remiantis jo biometriniais duomenimis pateikiamas kaip veiksmas, kuomet asmens atpažinimo procesui ir / arba visam procesui yra pasitelkiamos techninės ir technologinės priemonės, arba kartu su jomis veikia ir žmogus. Pavyzdžiui, pirštų atspaudų nuskaitymas ne tik reikalauja įsikišimo, bet ir poreikio bendradarbiauti iš vartotojo pusės⁴⁴. Paprasčiausiu atveju, tai gali būti tam tikro tipo fiksavimo įtaisas (pvz., fotoaparatas ar jutiklis), reikalingas norint nuskaityti arba užfiksuoti pateikiamą vaizdą, pvz. piršto paviršių, iš kurio bus užfiksuotos unikalios savybės. Užfiksavus šį vaizdą reikalingi tam tikri matematiniai algoritmai, kad būtų išfiltruotos unikalios ypatybės iš

⁴⁰ ES 29 STRAIPSNIO DUOMENŲ APSAUGOS DARBO GRUPĖ. *Nuomonė 4/2007 dėl asmens duomenų sąvokos*. 01248/07/LT. Briuselis, 2007. P. 9.

⁴¹ *Ibid.*

⁴² BDAR 2016/679, 2 str.

⁴³ ISO / IEC 2382-37: 2017. Žiūrėta 2021.02.01. <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso-iec:2382:-37:ed-2:v1:en>

⁴⁴ Ratha, Nalini K. ir Venu Govindaraju. *Advances in Biometrics. Sensors, Algorithms and Systems*. UK: Springer-Verlag London Limited, 2008. P. 307-308

anksčiau užfiksuoto vaizdo. Vėliau reikalinga specializuota programinė įranga, kad šios užfiksuotos unikalios savybės būtų paverstos tam tikra forma, kurią technologija gali suprasti ir pakartotinai naudoti. Tuomet reikalingas dirbtinis intelektas, kad ir labai primityvus, kad atpažinimui pateikiamą piršto paviršių būtų įmanoma sulyginti su sistemoje išsaugotu piršto atspaudu šablonu⁴⁵.

Nors tiesiogiai biometrinių duomenų apibrėžtyje nėra paaiškinamos techninės, technologinės arba automatizuotos priemonės, skirtos biometrinių duomenų tvarkymui, tačiau pats duomenų tvarkymas, kaip procesas, taikomas tiek asmens duomenims, tiek biimetriniams duomenims, yra apibrėžiamas kaip „bet kokia automatizuotomis arba neautomatizuotomis priemonėmis su asmens duomenimis ar asmens duomenų rinkiniais atliekama operacija ar operacijų seka, kaip antai rinkimas, įrašymas, rūšiavimas, sisteminimas, saugojimas, adaptavimas ar keitimas, išgava, susipažinimas, naudojimas, atskleidimas persiunčiant, platinant ar kitu būdu sudarant galimybę jais naudotis, taip pat sugretinimas ar sujungimas su kitais duomenimis, apribojimas, ištrynimasis arba sunaikinimas⁴⁶“. „Duomenų tvarkymo“ apibrėžtyje pateikiamas veiksmų sąrašas nėra baigtinis, taigi, aiškintinas plečiamai, ir galimai aprėpia visus veiksmus, kuriuos naudojant būtų galima tiek biometrines asmens savybes nuskaityti ir užrašyti, kaip saugotinus pavyzdžius arba šablonus, juos saugoti, palyginti ar sugretinti, analizuoti ir patvirtinti ar paneigti atitikimą sistemose išsaugotiems pavyzdžiams.

1.2. Sąsaja

Antrasis elementas „*susiję su*“ yra duomenys, susiję su konkrečiu fiziniu asmens savybėmis arba informacija „susijusi su“ asmeniu tada, kai ji yra apie *tą* asmenį⁴⁷. ES 29DG taip pat pažymėjo, kad duomenys yra susiję su asmeniu, jei jie nurodo asmens tapatybę, ypatybes ar elgesį arba jei tokia informacija naudojama siekiant nustatyti, kaip elgiamasi su tuo asmeniu arba kaip jis vertinamas, siekiant daryti susijusį poveikį.

Ar piršto atspaudas, kažkieno paliktas ant stalo, būtų vertintinas kaip asmens duomuo⁴⁸ ir / ar kaip biometrini duomuo? Kol toks piršto atspaudas ar jo fragmentas nėra susietas su konkrečiu

⁴⁵ Ravindra Das. *Biometric Technology. Authentication, Biocryptography, and Cloud-Based Architecture*. UK: Taylor & Francis Group LLC, 2015. P. 5.

⁴⁶ BDAR 2016/679, 4 str. 2) dalis.

⁴⁷ ES 29 STRAIPSNIO DUOMENŲ APSAUGOS DARBO GRUPĖ. *Nuomonė 4/2007 dėl asmens duomenų sąvokos*. 01248/07/LT. Briuselis, 2007. P. 9.

⁴⁸ Kindt, Els J. *Privacy and Data Protection Issues of Biometric Applications. A Comparative Legal Analysis*. Springer Dordrecht Heidelberg, 2013. P. 94.

asmeniu, kurio tapatybę tiesiogiai arba netiesiogiai galima būtų nustatyti pagal šį identifikatorių⁴⁹, tol toks piršto atspaudas bus tik paprastas kažkieno piršto atspaudas.

Taipogi, 29DG konstatavo, kad būtent „dėl biometrinių duomenų unikalios sąsajos su konkrečiu asmeniu šie duomenys gali būti naudojami to asmens tapatybei nustatyti⁵⁰“. Tačiau nei asmens duomenų, nei biometrinių duomenų apibrėžtyje duomenų unikalumo, kaip savybės, neliko.

1.3. Sąvoka „fizinis asmuo“

Trečiasis elementas – sąvoka „*fizinis asmuo*“ („*asmuo*“) - biometrijos duomenų kontekste yra taikoma tik žmonėms, nedetalizuojant, ar tai yra gyvas, ar miręs asmuo. David J. Hass'as teigia, kad fizinis asmuo yra visų fizinių, biologinių ir elgesio savybių, identifikuojančių jį kaip atskirą žmogų, visuma, o išmatuojamos asmens charakteristikos gali būti fizinės (pirštų ar pėdų atspaudai), psichologinės (balso ar parašo atpažinimas) ar biologinės (DNR, baltymų seka), ir šią sritį apibendrintai vadina biometrija⁵¹. Biometrinės asmens fizinio kūno savybės išlieka tos pačios nepriklausomai nuo žmogaus būsenos. BDAR 2016/679 4 straipsnyje „biometrinių duomenų“ apibrėžtyje pateikiama, kad tai yra asmens duomenys, susiję su „fizinio asmens“ savybėmis po tam tikro techninio apdorojimo. Tuo tarpu BDAR 2016/679 preambulėje 27⁵² konstatuojama, kad Reglamento nuostatos netaikomos mirusiems asmenims, taigi ir mirusių asmenų biometrinių duomenų tvarkymui. Tačiau „duomenų valdytojas gali neturėti galimybės sužinoti, ar asmuo, su kuriuo duomenys yra susiję, gyvas ar miręs⁵³“.

LR CK 2.23 straipsnio⁵⁴ (Teisė į privatų gyvenimą ir jo slaptumą) 1 dalyje teigiama, kad informacija apie asmens privatų gyvenimą yra saugoma ir neskelbtina ir po jo mirties, o privataus gyvenimo pažeidimu, kiek tai liečia jautrius duomenis, LR CK laikomas „duomenų apie asmens sveikatos būklę paskelbimas pažeidžiant įstatymų nustatytą tvarką“⁵⁵. Asmens teisės į privatų gyvenimą kontekste LR CK numato didesnę apsaugą, kai kalbama apie fizinio asmens duomenų apsaugą, t. y. informacija apie mirusius asmenis ir jų biometrinius duomenis turėtų būti naudojama

⁴⁹ BDAR 2016/679, 4 str. 1) dalis

⁵⁰ ES 29 STRAIPSNIO DUOMENŲ APSAUGOS DARBO GRUPĖ. *Nuomonė 4/2007 dėl asmens duomenų sąvokos*. 01248/07/LT. Briuselis, 2007.

⁵¹ Hass, David J. *Personal identification. Its modern development and security implications*. USA: ASIS International, 2009. P. 15.

⁵² Europos parlamento ir tarybos reglamentas (ES) 2016/679. 2016 m. balandžio 27 d. dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama direktyva 95/46/eb (bendrasis duomenų apsaugos reglamentas). Europos Sąjungos oficialusis leidinys. L 119, 59 tomas.

⁵³ ES 29 STRAIPSNIO DUOMENŲ APSAUGOS DARBO GRUPĖ. *Nuomonė 4/2007 dėl asmens duomenų sąvokos*. 01248/07/LT. Briuselis, 2007.

⁵⁴ LR Civilinis kodeksas. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.8A39C83848CB/asr.2.23.str.1.d>

⁵⁵ LR Civilinis kodeksas. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.8A39C83848CB/asr.2.23.str.2.d>

tokia pačia tvarka, kaip ir informacija apie gyvuosius. Be to, informacija apie mirusius asmenis taip pat gali būti susijusi ir su gyvais asmenimis⁵⁶, pavyzdžiui, jei galima laikyti, kad informacija, kurią sudaro mirusio asmens duomenys, yra susijusi su gyvais asmenimis ir tai yra asmens duomenys, kuriems taikomos duomenų apsaugos nuostatos, mirusio asmens duomenims gali būti netiesiogiai taikoma duomenų apsaugos taisyklėmis teikiama apsauga.

Pastebėtina, kad LR CK, kaip ir BDAR 2016/679, išskiria tam tikras išimtis, kada asmens teisė į privatą gyvenimą gali būti apribota, pavyzdžiui, kai informacijos apie asmenį skleidimas „atitinka teisėtą ir pagrįstą visuomenės interesą tokią informaciją žinoti“ (LR CK 2.23 str. 3 d.) arba kai apribojimai daromi „motyvuotu teismo sprendimu“ (LR CK 2.23 str. 5 d.).

1.4. Fizinės, fiziologinės arba elgesio savybės

BDAR 2016/679 4 straipsnyje pateikiamoje „biometrinių duomenų“ apibrėžtyje įvardijama, kad asmens duomenys, pagal kuriuos galima konkrečiai nustatyti arba patvirtinti asmens tapatybę, remiasi „fizinėmis, fiziologinėmis arba elgesio savybėmis“, kurios yra po tam tikro specialaus jų apdoravimo. Keltinas klausimas, ar ISO standarte⁵⁷ minimos asmens „elgesio ir biologinės savybės“ visais atvejais gali būti prilyginamos BDAR 2016/679 minimoms „fizinėms, fiziologinėms arba elgesio“ savybėms.

ISO / IEC 2382-37: 2017 standarte asmens „*elgesio ir biologinės savybės*“ pateikiamos kaip neatskiriamos, t. y. egzistuojančios, matuojamos ir analizuojamos kartu, todėl „biometrinių duomenų“ apibrėžtyje vietoj „ir (arba)“ vartojamas junginys „ir“. Pavyzdžiui, piršto atspaudų vaizdas gaunamas, kai asmuo pateikia savo pirštą atspaudų nuskaitymui (elgesys), t. y. tiesioginis asmens dalyvavimas nuskaitymo procese, ir šio asmens veikimo metu užfiksuojama jo piršto odos paviršiaus struktūra - piršto biologinės savybės. 29DG savo nuomonėje „Dėl asmens duomenų sąvokos“⁵⁸ konstatavo, kad „biometriniai duomenys ypatingi tuo, kad juos galima laikyti ir informacijos apie konkretų asmenį turiniu (tai yra Vardenio pirštų atspaudai), ir elementu, leidžiančiu nustatyti ryšį tarp informacijos ir asmens (ši daiktą lietė kažkas, kam priklauso šie pirštų atspaudai; šie pirštų atspaudai atitinka Vardenio atspaudus, todėl ši daiktą lietė Vardenis), todėl jie gali būti naudojami kaip „žymenys“, analogiškai ISO standarte – kaip šablonai, modeliai arba nuorodos.

⁵⁶ ES 29 STRAIPSNIO DUOMENŲ APSAUGOS DARBO GRUPĖ. *Nuomonė 4/2007 dėl asmens duomenų sąvokos*. 01248/07/LT. Briuselis, 2007.

⁵⁷ ISO / IEC 2382-37: 2017. <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso-iec:2382:-37:ed-2:v1:en>

⁵⁸ *Ibid.*

Fizinės žmogaus savybės apibūdina jo išorinius, matomus požymius, tuo tarpu asmens fiziologinės⁵⁹ savybės yra susijusios su žmogaus vidine (organų) struktūra ir organizmo funkcijomis. Asmens biologinės savybės savo prasme apima tiek fizines, tiek fiziologines savybes (biologija - mokslas⁶⁰ apie gyvybę - gyvą žmogų, ir tos gyvybės veikimo bei funkcionavimo dėsnius), galbūt todėl kai kuriuose šaltiniuose fizinės ir fiziologinės savybės pateikiamos kartu, t. y. kaip biologinės savybės, prie jų priskiriant tokias žmogaus savybes, kaip rankų ilgis, kaukolės forma, kūno plaukuotumas ar kūno konstitucija, ir pan.⁶¹ Kai šias savybes (fizines ir fiziologines arba bendrai - biologines) siekiama koku nors būdu išmatuoti, turime biometriją („bios“ ir „metreo“).

Vieni šaltiniai „biometriją“ apibūdina kaip mokslą apie žmogaus tapatybės atpažinimą pagal jo unikalius fizinius ar elgesio požymius⁶², kiti biometriją nusako, kaip mokslo ir technikos sritį, kuri užsiima žmogaus biologinių požymių (fizinių ir fiziologinių) matavimu⁶³.

Visgi ne visos asmens *fizinės, fiziologinės ar elgesio savybės*, priskirtos biometriniam duomenim, panaudotinos asmens *tapatybės nustatymui ar patvirtinimui*. Kaip teigia Els'as J. Kindt'as, tam, kad būtų tinkami naudoti biometrinėse sistemose automatiniam palyginimui, žmogaus biometriniai duomenys turi pasižymėti tam tikromis specifinėmis savybėmis⁶⁴. Šios specifinės savybės trumpai apžvelgtos skyriuje žemiau (Biometrinių duomenų savybės).

Autorės nuomone, darytina išvada, kad BDAR 2016/679 pateikiama biometrinių duomenų apibrėžtis yra labiau pritaikyta konkrečiam BDAR 2016/679, kaip specialioje teisės normoje, įvardintam asmens duomenų tvarkymo ir naudojimo tikslui – nustatyti arba patvirtinti asmens tapatybę, kitaip sakant, šiam tikslui pasitelkiamos bet kurios iš šių savybių, tiek fizinės, tiek fiziologinės, kai jos siejamos su konkrečiu fiziniu asmeniu. Tuo tarpu minėtame ISO standarte pateikiama sąlyginai platesnė asmens biometrinių duomenų (biologinės savybės) apibrėžties dalis, kadangi standartas neapibrėžia biometrinių duomenų naudojimo tikslo, išskyrus pateikiamas sąvokas „biometriniai duomenys“ ir „biometrinis atpažinimas“.

⁵⁹ Fiziologija [gr. physis — gamta + logija]: mokslas, tiriantis organizmo funkcijas, pvz.; gyvybinės funkcijos ir jų dėsniai. Tarptautinių žodžių žodynas. Žiūrėta 2021 m. balandžio 26 d. <https://tzz.lt/f/fiziologija/>.

⁶⁰ Biologija [bio+logija], mokslas apie gyvybę, jos dėsnius. Tarptautinių žodžių žodynas. Žiūrėta 2021 m. balandžio 26 d. (TŽŽ) <https://tzz.lt/b/biologija/>

⁶¹ Babachinaitė, Genovaitė ir autorių kolektyvas. *Kriminologija*. Mykolo Riomerio Universitetas. Vilnius, 2010. P.78.

⁶² Anil K. Jain, Patrick Flynn, Arun A.Ross. *Handbook of biometrics*. (Springer Science+Business Media, 2008). P. 1.

⁶³ Kvietkauskas V. ir kt. *Tarptautinių žodžių žodynas*. Vilnius: K. Poželos spaustuvė, 1985. P. 527.

⁶⁴ Kindt, Els J. *Privacy and Data Protection Issues of Biometric Applications. A Comparative Legal Analysis*. Springer Dordrecht Heidelberg, 2013. P.20.

1.5. Sąvoka „nustatyti arba patvirtinti fizinio asmens tapatybę“

Autorės manymu, BDAR 2016/679 biometrinių duomenų apibrėžties sąvokos dalis „konkrečiai nustatyti arba patvirtinti to fizinio asmens tapatybę“ negali būti prilyginama ISO standarto sąvokoms, kur biometrinis asmens identifikavimas atliekamas kartu su biometriniu patikrinimu. BDAR 2016/679 sąvokos „nustatyti“ arba „patvirtinti“ yra pateikiamos kaip lygiavertės atskiriant jas jungtuku „arba“, t. y. arba asmens tapatybės nustatymui, arba tapatybės patvirtinimui. Priešingai, ISO standarte biometrinis *atpažinimas*⁶⁵ apibrėžiamas remiantis dviem sąvokomis, tačiau jos egzistuoja kartu, o ne kaip alternatyva:

- „*biometriniu identifikavimu*“, kai biometrinėje duomenų bazėje yra vykdomas paieškos procesas, kurio tikslas - rasti ir atpažinti konkrečiam asmeniui priskirtiną (-us) biometrinių (-ius) identifikatorių (-ius), ir kartu einančiu
- „*biometriniu patikrinimu*“, kuris atliekamas palyginant pateikiamą konkrečiam asmeniui priklausančią biometrinių duomenų (pavyzdžiui, piršto atspaudą, veido atvaizdą ar pan.) su duomenų bazėje išsaugotais vienu ar keliais duomenų subjektui priskirtais biometriniais duomenimis (kartais dar vadinamais biometriniais šablonais⁶⁶, modeliais arba nuorodomis⁶⁷), naudojamais kaip biometrinio palyginimo objektas, ir patvirtinant arba paneigiant, kad konkretaus fizinio asmens biometrinis duomuo yra užfiksuotas duomenų bazėje.

Taigi, atskirai vertintina, ar šios dvi sąvokos - asmens tapatybės *nustatymas* ir asmens tapatybės *patvirtinimas*, yra lygiavertės, kadangi BDAR 2016/679 biometrinių duomenų apibrėžtyje pateikiamos kaip alternatyva. Keltinas klausimas, ar formuluotės *asmens tapatybės nustatymas*, *tapatybės patvirtinimas*, *identifikavimas*, *patikrinimas* gali būti traktuojamos kaip lygiavertės, ir jei ne, kuriame procese kuri sąvoka vartotina.

Patikrinimas (arba autentifikacija, arba verifikacija (*angl.* verification)) reiškia „nustatyti, ar atitinka originalą, pirminį šaltinį“⁶⁸. Patikrinimas yra procesas, kurio metu subjekto įvesti duomenys, pavyzdžiui, jo paties susikurtas ar jam suteiktas kodas yra palyginamas su duomenų bazėje esama informacija – išsaugotu kodu. Jeigu prisijungimo metu subjekto įvesti duomenys (kodas) sutampa su turima informacija duomenų bazėje (kodu), patikrinimo rezultatas sėkmingas, o subjektas tokiu būdu patvirtina savo tapatybę. Tačiau slaptažodžio ar kodo žinojimas dar nereiškia, kad sistema identifikavo konkretų fizinį asmenį. Sistema tik atpažino kodą pateikusį, tai yra, jį žinantį asmenį.

⁶⁵ ISO / IEC 2382-37: 2017. <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso-iec:2382:-37:ed-2:v1:en>

⁶⁶ *Ibid.*

⁶⁷ *Ibid.*

⁶⁸ Tarptautinių žodžių žodynas, Vilnius, 2013. P 79.

Tačiau juo gali būti bet kuris žmogus. Taigi, slapto kodo turėjimas ar PIN kodo žinojimas dar nesuteikia galimybės nustatyti arba patvirtinti asmens tapatybės⁶⁹.

Identifikacija yra asmens *tapatybės nustatymo* procesas. Kitaip sakant, mus identifikuojant mes lyg ir atsakome į klausimą „Kas aš esu?“. Mes laikas nuo laiko esame prašomi pateikti ar parodyti savo asmens tapatybės dokumentus (pasą, ID kortelę). Pavyzdžiui, asmuo turi įrodyti savo tapatybę keliaujant, kreipiantis dėl vizos išdavimo, atliekant finansines operacijas ar įrodant atitikimą tam tikriems įstatymams, tarkim dėl amžiaus ribos alkoholio vartojimui ar įsigijimui, pilnametystės įrodymui ir pan. Tačiau asmens dokumento turėjimas dar neįrodo, kad prieš mus yra būtent tas asmuo. Kad būtų naudojamas kaip asmens identifikavimo dokumentas, toks dokumentas turėtų būti susietas su konkrečiu asmeniu panaudojant jo biometrinius duomenis. Taigi, *identifikacija* prilygintina asmens *tapatybės nustatymui*, o *patikrinimas* – asmens *tapatybės patvirtinimui*.

Pastebėtina, kad 2017 m. ISO standartą⁷⁰ papildžius išimtinai biometrijai skirta terminologija, terminas „autentifikavimas“, anksčiau naudotas kaip sinonimas terminams „biometrinis patikrinimas“ (*angl.* biometric verification) ir / arba „biometrinis identifikavimas“ (*angl.* biometric identification), tapo nenaudotinas. Nuo 2017 m., remiantis ISO standartu, rekomenduotinas naudoti terminas „biometrinis atpažinimas“.

Kad galėtume įgyvendinti asmens *biometrinio atpažinimo* procesą, visų pirma, būtinas asmens tapatybės nustatymas remiantis asmens turimais oficialiais jo tapatybę patvirtinančiais dokumentais, t.y. kompiuterizuotu būdu asmeniui suteiktais numeriais (pavyzdžiui, asmens kodu)⁷¹. Antra, jo biometrinio duomens (pavyzdžiui, pirštų atspaudų) nuskaitymas bei įrašymas (užfiksavimas) tam skirtoje sistemoje (duomenų bazėje) taip suformuojant pavyzdinį tam asmeniui priklausantį pirštų atspaudų šabloną⁷². Trečia, asmens tapatybės biometrinis patvirtinimas, t. y. ar asmens unikali informacija ir duomenys jau yra biometrinės sistemos duomenų bazėje⁷³, ir ar sistema patvirtina asmens tapatybę sulyginant pateikiamus biometrinius duomenis (-į) su sistemos duomenų bazėje esančiais duomenimis, kitaip sakant, ar pateikti duomenys atitinka esančius sistemoje ar ne,

⁶⁹ Ratha, Nalini K. ir Venu Govindaraju. *Advances in Biometrics. Sensors, Algorithms and Systems*. Springer-Verlag London Limited, 2008.P.307-308.

⁷⁰ ISO / IEC 2382-37: 2017. <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso-iec:2382:-37:ed-2:v1:en>

⁷¹ David J. Hass. *Personal identification. Its modern development and security implications*. USA: ASIS International, 2009. P. 22.

⁷² Anil K. Jain, Patrick Flynn, Arun A. Ross. *Handbook of biometrics*. USA: SpringerScience+Business Media, 2008.P.6

⁷³ Ravindra Das. *Biometric Technology. Authentication, Biocryptography, and Cloud-Based Architecture*. UK: Taylor & Francis Group LLC, 2015. P.11

pvz. ar šis biometrinis duomuo priklauso Vardeniui ar ne⁷⁴. Autorės manymu, BDAR 2016/679 sąvokos „nustatyti“ arba „patvirtinti“ „biometrinių duomenų“ apibrėžtyje turėtų būti atskirtos jungtuku „ir / arba“, kadangi asmens biometriniai duomenys naudotini tiek tapatybės nustatymo, tiek tapatybės patvirtinimo tikslais.

1.2. Biometrinių duomenų savybės

Mokslininkai teigia (Anil‘as K. Jain‘as, Patrick‘as Flynn‘as, Arun‘as A. Ross‘as), kad įvairūs žmogaus biometriniai duomenys - fizinės kūno savybės ir elgesio charakteristikos, pavyzdžiui, pirštų atspaudai, veido ar plaštakos geometrija, balsas ar eiseną, akies rainelė bei tinklainė gali būti apibūdinami remiantis tam tikromis savybėmis – universalumu, unikalumu, pastovumu, galimybe surinkti, tinkamumu, atlikimu ir menka galimybe pergudrauti, dar kartais vadinama „apėjimu“⁷⁵, tačiau teisiniame reguliavime šios savybės nėra atspindimos. Biometriniai duomenys, atitinkantys šias savybes, leidžia juos vienodai užrašyti, sukaupti ir saugoti biometrinių duomenų bazėse automatinio asmens atpažinimo tikslais. Visgi nebus nė vieno biometrinio duomeno atitinkančio absoliučiai visas žemiau išvardintas biometrinių duomenų savybes. Pastebėtina, kad kiekviena iš šių išvardintų savybių turi savų privalumų ir trūkumų. Konkrečių savybių iš žemiau išvardintų pasirinkimas priklauso ne tik nuo biometrinių duomenų užrašymui, nuskaitymui ar saugojimui skirtų informacinių sistemų, bet ir nuo biometrinių duomenų naudojimo paskirties svarbos (pavyzdžiui, patekimui į ypatingos svarbos pastatus ar patalpas bus pasirenkamos sudėtingesnės informacinės technologijos, kurių pagalba bus siekiama užtikrinti didesnę patekimo saugumą, taigi ir biometrinių savybių rinkinys bus pilnesnis savo apimtimi), tačiau svarbiausia ir visuomet reikalaujama savybė – atlikimas, t. y. atpažinimo tikslumas⁷⁶.

Universalumas (angl. universality) parodo, kad kiekvienas žmogus turi turėti būtent tokią savybę. Priešingu atveju tiesiog nebus įmanoma suformuoti asmenų atpažinimui reikalingos duomenų bazės. Pavyzdžiui, tai, kad asmuo turi dešimt rankų pirštų, leidžia jį identifikuoti, net jei dėl

⁷⁴ Anil K. Jain, Patrick Flynn, Arun A. Ross. *Handbook of biometrics*. USA: SpringerScience+Business Media, 2008.P.6.

⁷⁵ Anil K. Jain, Patrick Flynn, Arun A. Ross. *Handbook of biometrics*. SpringerScience+Business Media, 2008. P.15. Nurodo: A.K.Jain, R.Bolie, S. Pankanti. *Biometrics. Personal identification in Networked Society*. Kluwer Academic Publishers, 1999.

⁷⁶ Anil K. Jain, Patrick Flynn, Arun A. Ross. *Handbook of biometrics*. USA: SpringerScience+Business Media, 2008. P. 15.

kokios nors priežasties jis vieno ar kelių pirštų neturės, arba, tatuiruotė ar randai ant kūno⁷⁷ yra specifiniai, unikalūs biometriniai duomenys, tačiau juos turi ne visi žmonės, taigi, nėra universalūs.

Unikalumas arba išskirtinumas (angl. uniqueness arba distinctiveness⁷⁸) reiškia, kad bet kurie du žmonės turi būti pakankamai skirtingi, atsižvelgiant tik į šią savybę. Žmogaus asmeniniai biometriniai duomenys per visą žmogaus gyvenimą negali būti pakeisti ar pasikeisti. Tai reiškia, kad asmuo nebegalės toliau gyvenime naudotis savo biometriniais duomenimis identifikavimui, jei jo ar jos biometriniais duomenimis buvo piktnaudžiaujama, pavyzdžiui, buvo atkleisti kitiems asmenims, nukopijuoti ir sunaikinti⁷⁹.

Pastovumas (angl. permanence) parodo, jog savybė turi būti pakankamai atspari ir nekintanti bėgant laikui ar keičiantis aplinkos sąlygoms, pavyzdžiui dėl lengvos galimybės pakeisti plaukų spalvą būtų netinkama savybė, o žmogaus veido kintamumas esant skirtingoms aplinkybėms, tokioms kaip apšvietimas, judesys, emocinės išraiškos, kameros sufokusavimas, makiažas, ar saulės akiniai bei asmens senėjimo požymiai⁸⁰ gali sukelti sunkumų užfiksuojant ir vėliau atpažįstant duomenis. Tuo tarpu, akies rainelė labai nedaug keičiasi per žmogaus gyvenimą ir paprastai laikoma pastovesne nei veidas ar balsas. Tačiau svarbu pažymėti, kad nėra absoliučiai tvirtos biometrinės savybės⁸¹.

Galimybė surinkti arba renkamumas (angl. measurability arba collectability) reiškia biometrinio duomens išmatuojamumą, pavyzdžiui, kai kurių biometrinių duomenų surinkimas arba užfiksavimas reikalauja per daug pastangų ar sudėtingos įrangos arba pats procesas per sudėtingas ir ilgai trunkantis arba aplinkos faktoriai stipriai įtakoja biometrinio duomens kokybę, pavyzdžiui, asmens balsas kaip biometrinis duomuo yra susijęs ne tik su asmeninėmis savybėmis, bet ir su daugeliu aplinkos kintamųjų, nes balso generavimas yra itin sudėtingo proceso rezultatas⁸².

Priimtinumai arba tinkamumas (angl. acceptability) yra tai, kiek žmonėms yra priimtinas, patogus ir lengvas toks asmens biometrinio požymio surinkimas, tai yra kiek bendradarbiavimo reikalinga iš asmens pusės surenkant tokį duomenį, pavyzdžiui, veido geometrijos nuskaitymas yra pakankamai lengvas, tuo tarpu DNR požymio pateikimas daug kam sukelia nemalonių jausmų ir reikalauja specialių aplinkybių.

⁷⁷ Anil K. Jain, Patrick Flynn, Arun A. Ross. *Handbook of biometrics*. USA: SpringerScience+Business Media, 2008. P. 231.

⁷⁸ Liu, Nancy Yue. *Bio-privacy: privacy regulations and the challenge of biometrics*. USA: Routledge, 2012. P.12.

⁷⁹ Ratha, Nalini K. ir Venu Govindaraju. *Advances in Biometrics. Sensors, Algorithms and systems*. UK: Springer-Verlag London Limited, 2008. P. 81 -82.

⁸⁰ *Ibid.*, P. 43.

⁸¹ Liu, Nancy Yue. *Bio-privacy: privacy regulations and the challenge of biometrics*. USA: Routledge, 2012. P. 30.

⁸² *Ibid.*, P. 151.

Atlikimas (angl. performance), reiškia biometrinio duomens atpažinimo tikslumą ir tam tikslui pasiekti būtinų išteklių ar technologijų lygio poreikį, kuomet, pavyzdžiui, kaip teigia Ravindra Das'as, reikalingi tam tikri matematiniai algoritmai, kad būtų išfiltruotos unikalios ypatybės iš anksčiau užfiksuoto vaizdo, bei specializuota programinė įranga, kad šios unikalios savybės būtų paverstos tam tikra forma, kurią technologija gali suprasti ir pakartotinai naudoti.

Apėjimas arba galimybė pergudrauti (angl. circumvention) parodo ar būtų lengva apgauti biometrinių duomens nuskaitymo sistemą apgaulingais metodais, pavyzdžiui nukopijuoti ir pateikti kito asmens pirštų atspaudus arba perdaryti, suklastoti duomenis⁸³.

Kaip jau minėta, nei viena asmens biometrinė charakteristika, kaip asmens duomu, neatitiks visų šių pageidautinų savybių, kurios paprastai keliamos biometrinių duomenų nuskaitymui ir užfiksavimui tam skirtose sistemose ar duomenų bazėse⁸⁴. Kitaip tariant, jokia biometrinė charakteristika nėra ideali, tačiau daugelis jų yra atitinkančios *priimtimumo* savybę, t. y. patogus ir lengvas biometrinio požymio surinkimas, nekeliantis fiziniams asmenims, kurių biometrinė charakteristika užfiksuojama, nemalonių pojūčių ar nepriimtinių veiksmų.

Ilgą laiką pirštų atspaudai buvo siejami tik su nusikaltimais ir teisėsauga⁸⁵. Tačiau tobulėjant technologijoms pirštų atspaudai tapo vieni populiariausiai naudojamų biometrinių duomenų⁸⁶, o akies rainelė bei tinklainė ateityje gan greitai taps plačiai naudojamos lyginant su kitais biometriniais duomenimis dėl lengvos surinkimo arba užrašymo savybės (*galimybė surinkti arba renkamumas*) ir menkų galimybių apgauti nuskaitančią informacinę sistemą, pavyzdžiui pateikiant kito asmens akies rainelės kopiją (savybė - *apėjimas arba galimybė pergudrauti*). Be to, šių biometrinių duomenų (pirštų atspaudų ar akies rainelės) nuskaitymui ar surinkimui būtinas ir bendradarbiavimas iš subjekto pusės⁸⁷. Didžiajai daugumai šių technologijų būtina tam tikra specializuota ar automatizuota įranga, įgalinanti fiksuoti reikiamą biometrinę informaciją ir įtraukti duomenų subjektą atlikti konkrečius nurodytus patikrinamus veiksmus, pavyzdžiui, priglauti prie įrenginio atmerktą akį akies tinklainės ar rainelės nuskaitymui ir įrašymui į duomenų bazę. O tai reiškia, kad būtų išvengiama biometrinių duomenų nuskaitymo tikimybės asmeniui nežinant ir procese nedalyvaujant⁸⁸. Kaip VDAI

⁸³ Ravindra Das. *Biometric Technology. Authentication, Biocryptography, and Cloud-Based Architecture*. UK: Taylor & Francis Group LLC, 2015. P. 5.

⁸⁴ Anil K. Jain, Patrick Flynn, Arun A. Ross. *Handbook of biometrics*. USA: SpringerScience+Business Media, 2008. P. 15.

⁸⁵ *Ibid.*, P. 3.

⁸⁶ Ratha, Nalini K. ir Venu Govinda.raju. *Advances in Biometrics. Sensors, Algorithms and Systems*.UK: Springer-Verlag London Limited, 2008. P. 307-308.

⁸⁷ *Ibid.*

⁸⁸ Ratha, Nalini K. ir Venu Govindaraju. *Advances in Biometrics. Sensors, Algorithms and Systems*.UK: Springer-Verlag London Limited, 2008. P. 307-308.

„Rekomendacijoje dėl biometrinių duomenų naudojimo elektroninėje erdvėje“, „biometriniai duomenys yra ilgalaikiai ir nėra lengvai pakeičiami ar išduodami naujai, ką nesunkiai galima atlikti su slaptažodžiais, raktinėmis kortelėmis ar žetonais”⁸⁹. Kurdami slaptažodžius mes turime galimybę pasinaudoti daugybe simbolių ir variantų, „tačiau biometrinių duomenų analizei gali būti panaudota tik keletas žmogaus atributų, pavyzdžiui, dvi akies rainelės, dvi tinklainės, 10 pirštų atspaudų, veidas”⁹⁰.

Visgi, nei viena biometrinių duomenų nuskaitymo ir analizės technologija neduoda šimtaprocentinio patikimumo⁹¹, todėl visada išlieka rizika, kad sistema priims jai pateikiamus atpažinimui suklastotus pirštų atspaudus kaip tinkamus, arba, kad dėl sistemoje išsaugoto prastos kokybės biometrinių duomenų sistema nepajėgs sulgyinti pateikiamo duomenų su išsaugotu sistemoje šablonu arba, dar blogiau, dėl tos pačios priežasties suteiks prieigas neįgaliojamam asmeniui arba, pavyzdžiui dėl tokios klaidos bus suimtas arba nukentės nekaltas asmuo.

Apibendrinant tai, kad aukščiau išdėstyta, darytina išvada, kad biometriniai duomenys turėtų būti apibrėžiami, kaip visi gyvo fizinio asmens duomenys, kurie a) yra tiesiogiai ar netiesiogiai susiję su unikaliomis ar savitomis asmens fizinėmis, fiziologinėmis arba elgesio charakteristikomis ir b) yra naudojami arba yra tinkami naudoti automatizuotomis priemonėmis c) asmens tapatybės biometrinių atpažinimo bei biometrinių patikrinimo tikslais. Pastebėtina, kad 2015 m. *ISO/IEC 2382:2015*⁹² pateikiamoje biometrinių duomenų apibrėžtyje biometriniai duomenys buvo įvardinti kaip specifinės savybės, atspindinčios unikalias asmenines savybes, tačiau 2016 m. patvirtinto BDAR 2016/679 pateikiamoje biometrinių duomenų apibrėžtyje šios savybės nėra, t. y. kad pagal unikalį ir nepakartojamą tik konkrečiam asmeniui priklausančią jo biometrinę savybę būtų galima „*nustatyti arba patvirtinti to fizinio asmens tapatybę*“. Taigi, autorės nuomone, biometrinių duomenų apibrėžtyje turėtų būti įtraukta ir savybė – unikalumas, kaip savitas kiekvienos asmenybės bruožų derinys, dėl šios savybės išskiriantis subjektą iš visų kitų.

⁸⁹ BIOMETRINIŲ DUOMENŲ TVARKYMAS ELEKTRONINĖJE ERDVĖJE. Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos rekomendacija. 2017.

⁹⁰ *Ibid.*

⁹¹ Ratha, Nalini K. ir Venu Govindaraju. *Advances in Biometrics. Sensors, Algorithms and Systems*. UK: Springer-Verlag London Limited, 2008. P.425.

⁹² ISO / IEC 2382-37: 2017. <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso-iec:2382:-37:ed-2:v1:en>

1.3. Duomenų tvarkymas automatizuotomis priemonėmis

BDAR 2016/679 materialinės duomenų apsaugos teisės taikymo srities prasme, BDAR 2016/679 taikomas asmens duomenų tvarkymui, atliekamam visiškai arba iš dalies automatizuotomis priemonėmis⁹³ arba ne automatizuotomis priemonėmis, bet sudarant susistemintus rinkinius.

BDAR 2016/679 duomenų tvarkymą (*angl.* processing) apibrėžia labai plačiai ir kaip bet kokią su asmens duomenimis ar jų rinkiniais atliekamą vieną ar kelias operacijas, kaip antai „rinkimas, įrašymas, rūšiavimas, sisteminimas, saugojimas, adaptavimas ar keitimas, išgava, susipažinimas, naudojimas, atskleidimas persiunčiant, platinant ar kitu būdu sudarant galimybę jais naudotis, taip pat sugretinimas ar sujungimas su kitais duomenimis, apribojimas, ištrynimasis arba sunaikinimas“⁹⁴. Tačiau akcentuojamas ne bet koks duomenų tvarkymas, o pirmiausia toks, kuris atliekamas visiškai ar iš dalies automatizuotomis priemonėmis. BDAR 2016/679 pateiktas duomenų tvarkymo veiksmų sąrašas nėra baigtinis. Iš esmės beveik viskas, ką galima padaryti naudojant asmens duomenis per visą duomenų gyvavimo ciklą, nuo pirminio jų gavimo iki galutinio sunaikinimo, prilygsta duomenų tvarkymui⁹⁵. Duomenų tvarkymo nuostatos neišskiria atskirų reikalavimų biometrinių duomenų tvarkymui. BDAR 2016/679 reglamentuoja tikslus biometrinių duomenų tvarkymui, bet ne patį procesą (tvarkymą).

Tam, kad būtų galima biometrinius duomenis tvarkyti, t. y. juos nuskaityti, užfiksuoti, išsaugoti, atpažinti ar išskirti iš daugybės kitų saugomų biometrinių duomenų, reikalingos sistemos arba technologijos, galinčios tokius veiksmus atlikti. Žmogus neturi akių, kurios matytų mikroskopiniu lygiu. Tam reikalingos specializuotos technologijos⁹⁶. Tai gali būti tam tikro tipo fiksavimo įtaisas (pvz., fotoaparatas ar jutiklis), reikalingas norint nuskaityti arba užfiksuoti pateikiamą vaizdą, tam tikri matematiniai algoritmai, kad būtų išfiltruotos unikalios ypatybės iš anksčiau užfiksuoto vaizdo, specializuota programinė įranga, kad šios užfiksuotos unikalios savybės būtų paverstos tam tikra forma, kurią technologija gali suprasti ir pakartotinai naudoti, ir pan.⁹⁷

Kaip jau buvo aptarta poskyryje „1.1. Specialus techninis apdorojimas“ *biometrinių duomenų* apibrėžtyje taipogi minimos techninės priemonės – specialus techninis apdorojimas, po kurio gauti asmens duomenys leidžia ar leidžiamai konkrečiai nustatyti arba patvirtinti fizinio asmens tapatybę. Tuo tarpu mokslininkai Nalini's K. Ratha's, ir Venu Govindaraju's teigia, kad biometrinis

⁹³ BDAR 2016/679. 2 str.

⁹⁴ BDAR 2016/679. 4 str. 2 d.

⁹⁵ Carey, Peter. *Data protection. A practical guide to UK and EU Law*. UK, Oxford: University Press, 2015.P. 26.

⁹⁶ Ravindra Das. *Biometric Technology. Authentication, Biocryptography, and Cloud-Based Architecture*. UK: Taylor & Francis Group LLC, 2015. P. 5.

⁹⁷ *Ibid.*

identifikavimas paprastai reiškia automatizuotą biometrinių duomenų identifikavimo formą, taikomą žmonėms⁹⁸.

Šiais interneto, visuotinės kompiuterizacijos, išmaniųjų telefonų ir kitų technologijų plataus išvystymo, tobulėjimo ir naudojimo laikais vargu ar būtų įmanoma įsivaizduoti duomenų, tuo labiau biometrinių, surinkimą, nuskaitymą ar tvarkymą, kuris nebūtų visiškai ar bent iš dalies tvarkomas automatizuotomis priemonėmis. Be to, jau buvo minėta, kad duomenų apsaugos teisės reguliavimas yra grindžiamas technologinio neutralumo principu⁹⁹. Dėl šios priežasties BDAR 2016/679 nėra įvardijamos konkretnės technologinės priemonės¹⁰⁰, šiuo metu esančios ar ateityje atsirasiančios, kurių atžvilgiu būtų taikomas reguliavimas. Tuo tarpu automatizuoto biometrinių duomenų tvarkymo pavyzdžiu galėtų būti automatinė pirštų atspaudų identifikavimo sistema - AFIS (*angl.* Automated fingerprint identification system) - pirštų atspaudų duomenų bazė, kurią naudoja visos valstybės narės¹⁰¹.

Atsižvelgiant į vis didėjančią automatizuotai tvarkomų asmens duomenų srautą tarp valstybių narių ir valstybinių institucijų perduodamų duomenų į trečiąsias valstybes bei siekiant garantuoti kiekvieno žmogaus teises ir pagrindines laisves, Lietuva 2001 m. ratifikavo¹⁰² 1981 m. Konvenciją dėl asmenų apsaugos ryšium su asmens duomenų automatizuotu tvarkymu¹⁰³. Pagrindinis šios 1981 Konvencijos tikslas - užtikrinti, kad, tvarkant asmens duomenis automatizuotai, „visų šalių teritorijose būtų gerbiamos kiekvieno asmens, nepaisant jo tautybės ir gyvenamosios vietos, teisės ir pagrindinės laisvės, o svarbiausia, jo teisė į privatų gyvenimą“¹⁰⁴. 1981 Konvencijoje pateiktas detalesnis išaiškinimas dėl automatizuoto duomenų tvarkymo proceso, t. y. su duomenimis atliekamos loginės ir (arba) aritmetinės operacijos, duomenų keitimas, ištrynimasis, paieška arba platinimas. BDAR 2016/679, palyginimui, pateikia platesnį spektrą galimų veiksmų su duomenimis ir šių veiksmų sąrašas nėra baigtinis. Abu teisės aktai skirti automatinio ar iš dalies automatinio asmens duomenų tvarkymo operacijoms reglamentuoti. Visgi, nors 1981 Konvencijos nuostatos

⁹⁸ Ratha, Nalini K. ir Venu Govindaraju. *Advances in Biometrics. Sensors, Algorithms and systems*. UK: Springer-Verlag London Limited, 2008. P.109-110.

⁹⁹ BDAR 2016/679, 15 Preambulė.

¹⁰⁰ Zaleskis, Julius. *Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas ir asmens duomenų teisė*. Vilnius, VĮ Registrų centras, 2019. P.96.

¹⁰¹ Europos komisijos ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai *Dėl esamos padėties rengiantis visapusiškai įgyvendinti naujuosius Šengeno informacinės sistemos (SIS) teisinius pagrindus pagal Reglamento (ES) 2018/1861 66 straipsnio 4 dalį ir Reglamento (ES) 2018/1862 79 straipsnio 4 dalį*. Briuselis, 2020.02.28.

¹⁰² Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Konvencijos dėl asmenų apsaugos ryšium su asmens duomenų automatizuotu tvarkymu (ets nr. 108) su Europos Tarybos ministrų komiteto priimtomis pataisomis ratifikavimo įstatymas, 2001 m. vasario 20 d. Nr. IX-189. Vilnius.

¹⁰³ (Strasbūro konvencija) Konvencija dėl asmenų apsaugos ryšium su asmens duomenų automatizuotu tvarkymu (ETS Nr. 108). Strasbūras, 1981 m. sausio 28 d.

¹⁰⁴ *Ibid.*

taikomos asmens duomenų, kurie automatiškai tvarkomi ar renkami siekiant juos automatizuotai tvarkyti, perdavimui bet kuriuo būdu per valstybines sienas, joje nenustatoma kokių nors detalesnių reikalavimų ar techninių priemonių, kurios būtų skirtos biometrinių duomenų automatiniam tvarkymui, apibūdinimo, o patys veiksmai su asmens duomenų tvarkymu apibūdinti siauresne apimtimi, nei BDAR 2016/679.

2. BIOMETRINIŲ DUOMENŲ TVARKYMO TEISĖSAUGOS TIKSLAIS KAIP ASMENS TEISIŲ RIBOJIMO PAGRĮSTUMAS: TARPTAUTINĖS JURISPRUDENCIJOS STANDARTAI

Šiame skyriuje analizuojama EŽTT bei ESTT teismų praktika, susijusi su biometrinių duomenų tvarkymu teisėsaugos tikslais. Šios analizės išvados vėliau leis įvertinti ar LR valstybinių institucijų registruose ir duomenų bazėse kaupiamų biometrinių duomenų tvarkymo aspektai gali reikšti EŽTK 8 str. pažeidimus.

Pirmiausia atskleidžiama Teismų jurisprudencija dėl būtinumo, teisėtumo ir proporcingumo principų aiškinimo bei šių principų praktinio įgyvendinimo aspektų.

Kitame poskyryje analizuojamos pasirinktos EŽTT ir ESTT bylos buvo sąlyginai suskirstytos į dvi grupes (Priedas Nr.1. 1 lentelė. Bendro pobūdžio Teismų sprendimai dėl biometrinių duomenų tvarkymo bei 2 lentelė. Teismų sprendimai dėl valstybinėse duomenų bazėse tvarkomų asmens duomenų). Šios į grupes išskirtos bylos analizuotinos pagal kelis tarpusavyje susijusius kriterijus: kokiai galimai subjektų kategorijai (arba tipui) priskirtinas duomenų subjektas, kokie tvarkomi biometrinių duomenų tipai buvo minimi byloje, duomenų saugojimo terminas ir teismo išvada dėl EŽTK 8 str. pažeidimo fakto, susijusio su asmens privataus gyvenimo apribojimų būtinumu ar proporcingumu.

2.1. Teisėtumas, būtinumas ir proporcingumas kaip atitikties vertinimo kriterijai

Teismų praktika dėl su asmens duomenimis susijusių asmens duomenų tvarkymo veiksmų, tokių kaip duomenų rinkimas, saugojimas, naudojimas ar teikimas, vystėsi atsižvelgiant į sparčią technologijų raidą¹⁰⁵. Daugelis teisėsaugos institucijų naudojamų veiksmų (pavyzdžiui biometrinių duomenų rinkimas, saugojimas ir pan.) gali reikšti kišimąsi į asmens privatų gyvenimą, todėl būtinumo ir proporcingumo principų aiškinimas teismų praktikoje bei šių principų praktinis įgyvendinimas išlieka ypač aktualūs. Kaip konstatavo EŽTT 1978 m. nagrinėtoje byloje *Tyrer prieš Jungtinę Karalystę*¹⁰⁶, Konvencija yra „gyvas instrumentas“ (angl. *living instrument*) ir turi būti aiškinama atsižvelgiant į besikeičiančias realijas¹⁰⁷.

¹⁰⁵ Guide to the Case-Law of the of the European Court of Human Rights. Data protection. First edition - 31 December 2020. Council of Europe/European Court of Human Rights, 2021. Žiūrėta 2021 m. balandžio 20 d.

https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Data_protection_ENG.pdf

¹⁰⁶ EŽTT 1978 m. balandžio 25 d. sprendimas byloje Tyrer prieš Jungtinę Karalystę, Nr. 5856/72,

<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%5B%22001-57587%22%5D%7D>

¹⁰⁷ Leonaitė, Erika. *Proporcingumo principas Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje*. Daktaro disertacija. Vilniaus Universitetas. Vilnius, 2013. P.9. Tyrer v. the United Kingdom, application no. 5856/72, Judgment of 25 April 1978, Series A No. 26, p. 31.

EŽTT ne kartą yra pastebėjęs, kad policijos arba nacionalinių saugumo institucijų laikomi ir saugomi asmens duomenys dažniausiai reiškia EŽTK 8 str. 1 d. apribojimą arba kišimąsi į asmens privatą gyvenimą, todėl teismo nagrinėjamosiose bylose visada vertinamas tokių apribojimų pagrįstumas¹⁰⁸. Savo praktikoje EŽTT išskyrė tris kriterijus, kurie turi būti įvykdyti, kad bet koks kišimasis į asmens privatą gyvenimą atitiktų EŽTK str. 8 str. nuostatas. Toks kišimasis turi būti (i) remiantis įstatymo nuostatomis arba pagrįstas įstatymu, (ii) siekiant vieno iš teisėtų tikslų, nustatytų EŽTK 8 str. 2 d., ir (iii) būtinas demokratinėje visuomenėje¹⁰⁹. Kišimasis į asmens privatą gyvenimą ir jo teises, numatytas EŽTK 8 straipsnyje, turi atitikti visus tris kriterijus, kad jis būtų pagrįstas. Akivaizdu, kad policijos arba nacionalinių saugumo institucijų laikomi ir saugomi asmens duomenys reiškia EŽTK 8 str. 1 d. numatytą asmens teisių apribojimą, o tokių apribojimų pagrįstumo vertinimai, atsispindi teismų sprendimuose¹¹⁰.

Daugeliu atvejų EŽTK 8 str. pažeidimas buvo konstatuotas nesant teisinio pagrindo nacionaliniu lygiu taikyti priemones, leidžiančias apriboti tam tikras asmenų teises¹¹¹. Pavyzdžiui, byloje *M.M. prieš Jungtinę Karalystę*¹¹² šalyje nebuvo aiškios teisinės bazės, reglamentuojančios duomenų apie policijos duotus asmenims įspėjimus rinkimo ir saugojimo tvarką, o taip pat ir policijos įgaliojimus saugoti ir atskleisti informaciją apie įspėjimus.

Siekis „vieno iš teisėtų tikslų“ yra glaudžiai susijęs su reikalavimu, kad kišimasis į asmens privatą gyvenimą būtų „būtina priemonė demokratinėje visuomenėje“¹¹³. Kartu aiškaus teisėto tikslo nurodymas tarnauja kaip išankstinė sąlyga kitiems kokybiniais asmens duomenų tvarkymo reikalavimams, kurie nulems, kokie duomenys būtini ir rinktini, jų saugojimo terminus ir visus kitus pagrindinius asmens duomenų tvarkymo pasirinktais tikslais aspektus¹¹⁴. Tuo tarpu naudojimąsi EŽTK ginamomis teisėmis ribojančios „priemonės turi būti proporcingos siekiamiems teisėtiems

¹⁰⁸ Europos Taryba. Europos duomenų apsaugos teisės vadovas. Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra, 2014. Žiūrėta 2021 m. balandžio 21 d. <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806ae65c> P.147.

¹⁰⁹ ARTICLE 29 DATA PROTECTION WORKING PARTY. WP 211. Opinion 01/2014 on the application of necessity and proportionality concepts and data protection within the law enforcement sector. 27 February 2014. https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2014/wp211_en.pdf P. 5.

¹¹⁰ *Ibid.*

¹¹¹ Guide to the Case-Law of the of the European Court of Human Rights. Data protection. First edition - 31 December 2020. Council of Europe/European Court of Human Rights, 2021. https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Data_protection_ENG.pdf. P. 23.

¹¹² EŽTT 2012 m. lapkričio 13 d. sprendimas byloje *M. M. prieš Jungtinę Karalystę*. Peticijos Nr. 24029/07. <https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:%22001-114517%22}}>

¹¹³ *Ibid.*, P. 4.

¹¹⁴ ARTICLE 29 DATA PROTECTION WORKING PARTY. Opinion 03/2013 on purpose limitation. 2 April 2013. Žiūrėta 2021 m. balandžio 17 d. https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2013/wp203_en.pdf P. 11.

tikslams“, ir priklausomai nuo konkretaus konteksto, gali reikšti proporcingumą tiek, kaip „būtinumą demokratinėje visuomenėje“, tiek ir konkrečios ribojančios priemonės proporcingumą¹¹⁵.

Pavyzdžiui, byloje *Gaughran prieš Jungtinę Karalystę*¹¹⁶ EŽTT išsakė savo nuomonę dėl proporcingumo principo pažeidimo, kai asmens, nuteisto už nesunkią nusikalstamą veiką (vairavimą neblaiviam), biometriniai duomenys buvo saugomi neterminuotai, nesant realios galimybės peržiūrėti tolimesnio šių duomenų saugojimo reikalingumą¹¹⁷. Teismas nurodė, kad priimant sprendimą šioje byloje dėl taikytų apribojimo priemonių proporcingumo „teismas labiau nagrinės, ar režimas atsižvelgia į pažeidimo sunkumą ir poreikį saugoti duomenis“, bei į asmens turimas apsaugos priemones¹¹⁸. Nors EŽTT šioje byloje pritarė nacionalinių teismų išvadoms, jog biometrinių duomenų (pirštų atspaudų, DNR profilio ir nuotraukos) saugojimas buvo siekiant teisėto tikslo – nusikaltimų išaiškinimo bei nusikalstamumo prevencijos, kaip ir tam, kad minėtų duomenų saugojimas buvo įtvirtintas šalies nacionaliniuose teisės aktuose, Teismo nuomone, kai kurios teisės aktų nuostatos buvo per plačiai suformuluotos ir netikslios, todėl buvo tikslingiau nagrinėti byloje iškilusius klausimus ne teisėtumo, o proporcingumo požiūriu¹¹⁹.

Panašų testą vertindamas taiko ir ESTT. Byloje „*Schwarz*“¹²⁰, išsakydamas savo nuomonę apie būtinumą ir proporcingumą, ESTT paaiškino metodą, taikomą vertinimui, ar galimybė naudotis asmens teisėmis, kylančiomis iš Chartijos 7 ir 8 str., buvo pagrįstai apribota¹²¹. ESTT, remdamasis Chartijos 52 str. 1 d.¹²² pakartojo, kad pagrindinių teisių apribojimai turi būti (i) numatyti įstatymuose;

¹¹⁵ Leonaitė, Erika. *Proporcingumo principas Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje*. Daktaro disertacija. Vilniaus Universitetas. Vilnius, 2013. P. 207.

¹¹⁶ EŽTT 2020 m. vasario 13 d sprendimas byloje *Gaughran prieš Jungtinę Karalystę*. Peticijos Nr.45245/15. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%5B%22001-200817%22%5D%7D>

¹¹⁷ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisinės analizės ir informacijos departamentas. *Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimų apžvalga*. 2020 m. sausio 1 d.- 2020 m. birželio 30 d. <https://www.lvat.lt/veikla/teismu-praktika/europos-zmogaus-teisiu-teismo-praktika/212> P. 18.

¹¹⁸ EŽTT 2020 m. vasario 13 d sprendimas byloje *Gaughran prieš Jungtinę Karalystę*. Peticijos Nr.45245/15. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%5B%22001-200817%22%5D%7D> para 94.

¹¹⁹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisinės analizės ir informacijos departamentas. *Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimų apžvalga*. 2020 m. sausio 1 d.- 2020 m. birželio 30 d. <https://www.lvat.lt/veikla/teismu-praktika/europos-zmogaus-teisiu-teismo-praktika/212>. P.18.

¹²⁰ ESTT 2013 m. spalio 17 d. sprendimas byloje „*Schwarz*“ Nr. C-291/12, <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=143189&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=292925>

¹²¹ ARTICLE 29 DATA PROTECTION WORKING PARTY. WP 211. Opinion 01/2014 on the application of necessity and proportionality concepts and data protection within the law enforcement sector. 27 February 2014. https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2014/wp211_en.pdf. P. 11.

¹²² 52 str. Teisių ir principų taikymo sritis ir aiškinimas 1. Bet koks šios Chartijos pripažintų teisių ir laisvių įgyvendinimo apribojimas turi būti numatytas įstatymo ir nekeisti šių teisių ir laisvių esmės. Remiantis proporcingumo principu, apribojimai galimi tik tuo atveju, kai jie būtini ir tikrai atitinka Sąjungos pripažintus bendrus interesus arba reikalingi kitų teisėms ir laisvėms apsaugoti.

(ii) gerbti Chartijoje pripažintų teisių ir laisvių esmę, (iii) atsižvelgiant į proporcingumo principą, tokie apribojimai turi būti būtini, bei (iv) atitikti Sąjungos pripažintus visuotinės svarbos tikslus arba būtinybę apginti kitų asmenų teises ir laisves¹²³. Gilindamasis į proporcingumo ir būtinumo klausimų pagrindimą šioje byloje, ESTT konstatavo, kad turi būti įvertinta, ar teisių ir laisvių apribojimai yra proporcingi siekiamiems atitinkamuose teisės aktuose apibrėžtiems tikslams. Tam reikia išsiaiškinti, ar įgyvendinamos asmens teisių apribojimo priemonės yra tinkamos šiems tikslams pasiekti ir ar neviršijama to, kas būtina jiems pasiekti¹²⁴. Taipogi, Teismas nurodė, kad vertinant, ar toks duomenų tvarkymas yra būtinas¹²⁵, įstatymų leidėjas, be kita ko, privalo išnagrinėti, ar galima numatyti priemones, kurios mažiau kišasi į asmens privatų gyvenimą ir apriboja asmens teises ir laisves, apibrėžtas Chartijos 7 ir 8 str.¹²⁶.

Taigi, EŽTT ir ESTT savo sprendimuose dėl pagrindinių teisių apribojimų proporcingumo ir būtinumo vertinimo naudoja panašius vertinimo kriterijus.

2.2. Jurisprudencija asmens duomenų tvarkymo kontekste

2.2.1. Dėl biometrinių duomenų tvarkymo

Policijos ir teisminio bendradarbiavimo bylose dažniausiai minimi atvejai, kai policijos užduočių atlikimo tikslais yra tvarkomi asmens biometriniai duomenys - pirštų antspaudai bei asmens nuotrauka (atvaizdas). Kai kuriose bylose buvo minima ir daugiau tvarkomų biometrinių duomenų, pavyzdžiui, delnų antspaudai byloje *P.N. prieš Vokietiją*¹²⁷, arba kartu tvarkomi ir genetiniai duomenys - ląstelių pavyzdys, DNR mėginys (*S. ir Marper prieš Jungtinę Karalystę*¹²⁸, *Gaughran prieš Jungtinę*

¹²³ ESTT 2013 m. spalio 17 d. sprendimas byloje „Schwarz“ Nr. C-291/12, <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=143189&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=292925>. Para 34.

¹²⁴ ESTT 2013 m. spalio 17 d. sprendimas byloje „Schwarz“ Nr. C-291/12, <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=143189&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=292925> Para 40.

¹²⁵ ESTT 2013 m. spalio 17 d. sprendimas byloje „Schwarz“ Nr. C-291/12, <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=143189&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=292925>. Para 46.

¹²⁶ ARTICLE 29 DATA PROTECTION WORKING PARTY. WP 211. Opinion 01/2014 on the application of necessity and proportionality concepts and data protection within the law enforcement sector. 27 February 2014. https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2014/wp211_en.pdf. P. 11.

¹²⁷ EŽTT 2020 m. lapkričio 16 d. sprendimas byloje *P.N. prieš Vokietiją*, Peticijos Nr. 74440/17 [https://hudoc.echr.coe.int/eng/#{ %22itemid%22:\[%22002-12847%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng/#{ %22itemid%22:[%22002-12847%22]})

¹²⁸ EŽTT 2008 m. gruodžio 4 d. sprendimas byloje *S. ir MARPER prieš Jungtinę Karalystę*. Peticijos Nr. 30562/04 ir 30566/04 [https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#{ %22itemid%22:\[%22003-2571936-2784147%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#{ %22itemid%22:[%22003-2571936-2784147%22]})

Karalystę¹²⁹, Trajkovski ir Chipovski prieš Šiaurės Makedoniją¹³⁰). Beje, 2020 m. byloje *Gaughran prieš Jungtinę Karalystę*¹³¹ teismas atkreipė dėmesį į naujų technologijų galimą įtaką asmens privatumui, konstatuodamas, kad veidų atpažinimo ir veido parametrų atvaizdavimo (*angl.* face mapping) metodai, kurie šiandien gali būti taikomi subjektų atvaizdams, tampa vis sudėtingesni, todėl nacionaliniai teismai, nagrinėdami būtinumo kištis į asmens, kurio nuotrauką padarė valdžios institucijos, poreikį turėtų atsižvelgti į asmens teisę į privatų gyvenimą vertinant ir naujų technologijų įtaką¹³².

Analizuojant pasirinktas bylas, kurių kontekste buvo tvarkomi asmenų biometriniai duomenys, pastebėtina, kad EŽTT vertina ne tik galimą neigiamą įtaką asmens privačiam gyvenimui atsižvelgiant į tvarkomų jo duomenų tipą, bet ir į biometrinių duomenų saugojimo terminų proporcingumą siekiant policijai keliamų tikslų. Byloje *S. ir Marper prieš Jungtinę Karalystę*¹³³, EŽTT nusprendė, kad dėl jautrios informacijos, kurią turi pareiškėjų DNR pavyzdžiai bei ląstelių mėginiai, šių duomenų neterminuotas saugojimas turi padidintą neigiamą poveikį asmens privačiam gyvenimui lyginant su ilgalaikiu pirštų atspaudų saugojimu¹³⁴. Tačiau, EŽTT nuomone, tiek ląstelių mėginių, tiek DNR profilių, tiek pirštų atspaudų saugojimas yra teisės į privataus gyvenimo gerbimą apribojimas¹³⁵. Tuo tarpu byloje *P.N. prieš Vokietiją*¹³⁶ kelis kartus smulkiai nusižengusio asmens pilnas jo savybių ir kitų asmens duomenų aprašymas kartu su biometrinių duomenų (nuotraukos, pirštų ir delnų atspaudų) tvarkymu EŽTT buvo vertinamas kaip atitinkantis proporcingumo principą asmens privataus gyvenimo apribojimas dėl nacionaliniuose teisės aktuose nustatyto konkretaus

¹²⁹ EŽTT 2020 m. vasario 13 d. sprendimas byloje *Gaughran prieš Jungtinę Karalystę*, Peticijos Nr.45245/15. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-200817%22%7D> para 67-70.

¹³⁰ EŽTT 2020 m. vasario 13 d. sprendimas byloje *Trajkovski ir Chipovski prieš Šiaurės Makedoniją*, Peticijos Nr. 53205/13 ir 63320/13, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-200816%22%7D>

¹³¹ EŽTT 2020 m. vasario 13 d. sprendimas byloje *Gaughran prieš Jungtinę Karalystę*, Peticijos Nr.45245/15. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-200817%22%7D> para 67-70.

¹³² Council of Europe/European Court of Human Rights. *Guide to the Case-Law of the of the European Court of Human Rights*. Data protection, First edition - 31 December 2020. https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Data_protection_ENG.pdf P. 18 -19.

¹³³ EŽTT 2008 m. gruodžio 4 d. sprendimas byloje *S. ir MARPER prieš Jungtinę Karalystę*, Peticijos Nr. 30562/04. <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#%7B%22itemid%22:%5B%22003-2571936-2784147%22%7D> para 86.

¹³⁴ Europos Taryba. Europos duomenų apsaugos teisės vadovas. Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra, 2014. <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806ae65c>

¹³⁵ Council of Europe/European Court of Human Rights. *Guide to the Case-Law of the of the European Court of Human Rights*. Data protection, First edition - 31 December 2020. https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Data_protection_ENG.pdf P.13.

¹³⁶ EŽTT 2020 m. lapkričio 16 d. sprendimas byloje *P.N. prieš Vokietiją*, Peticijos Nr. 74440/17. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22002-12847%22%7D>

duomenų saugojimo termino, užtikrintos teisminės peržiūros galimybės bei asmens duomenims taikomų apsaugos priemonių.

Dėl pirštų atspaudų saugojimo, kai tai susiję su identifikuotu ar identifikuojamu fiziniu asmeniu, ir dėl galimo mažesnio poveikio jo asmeniniam gyvenimui nei ląstelių mėginių ir DNR profilių saugojimas, byloje „Schwarz“¹³⁷ savo nuomonę pateikė ir ESTT. Teismo nuomone, mažiausia grėsmė fiziniam asmeniui kiltų dėl piliečio pirštų atspaudų išsaugojimo jo pase, o šis asmens teisių į privatų gyvenimą apribojimas, kiek jis susijęs su piliečio pirštų atspaudų išsaugojimu jo pase, pateisinamas siekiu apsaugoti pasus nuo nesąžiningo naudojimo, o pirštų atspaudų paėmimas ir jų saugojimas pase neviršija tai, kas yra būtina nustatytam tikslui - užkirsti kelią neteisėtam asmenų patekimui į Sąjungos teritoriją – pasiekti¹³⁸.

Tuo tarpu, dėl asmens nuotraukos (atvaizdo) išsaugojimo policijos duomenų bazėje, EŽTT išsakė savo nuomonę byloje *Suprunenko prieš Rusiją*¹³⁹, teigiant, kad suimtų arba apkaltintų asmenų atveju, objektyvus valdžios institucijų padarytų nuotraukų (atvaizdo), kai sulaikytas nusikaltimą padaręs asmuo, saugojimo poreikis gali būti „būtinai demokratinėje visuomenėje“ kovojant su nusikalstamumu ar nusikaltimų prevencija. Šalyje vykdant sustiprintą policijos kontrolę prie mokyklų dėl prieš kelis įvykdyto teroro akto, fotografuojantis mokyklą ir negalintis paaikškinti savo motyvų asmuo sukėlė įtarimų policijai. O tai, kad įtariamojo asmens nuotrauka įtraukiama ir saugoma policijos duomenų bazėje, EŽTT nuomone, nebūtinai reiškia įtarimus ar asmens kaltės įrodymą¹⁴⁰.

Pastebėtina, kad analizuotų bylų kontekste surinktų ir teisėsaugos tikslais tvarkomų biometrinių ir jautrių duomenų kiekis yra minimalus. Tačiau didžiausi duomenų apsaugos principų įgyvendinimo pažeidimai, kai tvarkomi biometriniai ar jautrūs duomenys, yra susiję su tokių duomenų saugojimo terminais. Plačiau šis aspektas analizuojamas poskyryje „Teismų išvadų sąsaja su duomenų saugojimo terminais“.

¹³⁷ESTT 2013 m. spalio 17 d. sprendimas byloje „Schwarz“ Nr. C-291/12, <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=143189&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=292925>

¹³⁸ *Ibid.*

¹³⁹ EŽTT 2018 m. liepos 19 d. sprendimas byloje *Suprunenko prieš Rusiją*, Peticijos Nr. 8630/11. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-184888%22%7D> para 63 - 65.

¹⁴⁰ Council of Europe/European Court of Human Rights. *Guide to the Case-Law of the of the European Court of Human Rights*. Data protection, First edition - 31 December 2020. https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Data_protection_ENG.pdf P. 18.

2.2.2. Dėl asmens duomenų tvarkymo valstybinėse duomenų bazėse

Analizuojant pasirinktas bylas, kuriose teismų sprendimai susiję su ginčais dėl asmens duomenų surinkimo, įrašymo ir tvarkymo valstybinių institucijų valdomose duomenų bazėse, aiškėja, kad valstybės valdomose duomenų bazėse paprastai kaupiama ir saugoma labai įvairi ir dažniausiai labai plačios apimties informacija apie duomenų subjektus. Tai ne tik asmens duomenys, tokie kaip informacija, padedanti identifikuoti asmenį, pavyzdžiui duomenys apie asmens tapatybę ir namų adresą (byla *Gardel prieš Prancūziją*¹⁴¹), arba saugumo tarnybų sukaupta informacija apie buvusią ambasados darbuotoją, kaltinamą bendradarbiavimu su kitos šalies slaptosiomis tarnybomis (byla *Joanna Szulc prieš Lenkiją*¹⁴²) bei įvairūs įspėjimai asmeniui - įrašai policijos duomenų bazėje apie prieš dešimt metų buvusią asmens nusikalstamą veiklą, kuri buvo pripažinta privačios reikšmės, todėl baudžiamasis procesas nepradėtas (byla *M. M. prieš Jungtinę Karalystę*¹⁴³).

Jau ne kartą minėta, kad EŽTT savo praktikoje konstatavo, kad valstybinių institucijų vykdomas informacijos, susijusios su subjekto asmeniniu gyvenimu, saugojimas teisėsaugos institucijų duomenų bazėse yra asmens privataus gyvenimo apribojimas, kaip apibrėžta EŽTK 8 str., ypač kai tokia informacija yra sietina su tolima, daugiau kaip 40 m. senumo, žmogaus praėjimais (byla *Rotaru prieš Rumuniją*¹⁴⁴) arba kai saugumo tarnybų duomenų bazėse kaupiami duomenys, atskleidžiantys asmens politines pažiūras, ir dėl šios priežasties tokie duomenys yra priskiriami specialioms neskelbtinų duomenų kategorijoms, kurioms taikomas aukštesnis apsaugos lygis, pavyzdžiui, informacija apie asmens politinę veiklą ar faktai apie dalyvavimą profesinių sąjungų demonstracijose (byla *Catt prieš Jungtinę Karalystę*¹⁴⁵, *Rotaru prieš Rumuniją*¹⁴⁶) ir pan. Nustatant ar valdžios institucijų saugoma subjekto asmeninė informacija yra susijusi su privačiu gyvenimu ir jo apribojimais, EŽTT atsižvelgia į konkretų kontekstą, kurio pagrindu duomenų bazėse buvo įrašyta ir saugoma asmeninė informacija, būdą, kaip šie asmens duomenys naudojami ir tvarkomi, ir galimas

¹⁴¹ EŽTT 2009 m. gruodžio 17 d. sprendimas byloje *Gardel prieš Prancūziją*, Petición Nr. 16428/05, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-96457%22%5D%7D>

¹⁴² EŽTT 2012 m. lapkričio 13 d. sprendimas byloje *Joanna Szulc prieš Lenkiją*, Petición Nr. 43932/08, <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-114520%22%5D%7D>

¹⁴³ EŽTT 2012 m. lapkričio 13 d. sprendimas byloje *M. M. prieš Jungtinę Karalystę*. Petición Nr. 24029/07. <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-114517%22%5D%7D>

¹⁴⁴ EŽTT 2020 m. gegužės 4 d. sprendimas byloje *Rotaru prieš Rumuniją*, Petición Nr. 28341/95, ECHR 2000-V. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-58586%22%5D%7D>, para 43-44.

¹⁴⁵ EŽTT 2019 m. sausio 24 d. sprendimas byloje *Catt prieš Jungtinę Karalystę*, Petición Nr. 43514/15, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-189424%22%5D%7D>

¹⁴⁶ EŽTT 2020 m. gegužės 4 d. sprendimas byloje *Rotaru prieš Rumuniją*, Petición Nr. 28341/95, ECHR 2000-V. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-58586%22%5D%7D>

neigiamas pasekmes fiziniam asmeniui – duomenų subjektui¹⁴⁷. Taipogi, EŽTT konstatavo, kad EŽTK 8 str. pažeidimas gali būti traktuotinas situacijose, kai asmuo policijos duomenų bazėje užregistruotas kaip „prostitutė“ (*Khelili prieš Šveicariją*¹⁴⁸), nors darydama įrašus policija rėmėsi tik įtarimais, o konkretus pareiškėjos užsiėmimo prostitucija faktas nebuvo įrodytas, ir tik vėliau įrašas apie asmenį policijos duomenų bazėje buvo pakeistas į „siuvėja“. Tuo tarpu byloje *Gaughran prieš Jungtinę Karalystę*¹⁴⁹ EŽTT išsakė daugumai bylų taikytiną nuomonę, kad neriboto duomenų saugojimo schemos kontekste valstybinės kompetentingos institucijos argumentas, kad „kuo daugiau duomenų yra saugoma, tuo daugiau užkertamas kelias nusikaltimams“, praktiškai būtų tolygus informacijos apie visus gyventojus ir jų mirusius artimuosius saugojimui, kuris neabejotinai būtų perteklinis¹⁵⁰.

2.2.3. Sąsaja su duomenų subjektų tipais

Pastebėtina, kad abiejose išskirtų bylų grupėse – „Bendro pobūdžio Teismų sprendimai dėl biometrinių duomenų tvarkymo“ bei „Teismų sprendimai dėl valstybinėse duomenų bazėse tvarkomų asmens duomenų“, duomenų subjektų kategorijos yra labai panašios, todėl analizuotinos kartu. Duomenų subjektai bylose – pareiškėjai, dėl kurių privataus gyvenimo apribojimų tvarkant jų biometrinius duomenis ar saugant jų duomenis valstybinėse duomenų bazėse, teismas priėmė vienokią ar kitokią sprendimą.

Analizuojant bylose informaciją apie priimtų teismo sprendimų sąsają su duomenų subjektų nusižengimo sunkumu, esamu ar buvusiu teistumu ar jų nusikalstamas veikas, išryškėjo tokios subjektų kategorijos (arba tipai):

- Neteisti arba nereikšmingai nusižengę asmenys, ir
- Teisti asmenys.

¹⁴⁷ European Court of Human Rights. *Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights. Right to respect for private and family life, home and correspondence*. 31 August 2020.

https://www.echr.coe.int/documents/guide_art_8_eng.pdf
P. 44.

¹⁴⁸ EŽTT 2012 m. kovo 8 d. sprendimas byloje *Khelili prieš Šveicariją*, Peticijos Nr. 16188/07, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22002-345%22%5D%7D>

¹⁴⁹ EŽTT 2020 m. vasario 13 d sprendimas byloje *Gaughran prieš Jungtinę Karalystę*. Peticijos Nr.45245/15. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-200817%22%5D%7D>, para 89.

¹⁵⁰ *Guide to the Case-Law of the of the European Court of Human Rights. Data protection*, First edition - 31 December 2020, Council of Europe/European Court of Human Rights, 2021. Žiūrėta 2021 m. balandžio 20 d. https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Data_protection_ENG.pdf

2.2.3.1. Neteisti arba nereikšmingai nusizengę asmenys

Prie neteistų asmenų kategorijos priskirtini asmenys, dėl vienokių ar kitokių priežasčių turėję susidūrimą su policija, pavyzdžiui, pareikšti įtarimai vienokia ar kitokia galimai nusikalstama veika (*S. ir Marper prieš Jungtinę Karalystę*¹⁵¹; *Catt prieš Jungtinę Karalystę*¹⁵²) arba policijos įspėtas asmuo (*M.M. prieš Jungtinę Karalystę*¹⁵³), tačiau procesiniai veiksmai nepradėti, arba asmenys buvo sulaikyti prevencijos tikslais policijos komisariatare (*Suprunenko prieš Rusiją*¹⁵⁴) arba tiesiog keliantys įtarimus savo galima veikla (byla *Joanna Szulc prieš Lenkiją*¹⁵⁵) ir pan.

Byloje *S. ir Marper prieš Jungtinę Karalystę*¹⁵⁶ abiem pareiškėjams buvo pareikšti kaltinimai dėl nusikalstamų veikų, tačiau proceso pabaigoje jie buvo pripažinti nekaltais. Baudžiamąjį procesą metu jų pirštų atspaudai ir DNR bei ląstelių mėginiai įtraukti į policijos duomenų bazę. Vėliau pareiškėjai paprašė policijos sunaikinti mėginius, tačiau policija atsisakė tai padaryti, nes neribotos trukmės biometrinių duomenų saugojimas tais atvejais, kai asmuo buvo įtariamas padaręs nusikaltimą, nepaisant to, kad įtariamasis vėliau buvo išteisintas arba kaltinimai jam buvo atštiejami, buvo numatytas šalies įstatymuose¹⁵⁷. EŽTT nusprendė, kad visa apimantis ir nediferencijuojamas asmens biometrinių duomenų (pareiškėjų pirštų atspaudų ir DNR pavyzdžių) saugojimas nebuvo būtinas ir proporcingas, atsižvelgiant į nusikalstamos veikos pobūdį.

Byloje *Catt prieš Jungtinę Karalystę*¹⁵⁸, pareiškėjas buvo aktyvus kovotojas už taiką, tačiau 2005 m. dalyvavo smurtinės pakraipos grupės organizuotose demonstracijose, buvo sulaikytas, o pareiškėjo asmens duomenys buvo įtraukti į policijos duomenų bazę. Pats pareiškėjas niekada nebuvo teistas už jokių nusikaltimų ir grėsmės visuomenei nekėlė. Pareiškėjas kreipėsi su prašymu ištrinti jo duomenis (vardas, pavardė, adresas, gimimo data ir dalyvavimas demonstracijose), kuriuos buvo

¹⁵¹ EŽTT 2008 m. gruodžio 4 d. sprendimas byloje *S. ir MARPER prieš Jungtinę Karalystę*. Peticijos Nr. 30562/04 ir 30566/04 <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#%7B%22itemid%22%3A%5B%22003-2571936-2784147%22%7D>

¹⁵² EŽTT 2019 m. sausio 24 d. sprendimas byloje *Catt prieš Jungtinę Karalystę*, Peticijos Nr. 43514/15, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%5B%22001-189424%22%7D>, para 93.

¹⁵³ EŽTT 2012 m. lapkričio 13 d. sprendimas byloje *M. M. prieš Jungtinę Karalystę*. Peticijos Nr. 24029/07. <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22%3A%5B%22001-114517%22%7D>

¹⁵⁴ EŽTT 2018 m. liepos 19 d. sprendimas byloje *Suprunenko prieš Rusiją*, Peticijos Nr. 8630/11. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%5B%22001-184888%22%7D>

¹⁵⁵ EŽTT 2012 m. lapkričio 13 d. sprendimas byloje *Joanna Szulc prieš Lenkiją*, Peticijos Nr. 43932/08, <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22%3A%5B%22001-114520%22%7D>

¹⁵⁶ EŽTT 2008 m. gruodžio 4 d. sprendimas byloje *S. ir MARPER prieš Jungtinę Karalystę*. Peticijos Nr. 30562/04 ir 30566/04 <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#%7B%22itemid%22%3A%5B%22003-2571936-2784147%22%7D>

¹⁵⁷ Europos Taryba. Europos duomenų apsaugos teisės vadovas. Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra, 2014. Žiūrėta 2021 m. balandžio 21 d.

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806ae65c>

¹⁵⁸ EŽTT 2019 m. sausio 24 d. sprendimas byloje *Catt prieš Jungtinę Karalystę*, Peticijos Nr. 43514/15, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%5B%22001-189424%22%7D>, para 93.

numatyta saugoti neterminuotai policijos duomenų bazėje, vadinamoje „ekstremizmo duomenų bazė“. Pareiškėjo duomenis buvo atsisakyta sunaikinti. EŽTT konstatavo EŽTK 8 str. pažeidimą, remiantis tuo, kad policija, įtraukdama pareiškėjo duomenis į „ekstremizmo duomenų bazę“, nepaisė policijos veiklą reglamentuojančių teisės aktų - registro taisyklių, įtraukdama pareiškėjo duomenis į su ekstremizmu susijusių asmenų duomenų bazę.

Byloje *M.M. prieš Jungtinę Karalystę*¹⁵⁹, Airijoje gyvenanti pareiškėja M.M. buvo policijos įspėta dėl kūdikio - savo anūko - pagrobimo, siekiant išsaugoti sūnaus šeimą, nors baudžiamoji byla nebuvo kelta ir vėliau šis įvykis buvo pripažintas kaip privačios reikšmės. Teismas priėmė sprendimą, kad kai nusižengimas (policijos įspėjimas, užfiksuotas policijos duomenų bazėje) yra susijęs su tolimesniu asmens praėjimu (buvo praėję daugiau kaip 12 m.), be to, neigiamai įtakoja asmens galimybes įsidarbinti kadangi potencialūs darbdaviai turi teisę matyti tokius įrašus policijos duomenų bazėje, jis tampa asmens privačiu gyvenimu ir turi būti gerbiamas, taigi buvo nustatytas EŽTK 8 str. pažeidimas.

Byloje *Suprunenko prieš Rusiją*¹⁶⁰ pareiškėjas, Rusijos pilietis, atostogaudamas mažame Šiaurės Kaukazo miestelyje, buvo sulaikytas policijos patrulių neva dėl neteisėto mokyklos fotografavimo. Paimti pareiškėjo pirštų atspaudai kartu su kitais jo asmens duomenimis buvo įtraukti į policijos duomenų bazę. Miestelyje buvo vykdomas prevencinis sustiprintas tam tikrų objektų stebėjimas dėl prieš kelis metus įvykusio teroristinio išpuolio, kurio metu vaikai buvo paimti įkaitais mokykloje. EŽTT pripažino, kad kišimasis į asmens privatų gyvenimą buvo susijęs su nusikalstamumo prevencija ir kad, atsižvelgiant į pateiktą situaciją, pareiškėjo duomenų išsaugojimas policijos duomenų bazėje buvo būtina priemonė demokratinėje visuomenėje. Šiuo atveju byloje pastebimos sąsajos su duomenų subjekto kategorija, kai pareiškėjas susieja savo prašymą panaikinti jo asmens duomenis iš duomenų bazės, kuri, jo nuomone, yra skirta pažeidėjų duomenims saugoti, o pareiškėjas savęs tokiu nelaiko. Tačiau Teismas nenustatė EŽTK 8 str. pažeidimo remdamasis įgyvendinta būtinumo demokratinėje visuomenėje priemone.

Byloje *Joanna Szulc prieš Lenkiją*¹⁶¹, pareiškėja, Lenkijos pilietė, dirbo Nigerijoje, o paskui Indijos ambasadoje Varšuvoje. Kelis kartus saugumo tarnybos siūlė jai bendradarbiauti, bet pareiškėja šių pasiūlymų atsisakė. Praėjus keletui metų po šių įvykių, nuo 2001 m. iki 2011 m. pareiškėja nesėkmingai penkis kartus kreipėsi į institucijas su prašymu leisti jai susipažinti su

¹⁵⁹ EŽTT 2012 m. lapkričio 13 d. sprendimas byloje *M. M. prieš Jungtinę Karalystę*, Peticijos Nr. 24029/07.
<https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22%3A%22001-114517%22%7D>

¹⁶⁰ EŽTT 2018 m. liepos 19 d. sprendimas byloje *Suprunenko prieš Rusiją*, Peticijos Nr. 8630/11.
<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-184888%22%7D>

¹⁶¹ EŽTT 2012 m. lapkričio 13 d. sprendimas byloje *Joanna Szulc prieš Lenkiją*, Peticijos Nr. 43932/08,
<https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22%3A%22001-114520%22%7D>

saugumo tarnybų apie ją surinkta medžiaga, saugoma slaptame registre. Pareiškėja neigė bet kokią bendradarbiavimą su saugumo tarnybomis, o valdžios institucijos teigė priešingai, remdamosi turima medžiaga. EŽTT konstatavo Konvencijos 8 str. pažeidimą remiantis tuo, kad valstybė neįvykdė savo pareigos nustatyti efektyvią ir prieinamą procedūrą, dėl ko pareiškėja neturėjo galimybės susipažinti su apie ją sukaupta informacija ir, remdamasi ja, paneigti jai mestus kaltinimus dėl bendradarbiavimo su saugumo tarnybomis. Teismas nesiejo sprendimo motyvų su pareiškėjos, kaip duomenų subjekto, tipu.

Viena vertus, duomenys apie asmenų nusikaltimus, baudžiamąjį procesą, apkaltinamuosius nuosprendžius ar susijusias prevencines priemones yra asmens duomenų kategorija, EŽTT apibūdinta kaip „neskelbtina“, ir jo nuomone, pagal 108 Konvencijos 6 str. reikalauja aukštesnio lygio apsaugos¹⁶². Tačiau, kita vertus, buvę teisti asmenys didesniu ar mažesniu lygmeniu turės apribotas teises į privatų gyvenimą dėl teisėsaugos institucijų siekio tvarkyti jų asmens duomenis siekiant apsaugoti visuomenę nuo galimo nusikalstamos veikos pasikartojimo¹⁶³. Tuo tarpu, byloje *S. ir Marper prieš Jungtinę Karalystę* abiem pareiškėjams buvo pareikšti kaltinimai dėl nusikaltimų, tačiau jie nebuvo nuteisti ir vis dėlto policija laikė ir saugojo jų pirštų atspaudus, DNR profilius ir ląstelių mėginius¹⁶⁴. EŽTT sprendime įvardinta, kaip pažeistas proporcingumas, be kita ko, ir dėl nediferencijuojamo asmens biometrinių duomenų saugojimo. Taipogi ir byloje *Gaughran prieš Jungtinę Karalystę*¹⁶⁵ pabrėžtas taikytų apribojimų proporcingumo nebuvimas nusikalstamos veikos sunkumui konstatuojant, kad asmens biometriniai duomenys ir nuotrauka buvo saugomi „neatsižvelgiant į jo nusikalstamos veikos sunkumą“¹⁶⁶.

Apibendrinant darytina išvada, kad Teismas, priimdamas sprendimą dėl EŽTK 8 str. pažeidimo, atsižvelgia į duomenų subjektų tipą įvertindamas pagrįstumą dėl neteistų ar nereikšmingai nusikaltusių asmenų duomenų saugojimo policijos duomenų bazėse.

¹⁶² Council of Europe/European Court of Human Rights. *Guide to the Case-Law of the of the European Court of Human Rights*. Data protection. First edition - 31 December 2020.

https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Data_protection_ENG.pdf P. 11.

¹⁶³ Council of Europe/European Court of Human Rights. *Guide to the Case-Law of the of the European Court of Human Rights*. Data protection. First edition - 31 December 2020.

https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Data_protection_ENG.pdf P. 14.

¹⁶⁴ Europos Taryba. Europos duomenų apsaugos teisės vadovas. Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra, 2014. Žiūrėta 2021 m. balandžio 21 d.

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806ae65c> P. 147.

¹⁶⁵ EŽTT 2020 m. vasario 13 d. sprendimas byloje *Gaughran prieš Jungtinę Karalystę*. Peticijos Nr. [45245/15](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-200817%22%7D).

<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-200817%22%7D>

¹⁶⁶ *Ibid.*, para 94.

2.2.3.2. Teisti asmenys

Prie teistų asmenų kategorijos priskirtini asmenys, kurie buvo teisti už nesunkius nusižengimus (*Trajkovski ir Chipovski prieš Šiaurės Makedoniją*¹⁶⁷) ar kelis smulkius nusikaltimus (*P.N. prieš Vokietiją*¹⁶⁸, *Gardel prieš Prancūziją*¹⁶⁹) arba kurių teistumas jau senai pasibaigęs (*Gaughran prieš Jungtinę Karalystę*¹⁷⁰) ir pan.

Byloje *Trajkovski ir Chipovski prieš Šiaurės Makedoniją*¹⁷¹ abu pareiškėjai buvo suimti dėl įtarimų užsiimant nusikalstama veika, jų DNR mėginiai įtraukti į policijos duomenų bazę. Anksčiau pareiškėjai jau buvo teisti už smulkius nusižengimus. Pareiškėjai ginčijo policijos veiksmus dėl būtinybės saugoti jų DNR. EŽTT konstatavo EŽTK 8 str. pažeidimą, kadangi nors abiem atvejais pareiškėjų DNR rinkimas ir saugojimas turėjo pagrindą vidaus teisėje, tačiau nebuvo nuostatų dėl nusikaltimų, dėl kurių asmuo buvo nuteistas ar gavo baudą, sunkumo ar kokių kitų apibrėžtų kriterijų, pavyzdžiui, ankstesnių areštų ir kitų specialių aplinkybių, kurie turėtų įtaką dėl DNR, kaip jautrių duomenų rinkimo, kaupimo ir įrašų saugojimo.

Beveik analogiška situacija dėl ankstesnių teistumų ir byloje *P.N. prieš Vokietiją*¹⁷², kuomet kelis kartus teistam pareiškėjui pradėjus naują baudžiamąją bylą dėl vagystės policija surinko ir įtraukė į policijos duomenų bazę jo asmens duomenis (nuotrauką, pirštų ir delnų atspaudus) bei asmens aprašymą būsimiems asmens identifikavimo tikslams. Kadangi dėl įrodymų trūkumo byla buvo nutraukta, pareiškėjas reikalavo ištrinti jo duomenis. Tačiau EŽTT nenustatė EŽTK 8 str. pažeidimo dėl dviejų priežasčių. Skirtingai nei byloje *Trajkovski ir Chipovski prieš Šiaurės Makedoniją*¹⁷³, kur duomenų bazėje buvo saugomi DNR duomenys, šioje byloje policijos duomenų bazėje buvo saugomi įprastiniai P.N. asmens duomenys, nereikalaujantys padidintos apsaugos, bei tai, šioje byloje vidaus teismai atliko individualizuotą pareiškėjo P.N. vertinimą, atsižvelgdami į tai,

¹⁶⁷ EŽTT 2020 m. vasario 13 d. sprendimas byloje *Trajkovski ir Chipovski prieš Šiaurės Makedoniją*, Peticijos Nr. 53205/13 ir 63320/13, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-200816%22%7D>

¹⁶⁸ EŽTT 2020 m. lapkričio 16 d. sprendimas byloje *P.N. prieš Vokietiją*, Peticijos Nr. 74440/17 <https://hudoc.echr.coe.int/eng/#%7B%22itemid%22%3A%22002-12847%22%7D>

¹⁶⁹ EŽTT 2009 m. gruodžio 17 d. sprendimas byloje *Gardel prieš Prancūziją*, Peticijos Nr. 16428/05, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-96457%22%7D>

¹⁷⁰ EŽTT 2020 m. vasario 13 d. sprendimas byloje *Gaughran prieš Jungtinę Karalystę*. Peticijos Nr. 45245/15. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-200817%22%7D>

¹⁷¹ EŽTT 2020 m. vasario 13 d. sprendimas byloje *Trajkovski ir Chipovski prieš Šiaurės Makedoniją*, Peticijos Nr. 53205/13 ir 63320/13, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-200816%22%7D>

¹⁷² EŽTT 2020 m. lapkričio 16 d. sprendimas byloje *P.N. prieš Vokietiją*, Peticijos Nr. 74440/17 <https://hudoc.echr.coe.int/eng/#%7B%22itemid%22%3A%22002-12847%22%7D>

¹⁷³ EŽTT 2020 m. vasario 13 d. sprendimas byloje *Trajkovski ir Chipovski prieš Šiaurės Makedoniją*, Peticijos Nr. 53205/13 ir 63320/13, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-200816%22%7D>

kad pareiškėjas buvo jau ne kartą teistas ir su tuo susijusią tikimybę, kad jis ateityje gali pakartotinai nusikalsti.

Byloje *Gaughran prieš Jungtinę Karalystę*¹⁷⁴ nuteistas už vairavimą neblaiviam pareiškėjas kreipėsi į policiją, prašydamas sunaikinti surinktus duomenis (pirštų antspaudus, nuotrauką bei DNR mėginį), tačiau toks prašymas buvo netenkintas. EŽTT konstatavo EŽTK 8 str. pažeidimą remiantis tuo, kad asmens duomenys, be kitų aspektų, turėtų būti saugomi laikantis proporcingumo principo – t. y. turi būti atsižvelgiama į tai, koks padarytos nusikalstamos veikos sunkumas.

Byloje *Digital Rights Ireland ir Seitlinger*¹⁷⁵, ESTT konstatavo, kad vienoda taisyklė (šiuo atveju - Direktyva 2006/24/EB¹⁷⁶) negali būti taikoma bendrai visiems duomenų subjektams ir visoms elektroninio ryšio priemonėms, „visiškai jų nediferencijuojant, nenumatant kokių nors ribojimų ar išimčių pagal kovos su sunkiais nusikaltimais tikslo kriterijų“¹⁷⁷. Be to, kai nėra numatyta, kaip šioje Direktyvoje 2006/24/EB, jokio „objektyvaus kriterijaus, leidžiančio užtikrinti, kad kompetentingos nacionalinės institucijos galėtų susipažinti su duomenimis ir juos naudoti tik siekiant užkirsti kelią nusikaltimams, kurie gali būti laikomi pakankamai sunkiais“, kad būtų pateisintas duomenų subjektų teisių apribojimas, nusikaltimus nustatyti ar dėl jų vykdyti baudžiamąjį persekiojimą, toks plataus masto ir ypač didelis pagrindinių teisių apribojimas nebuvo pakankamai reglamentuotas Direktyvos 2006/24/EB¹⁷⁸ nuostatomis, siekiant užtikrinti, kad šis subjektų teisių apribojimas neviršytų to, kas griežtai būtina, bei kiek tai susiję su reikalavimais, kylančiais iš Chartijos 8 str.¹⁷⁹. Byloje buvo užfiksuota, kad iš telekomunikacijų įmonių yra reikalaujama kaupti daug asmens duomenų, tokių kaip privataus asmens duomenys ir jo ryšiai (telefono numeriai, į kuriuos ir iš kurių skambinta, IP adresas, komunikacijos būdas, laikas, vieta), su kuriais leidžiama susipažinti kompetentingoms

¹⁷⁴ EŽTT 2020 m. vasario 13 d. sprendimas byloje *Gaughran prieš Jungtinę Karalystę*. Peticijos Nr. 45245/15.

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-200817%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-200817%22]})

¹⁷⁵ ESTT 2014 m. balandžio 8 d. sprendimas byloje *Digital Rights Ireland ir Seitlinger* bei kiti, sujungtos bylos C-293/2 ir C-594/12,

<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=150642&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=7980501>

¹⁷⁶ 2006 m. kovo 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/24/EB dėl duomenų, generuojamų arba tvarkomų teikiant viešai prieinamas elektroninių ryšių paslaugas arba viešuosius ryšių tinklus, saugojimo ir iš dalies keičianti Direktyvą 2002/58/EB

¹⁷⁷ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. *Informacijos suvestinė. Duomenų apsauga*. Tyrimų ir dokumentacijos direktoratas. 2020 m. liepos mėn. https://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7000/lt P. 6.

¹⁷⁸ 2006 m. kovo 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/24/EB dėl duomenų, generuojamų arba tvarkomų teikiant viešai prieinamas elektroninių ryšių paslaugas arba viešuosius ryšių tinklus, saugojimo ir iš dalies keičianti Direktyvą 2002/58/EB.

¹⁷⁹ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. *Informacijos suvestinė. Duomenų apsauga*. Tyrimų ir dokumentacijos direktoratas. 2020 m. liepos mėn. https://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7000/lt P.6.

nacionalinėms institucijoms ir, ESTT nuomone, šiais veiksmais buvo nepateisinamai apribotos pagrindinės asmens teisės pagal Chartijos 7 ir 8 str. Teismas taipogi konstatavo, kad Direktyvoje 2006/24/EB nebuvo numatyta jokio skirtumo tarp duomenų kategorijų atsižvelgiant į atitinkamus duomenų subjektus ar jų kategorijas arba galimą duomenų naudingumą siekiamo tikslo atžvilgiu nustatant visiems duomenims vienodą duomenų saugojimo laikotarpį¹⁸⁰. ESTT savo sprendimu panaikino Direktyvos 2006/24/EB dėl duomenų apsaugos, kaip ypač apribojančios pagrindines teises į privatų gyvenimą ir asmens duomenų apsaugą, užtikrinamas Chartijos 7 ir 8 str., galiojimą.

Visgi, ESTT konstatavo, kad toks asmens teisių į privatų gyvenimą apribojimas, koks buvo šios bylos atveju, pateisintinas bendrojo intereso tikslu - kova su organizuotu nusikalstamumu bei, atsižvelgiant į tai, kad toks subjekto komunikacijos stebėjimas neleidžia sužinoti elektroninių ryšių turinio, taigi ir nekeltantis pavojaus pagrindinių teisių į privatų gyvenimą ir asmens duomenų apsaugą esmei¹⁸¹.

Apibendrinant teigtina, kad bylose, kuriose pareiškėjais buvo teisti asmenys, Teismo sprendimai dažniau remiasi apribojimų proporcingumo vertinimu buvusios nusikalstamos veikos sunkumui (pavyzdžiui, ankstesnių areštų ir kitų aplinkybių buvimu, tikimybe, kad pareiškėjas ateityje gali pakartotinai nusikalsti), taip pat į realų poreikį rinkti duomenis bei juos kaupti tam tikrą laikotarpį, ypač kai renkami jautrūs ar biometriniai duomenys, kuriems turi būti užtikrinama padidinta apsauga

2.3. Sąsaja su duomenų saugojimo terminais

Analizuojant pasirinktas bylas atsižvelgiant į duomenų saugojimo terminus (žr. 1 priedą) išskirtinos dvi asmens duomenų saugojimo teisėsaugos tikslais policijos ar kitų valstybės institucijų duomenų bazėse bylų grupės:

- Ilgo laikotarpio arba neterminuoto duomenų saugojimo, ir
- Trumpo laikotarpio duomenų saugojimo.

¹⁸⁰ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. *Informacijos suvestinė. Duomenų apsauga*. Tyrimų ir dokumentacijos direktoratas. 2020 m. liepos mėn. https://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7000/lt/ P.6.

¹⁸¹ *Ibid.*, P.5.

Prie „Ilgo laikotarpio arba neterminuoto duomenų saugojimo“ bylų grupės priskirtinos bylos *Rotaru prieš Rumuniją*¹⁸², *S. ir Marper prieš Jungtinę Karalystę*¹⁸³, *Suprunenko prieš Rusiją*¹⁸⁴, *Gaughran prieš Jungtinę Karalystę*¹⁸⁵, *Joanna Szulc prieš Lenkiją*¹⁸⁶, *Trajkovski ir Chipovski prieš Šiaurės Makedoniją*¹⁸⁷, kuriose teismui pateiktuose faktuose buvo nurodoma, kad nacionalinėse duomenų bazėse asmens duomenys saugomi nenustatyta terminą arba neribotai, taipogi byla *M.M. prieš Jungtinę Karalystę*¹⁸⁸, kur duomenys saugomi iki asmeniui sueis 100 metų, bei byla *Gardel prieš Prancūziją*¹⁸⁹, kurioje apibrėžtas 30 metų duomenų ištrynimo terminas po bausmės atlikimo. Prie „Trumpo laikotarpio duomenų saugojimo termino“ bylų grupės priskirtinos bylos *P.N. prieš Vokietiją*¹⁹⁰, kurioje asmens duomenų saugojimas apibrėžtas 5 metų terminu, ir *Catt prieš Jungtinę Karalystę*¹⁹¹, kurioje numatytas 6 metų terminas asmens duomenų saugojimui, po kurio galima peržiūra. Atkreiptinas dėmesys, kad tarp analizei pasirinktų bylų ilgo laikotarpio arba neterminuoto duomenų saugojimo bylų fiksuojama gerokai daugiau nei bylų, kuriose numatytas aiškus ir apibrėžtas duomenų saugojimo terminas.

Reikia atkreipti dėmesį, kad vertindamas priemonės proporcingumą, EŽTT nesutelkia dėmesio tik į duomenų saugojimo laikotarpio trukmę. Teismo sprendimuose kompleksiskai vertinamos valdžios institucijų ir jų taikomų apsaugos garantijų nuostatos (byla *Catt prieš Jungtinę Karalystę*¹⁹²) bei teisiniai subjekto teisių gynimo būdai, kuriais remiantis asmuo galėtų kreiptis dėl

¹⁸² EŽTT 2020 m. gegužės 4 d. sprendimas byloje *Rotaru prieš Rumuniją*, Peticijos Nr. 28341/95, ECHR 2000-V. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-58586%22%7D>

¹⁸³ EŽTT 2008 m. gruodžio 4 d. sprendimas byloje *S. ir MARPER prieš Jungtinę Karalystę*. <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#%7B%22itemid%22:%5B%22003-2571936-2784147%22%7D>

¹⁸⁴ EŽTT 2018 m. liepos 19 d. sprendimas byloje *Suprunenko prieš Rusiją*, Peticijos Nr. 8630/11. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-184888%22%7D>

¹⁸⁵ EŽTT 2020 m. vasario 13 d. sprendimas byloje *Gaughran prieš Jungtinę Karalystę*. Peticijos Nr. 45245/15. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-200817%22%7D>

¹⁸⁶ EŽTT 2012 m. lapkričio 13 d. sprendimas byloje *Joanna Szulc prieš Lenkiją*, Peticijos Nr. 43932/08, <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-114520%22%7D>

¹⁸⁷ EŽTT 2020 m. vasario 13 d. sprendimas byloje *Trajkovski ir Chipovski prieš Šiaurės Makedoniją*, Peticijos Nr. 53205/13 ir 63320/13, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-200816%22%7D>

¹⁸⁸ EŽTT 2012 m. lapkričio 13 d. sprendimas byloje *M. M. prieš Jungtinę Karalystę*. Peticijos Nr. 24029/07. <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-114517%22%7D>

¹⁸⁹ EŽTT 2009 m. gruodžio 17 d. sprendimas byloje *Gardel prieš Prancūziją*, Peticijos Nr. 16428/05, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-96457%22%7D>

¹⁹⁰ EŽTT 2020 m. lapkričio 16 d. sprendimas byloje *P.N. prieš Vokietiją*, Peticijos Nr. 74440/17 <https://hudoc.echr.coe.int/eng/#%7B%22itemid%22:%5B%22002-12847%22%7D>

¹⁹¹ EŽTT 2019 m. sausio 24 d. sprendimas byloje *Catt prieš Jungtinę Karalystę*, Peticijos Nr. 43514/15, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-189424%22%7D>

¹⁹² EŽTT 2019 m. sausio 24 d. sprendimas byloje *Catt prieš Jungtinę Karalystę*, Peticijos Nr. 43514/15, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-189424%22%7D>

informacijos apie jį pakeitimo ar sunaikinimo (byla *Rotaru prieš Rumuniją*¹⁹³), arba įvertinant, ar egzistuoja informacijos saugojimo pagrįstumo peržiūra pagal nustatytus kriterijus, pvz., nusikaltimo sunkumas, įtarimo asmeniui stiprumas, ankstesni teistumai ir kitos ypatingos aplinkybės (byla *Gardel prieš Prancūziją*¹⁹⁴). Dėl to bus analizuojamos sąsajos duomenų saugojimo terminų su duomenų subjekto tipu bei duomenų saugojimo terminų su papildomomis duomenų apsaugos priemonėmis.

2.3.1. Duomenų saugojimo terminų sąsaja su duomenų subjekto tipu

Analizuojant Teismų sprendimus dėl EŽTK 8 str. pažeidimo vertintina, ar Teismo sprendimui dėl duomenų saugojimo terminų proporcingumo turėjo įtakos duomenų subjekto tipas, pavyzdžiui, ar įmanoma išvelgti kokias nors tendencijas dėl neteistų asmenų (buvusių įtartų, įspėtų ar išteisintų) ir teistų asmenų bei nusižengimų sunkumo asmens duomenų saugojimo terminų ir jų įtakos Teismo sprendimui.

Dėl įtarimo knygos vagyste byloje *M. K. prieš Prancūziją*¹⁹⁵ pareiškėjo atžvilgiu buvo pradėtas ikiteisminis tyrimas, kurio metu policija įtraukė pareiškėjo pirštų atspaudus į policijos duomenų bazę, ir nepriklausomai nuo to, kad byla buvo nutraukta, pirštų atspaudai būtų saugomi duomenų bazėje iki 25 metų. EŽTT nusprendė, kad EŽTK 8 str. buvo pažeistas, kadangi asmenų, įtariamų padarius nusikalstamas veikas, bet nuteistų, pirštų atspaudų saugojimas 25 metus policijos duomenų bazėje neatitinka teisingos pusiausvyros tarp viešųjų ir privačių interesų. Taigi, Teismo sprendimui dėl pažeidimo įtakos turėjo neproporcingai ilgas duomenų saugojimo terminas, nors asmuo nebuvo nuteistas.

Analogiškai, EŽTT konstatavo neproporcingus asmens teisių apribojimus asmeniui, įtariamam, tačiau nesant konkrečių faktų, dėl galimo užsiėmimo neteisėta prostitucija (byla *Khelili prieš Šveicariją*¹⁹⁶), dėl neterminuoto subjekto asmens duomenų saugojimo remiantis vien tik policijos prielaidomis, kad asmuo gali padaryti kitą nusikaltimą, nors asmuo nuteistas, jam įtarimai nepareikšti, o prevencinės priemonės, susijusios su asmens duomenų saugojimu policijos bylose, pagrįstos remiantis tik įtarimais.

¹⁹³ EŽTT 2020 m. gegužės 4 d. sprendimas byloje *Rotaru prieš Rumuniją*, Peticijos Nr. 28341/95, ECHR 2000-V. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%5B%22001-58586%22%5D%7D>

¹⁹⁴ EŽTT 2009 m. gruodžio 17 d. sprendimas byloje *Gardel prieš Prancūziją*, Peticijos Nr. 16428/05, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%5B%22001-96457%22%5D%7D>

¹⁹⁵ EŽTT 2013 m. balandžio 18 d. sprendimas byloje *M. K. prieš Prancūziją*, Peticijos nr. 19522/09, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%5B%22001-119075%22%5D%7D>.

¹⁹⁶ EŽTT 2012 m. kovo 8 d. sprendimas byloje *Khelili prieš Šveicariją*, Peticijos Nr. 16188/07, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%5B%22002-345%22%5D%7D>

Byloje *S. ir Marper prieš Jungtinę Karalystę*¹⁹⁷, kuomet asmenys buvo įtariami, tačiau proceso pabaigoje buvo pripažinti nekaltais, EŽTT nusprendė, kad visa apimantis ir nediferencijuojamas asmens, t. y. neatsižvelgiant į nusikaltimo, už kurį jiems buvo pareikšti įtarimai, pobūdį ar sunkumą, biometrinių duomenų (pareiškėjų pirštų atspaudų ir DNR pavyzdžių) saugojimas neterminuotai reiškė neproporcingą pareiškėjo teisės į privataus gyvenimo gerbimą ribojimą.

Byloje *Catt prieš Jungtinę Karalystę*¹⁹⁸, pareiškėjo, neteisto aktyvaus kovotojo už taiką, dalyvaujančio taikiose demonstracijose, asmens duomenys, tame tarpe ir susiję su pareiškėjo dalyvavimu politiniuose ir profesinių sąjungų renginiuose, buvo numatyti saugoti neterminuotai policijos „ekstremizmo duomenų bazėje“. EŽTT nusprendė, kas nesant jokių taisyklių, nustatančių maksimalų tokių duomenų (neteistų asmenų jautrių duomenų, kuriems turi būti užtikrinama padidinta apsauga) saugojimo terminą, pareiškėjas buvo visiškai priklausomas nuo įprastos priemonių taikymo praktikos, tačiau egzistuojančios priemonės nesudarė sąlygų ištrinti bet kokius tokius duomenis, kai jų tolesnis saugojimas tampa neproporcingas.

Taipogi ir byloje *M.M. prieš Jungtinę Karalystę*¹⁹⁹, kuomet pareiškėja buvo policijos įspėta dėl savo anūko pagrobimo, toks įspėjimas turėjo galioti 5 metus, tačiau šis laikotarpis buvo pratęstas iki pareiškėjos gyvenimo pabaigos. Teismas priėmė sprendimą, kad kai nusižengimas yra susijęs su tolima asmens praeitimi (buvo praėję daugiau kaip 12 metų), ir tokia priemonė reikšmingai įtakoja asmens gyvenimą (pareiškėja negalėjo įsidarbinti, kadangi įrašai prieinami potencialiems darbdaviams) jis tampa asmens privačiu gyvenimu ir turi būti gerbiamas.

Ir priešingai, EŽTT pripažino būtinybės apriboti asmens teisės į privatumą poreikį, net ir esant neribotam subjekto pirštų atspaudų ir atvaizdo saugojimui policijos duomenų sistemoje, kai toks poreikis buvo pagrįstas nusikalstamumo prevencijos tikslais, pavyzdžiui, byloje *Suprunenko prieš Rusiją*²⁰⁰ policijos patrulių sulaikytam neva dėl neteisėto mokyklos fotografavimo asmeniui pritaikyta prevencinė priemonė (sulaikymas policijos komisariate).

Byloje *Trajkovski ir Chipovski prieš Šiaurės Makedoniją*²⁰¹, kuomet asmenų jautrūs duomenys buvo saugomi neterminuotai, nors asmenys buvo teisti tik už nereikšmingus nusikaltimus,

¹⁹⁷ EŽTT 2008 m. gruodžio 4 d. sprendimas byloje *S. ir MARPER prieš Jungtinę Karalystę*. Peticijos Nr. 30562/04 ir 30566/04 <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#%7B%22itemid%22:%5B%22003-2571936-2784147%22%5D%7D>

¹⁹⁸ EŽTT 2019 m. sausio 24 d. sprendimas byloje *Catt prieš Jungtinę Karalystę*, Peticijos Nr. 43514/15, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-189424%22%5D%7D>, para 93.

¹⁹⁹ EŽTT 2012 m. lapkričio 13 d. sprendimas byloje *M. M. prieš Jungtinę Karalystę*. Peticijos Nr. 24029/07. <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-114517%22%5D%7D>

²⁰⁰ EŽTT 2018 m. liepos 19 d. sprendimas byloje *Suprunenko prieš Rusiją*, Peticijos Nr. 8630/11. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-184888%22%5D%7D>

²⁰¹ EŽTT 2020 m. vasario 13 d. sprendimas byloje *Trajkovski ir Chipovski prieš Šiaurės Makedoniją*, Peticijos Nr. 53205/13 ir 63320/13, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-200816%22%5D%7D>

EŽTT konstatavo EŽTK 8 str. pažeidimą, kadangi atitinkamuose nacionaliniuose teisės aktuose neapibrėžta, koks DNR saugojimo terminas, bei kad tikslai, dėl kurių būtų galima paimti ir saugoti DNR mėginius vidaus teisėje buvo išdėstyti per plačiai. Taipogi, teismas vertino ir tai, kad nacionalinėje teisėje nebuvo nuostatų dėl nusikaltimų, dėl kurių asmuo buvo nuteistas ar gavo baudą, sunkumo ar kokių kitų apibrėžtų kriterijų, pavyzdžiui, ankstesnių areštų ir kitų specialių aplinkybių, kurie turėtų įtaką dėl DNR, kaip jautrių duomenų rinkimo, kaupimo ir įrašų saugojimo.

Kaip ir byloje *Gaughran prieš Jungtinę Karalystę*²⁰², kuomet pareiškėjo asmens duomenys, net ir pasibaigus teistumui už vairavimą neblaiviam, toliau buvo saugomi neterminuotai, EŽTT konstatavo, kad asmens duomenys turėtų būti saugomi laikantis proporcingumo principo – t. y. turi būti atsižvelgiama į tai, koks padarytos nusikalstamos veikos sunkumas, taip pat į realų poreikį tokius duomenis kaupti tam tikrą laikotarpį. Tuo tarpu byloje *P.N. prieš Vokietiją*²⁰³, Teismas nenustatė EŽTK 8 str. pažeidimo, susijusio su policijos atliktu asmenį identifikuojančių duomenų (veido ir kūno nuotraukų, tatuiruočių, pirštų ir delnų atspaudų) rinkimu, po to, kai buvo pradėtas naujas baudžiamasis procesas prieš asmenį, kuris jau buvo teistas. Teismas nusprendė, kad atsižvelgiant į numatytą duomenų ištrynimą po penkerių metų ir į tai, kad duomenys buvo saugomi policijos duomenų bazėje, kuriai taikomos apsaugos priemonės ir individuali peržiūra, ginčijama priemonė proporcingai kišosi į pareiškėjo teisę į privataus gyvenimo gerbimą.

2.3.2. Duomenų saugojimo terminų sąsaja su papildomomis duomenų apsaugos priemonėmis ar subjektų teisėmis

Analizuojant pasirinktose bylose faktus dėl valstybės valdomose duomenų bazėse ar registruose tvarkomų asmens duomenų saugojimo terminų pastebėtina, kad dėl duomenų saugojimo terminų priimtino teisė spręsti palikta valstybės institucijoms nacionalinėje teisėje apibrėžiant duomenų rinkimo, naudojimo, prieigos bei saugojimo tikslus, terminus ar jų peržiūrą, duomenų subjekto teisių užtikrinimą bei kitus kriterijus. O būtinumo ir proporcingumo kriterijai dėl teisėsaugos institucijų taikomų priemonių formuojami per EŽTT arba ESTT praktiką. Pavyzdžiui, byloje *M. M. prieš Jungtinę Karalystę*²⁰⁴ EŽTT nusprendė, kad platus ir neribotas duomenų apie apkaltinamuosius nuosprendžius kaupimas policijos registre bus neproporcingas ir neatitiks EŽTK 8 str. reikalavimų,

²⁰² EŽTT 2020 m. vasario 13 d. sprendimas byloje *Gaughran prieš Jungtinę Karalystę*. Peticijos Nr. 45245/15. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-200817%22%5D%7D>

²⁰³ EŽTT 2020 m. lapkričio 16 d. sprendimas byloje *P.N. prieš Vokietiją*, Peticijos Nr. 74440/17 <https://hudoc.echr.coe.int/eng/#%7B%22itemid%22:%5B%22002-12847%22%5D%7D>

²⁰⁴ EŽTT 2012 m. lapkričio 13 d. sprendimas byloje *M. M. prieš Jungtinę Karalystę*. Peticijos Nr. 24029/07. <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-114517%22%5D%7D> para 199.

jei nėra aiškių ir išsamių nacionalinių teisės normų, išaiškinančių taikytinas apsaugos priemonės ir nustatančių taisykles, reglamentuojančias *inter alia* aplinkybes, kuriomis duomenys gali būti tvarkomi, policijos įrašų saugojimo ir panaudojimo trukmę bei aplinkybes, kurioms esant įrašai gali būti sunaikinti²⁰⁵. Kaip ir byloje *Gardel prieš Prancūziją*, EŽTT konstatavo, kad nacionaliniai įstatymai turi numatyti tinkamas apsaugos priemonės užtikrinant, kad būtų išvengta bet kokio asmens duomenų naudojimo, kuris gali būti nesuderinamas su EŽTK 8 str. garantijomis bei, kad subjekto asmens duomenys yra veiksmingai apsaugoti nuo netinkamo naudojimo ir piktnaudžiavimo²⁰⁶. Byloje *Joanna Szulc prieš Lenkiją*²⁰⁷ EŽTT taipogi konstatavo, kad valstybė neįvykdė savo pareigos nustatyti efektyvią ir prieinamą procedūrą, dėl ko pareiškėja neturėjo galimybės susipažinti su apie ją sukaupta informacija ir, remdamasi ja, paneigti jai mestus kaltinimus dėl bendradarbiavimo su saugumo tarnybomis. Taigi, teismas nusprendė, kad daugiau nei dešimties metų laikotarpis, per kurį pareiškėja bandė gauti prieigą prie informacijos, negali būti laikomas pagrįstu. prieigų prie saugumo tarnybų duomenų bazėse kaupiamos subjekto asmeninės informacijos nesuteikimas duomenų subjektui²⁰⁸.

Apibendrinant pasirinktų bylų analizę, darytinos sekančios išvados:

1. Teismo sprendimuose aiškiai įžvelgiama pusiausvyros tarp viešųjų ir privačių interesų paieška, siekiant pagrindimo tarp asmens duomenų saugojimo terminų ir asmenų nusikaltimo pobūdžio, sunkumo, duomenų rinkimo ir saugojimo tikslo, asmens duomenų tipo ir papildomų asmens teisių apsaugos.
2. Valstybės valdomose duomenų bazėse teisėsaugos tikslais apie asmenis kaupiama labai įvairi informacija, tame tarpe ir asmenų biometriniai ar kiti padidintos apsaugos reikalaujantys duomenys, tačiau šiems duomenims nei duomenų surinkimo metu, nei duomenų tvarkymo metu nėra

²⁰⁵ European Court of Human Rights. *Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights. Right to respect for private and family life, home and correspondence*. 31 August 2020.

https://www.echr.coe.int/documents/guide_art_8_eng.pdf

P. 45.

²⁰⁶ EŽTT 2009 m. gruodžio 17 d. sprendimas byloje *Gardel prieš Prancūziją*, Peticijos Nr. 16428/05,

<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-96457%22%7D> Para 62.

²⁰⁷ EŽTT 2012 m. lapkričio 13 d. sprendimas byloje *Joanna Szulc prieš Lenkiją*, Peticijos Nr. 43932/08,

<https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22%3A%22001-114520%22%7D>. Para 87.

²⁰⁸ European Court of Human Rights. *Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights. Right to respect for private and family life, home and correspondence*. 31 August 2020.

https://www.echr.coe.int/documents/guide_art_8_eng.pdf

P. 46.

taikomas diferencijavimas pagal kokius nors kriterijus ar sąsajas su asmens nusikalstamos veikos sunkumu, ar duomenų saugojimo terminu ar ryšiu su tvarkomų duomenų tipu.

3. Priimant sprendimus dėl EŽTK 8 str. pažeidimo Teismas kompleksiskai vertina galimą neigiamą įtaką asmens privačiam gyvenimui atsižvelgiant į tvarkomų duomenų tipą, duomenų saugojimo terminų proporcingumą siekiant policijai keliamų tikslų, į valdžios institucijų taikomų apsaugos garantijų nuostatas bei teisinių subjekto teisių gynimo būdų užtikrinimą ir pan.

4. Tiesioginė koreliacija Teismo sprendimuose *tik* tarp duomenų saugojimo termino ir subjekto tipo sunkiai išvelgiama. Teismo sprendimams dėl EŽTK 8 str. pažeidimo dažnai įtakos turi ir kiti kriterijai, susiję su teisėtumo, būtinumo ir proporcingumo vertinimu.

5. Teismo sprendimų, kuriuose pareiškėjais buvo neteistų asmenų kategorijai priskirtini asmenys, motyvų analizė rodo, kad daugeliu atvejų Teismas konstatavo EŽTK 8 str. pažeidimą dėl nevertinamo nusikaltimo ar pažeidimo pobūdžio ar sunkumo nustatant asmens duomenų saugojimo terminą teisėsaugos institucijų duomenų bazėje bei neužtikrinant papildomų duomenų apsaugos priemonių ar subjekto teisių įgyvendinimo.

6. Teismo sprendimų bylose, kuriose pareiškėjais buvo teisti asmenys, analizė rodo, kad Teismo sprendimai dažniau remiasi apribojimų proporcingumo vertinimu buvusios nusikalstamos veikos sunkumui, taip pat į realų poreikį rinkti duomenis bei juos kaupti tam tikrą laikotarpį, ypač kai renkami jautrūs ar biometriniai duomenys, kuriems turi būti užtikrinama padidinta apsauga.

7. Siekiant apsaugoti duomenų subjektus nuo galimų naujų neigiamų grėsmių subjekto teisei į privatų gyvenimą ir jo biometrinių duomenų apsaugą, kai tai susiję su naujų technologijų plėtra siekiant vis platesnio automatizuoto biometrinių duomenų panaudojimo asmens identifikavimui ir kitiems policijos ir valstybės kompetentingų institucijų tikslams pasiekti, teisinis reglamentavimas turi neatsilikti nuo naujų technologijų pritaikymo subjektų privačiam gyvenimui.

3. TEISINĖS APSAUGOS ĮSTATYMO ATITIKTIS DIREKTYVOS 2016/680 NUOSTATOMS

Šio skyriaus 3.1. poskyryje apžvelgiamos Direktyvos 2016/680 nuostatos biometrinių duomenų tvarkymo aspektu, 3.2. poskyryje atliekama Direktyvos 2016/680 nuostatų perkėlimo į nacionalinę teisę analizė ypač atkreipiant dėmesį į biometrinių duomenų tvarkymo Lietuvos policijos duomenų bazėse nuostatas.

3.1. Direktyvos 2016/680 nuostatos biometrinių duomenų tvarkymo aspektu

BDAR 2016/679 apibrėžtos išimtys dėl asmenų duomenų tvarkymo atspindimos ir Reglamento 2018/1725²⁰⁹, kuris skirtas valstybės institucijų specialioms užduotims atlikti, kai tai susiję ES bendra užsienio ir saugumo politika, nuostatose. Kadangi Reglamentas 2018/1725 yra tiesioginio taikymo ES teisės aktas, šiame darbe detaliau jo nuostatos nebus analizuojamos. Tačiau pastebėtina, kad abu paminėti ES teisės aktai - tiek Direktyva 2016/680, tiek Reglamentas 2018/1725, yra tarpusavyje glaudžiai susiję dėl jais reglamentuojamų asmens duomenų tvarkymo, kai duomenis tvarko Sąjungos institucijos ir agentūros. Direktyvos 2016/680 nuostatos perkeltos į „LR Asmens duomenų, tvarkomų nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas, bausmių vykdymo arba nacionalinio saugumo ar gynybos tikslais, teisinės apsaugos įstatymą“ (toliau – Teisinės apsaugos įstatymas).

3.2. Direktyvos 2016/680 perkėlimo į nacionalinę teisę analizė

Šiame poskyryje detaliau analizuojami Direktyvos 2016/680²¹⁰ perkėlimo į nacionalinę teisę klausimai, kiek tai liečia biometrinių arba jautrių duomenų tvarkymą. 2 Priede (3 lentelė. Direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę atitikties lentelė) pateikiama pilna Teisinės apsaugos įstatymo²¹¹ atitikties Direktyvos 2016/680 straipsniams suvestinė asmens ir biometrinių duomenų tvarkymo

²⁰⁹ Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas (ES) 2018/1725, 2018 m. spalio 23 d., dėl fizinių asmenų apsaugos Sąjungos institucijoms, organams, tarnyboms ir agentūroms tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, kuriuo panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 45/2001 ir Sprendimas Nr. 1247/2002/EB

²¹⁰ Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva (ES) 2016/680, 2016 m. balandžio 27 d., dėl fizinių asmenų apsaugos kompetentingoms institucijoms tvarkant asmens duomenis nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas arba bausmių vykdymo tikslais ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, ir kuriuo panaikinamas Tarybos pamatinis sprendimas 2008/977/TVR, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32016L0680>.

²¹¹ Lietuvos Respublikos asmens duomenų, tvarkomų nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas, bausmių vykdymo arba nacionalinio saugumo ar gynybos tikslais, teisinės apsaugos įstatymas, Nr. XIII-1435. Galiojanti suvestinė redakcija 2018-06-30, paskelbta TAR 2018-07-11 Vilnius. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.397419/asr>

kontekste. Nors Teisinės apsaugos įstatymo tekstas iš esmės atkartoja Direktyvos 2016/680 nuostatas, tačiau yra ir diskutuotinų klausimų. Šiame poskyryje kartais pasitelkiamas Direktyvos 2016/680 originalus (angliškas) tekstas tik aiškesniam analizuojamos frazės prasmės suvokimui.

3 Priede išskirtos kaip analizuotinos Teisinės apsaugos įstatymo dalys, kurios, autorės nuomone, yra neatitinkančios Direktyvos 2016/680 nuostatų, pateikiamos atskirais lentelės fragmentais skyreliuose tekste žemiau.

3.2.1. Sąvoka „konkrečiai nustatyti tikslai“

4 lentelė. Palyginimas 1. Su asmens duomenų tvarkymu susiję principai

| Direktyva 2016/680 | Teisinės apsaugos įstatymas |
|--|---|
| Su asmens duomenų tvarkymu susiję principai | |
| 4 str. <...> b) renkami <i>konkrečiai nustatytais</i> , aiškiai apibrėžtais ir teisėtais <i>tikslais</i> ir negali būti tvarkomi tokiu būdu, kuris būtų nesuderinamas su tais tikslais; c) tinkami, aktualūs ir ne pernelyg išsamūs tikslų, kuriais jie yra tvarkomi, atžvilgiu; <...> | 3 str. <...> 2) renkami <i>nustatytais</i> , aiškiai apibrėžtais ir teisėtais <i>tikslais</i> ir netvarkomi su šiais tikslais nesuderinamu būdu; 3) adekvatūs, tinkami ir ne per didelės apimties, atsižvelgiant į tikslus, kuriais jie tvarkomi; <...> |

Teisinės apsaugos įstatymo 3 str. 2 p. skiriasi nuo Direktyvos 2016/680 analogiško punkto tik žodžiu „konkrečiai“, t. y. „konkrečiai nustatytais tikslais“ ir „nustatytais tikslais“. Abu teisės aktai skirti duomenų tvarkymui (i) policijos bendradarbiavimo ir (ii) teismo bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose tikslais ir šie tikslai yra pakankamai platūs ir nekonkretūs. Keltinas klausimai, kada tikslas bus laikomas kaip konkrečiai įvardintas, kiek detalai įvardintas tikslas laikytinas ir suprantamas kaip konkretus, ar frazė - „renkami nustatytais“ tikslais, kaip nurodyta Teisinės apsaugos įstatyme, laikytina pakankamai konkrečia. Kadangi abiejų lyginamų teisės aktų tikslai įvardinti analogiškai, analizuotina pati frazė „konkretu“ arba „konkretumas“.

Originalus Direktyvos 2016/680 4 str. (b) p. tekstas pateikiamas sekančiai b) „collected for specified, explicit and legitimate purposes and not processed in a manner that is incompatible with those purposes“²¹². Žodžio „specify“²¹³ vertimas Kembridžo žodyne pateikiamas, kaip „paaiškinti

²¹² Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva (ES) 2016/680, 2016 m. balandžio 27 d., dėl fizinių asmenų apsaugos kompetentingoms institucijoms tvarkant asmens duomenis nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas arba bausmių vykdymo tikslais ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, ir kuriuo panaikinamas Tarybos pamatinis sprendimas 2008/977/TVR, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32016L0680> 4 str. b) p.

²¹³ <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/specified>

arba apibūdinti kažką tiksliai ir aiškiai“. Frazė - „renkami nustatytais, aiškiai apibrėžtais“ tikslais Teisinės apsaugos įstatyme vertintina, kaip atitinkanti originalų tekstą.

(i) Keltinas klausimas, kada ir kokie veiksmai su biometriniais duomenimis tvarkomi policijos bendradarbiavimo tikslu bus įvardijami kaip atitinkantys su asmens duomenų tvarkymu susijusius principus, pavyzdžiui, kaip nurodoma LR Policijos įstatyme (toliau – Policijos įstatymas) policijos *bendrosios operacijos*²¹⁴ vykdomos viešosios tvarkos ir saugumo palaikymo bei nusikalstamų veikų prevencijos tikslais, bendro patruliavimo, antiteroristinės, pagalbos teikimo didelių susibūrimų ir panašių didelių renginių, nelaimių ar didelių avarijų atvejais, operacijos. Šis apibūdinimas nėra pakankamai konkrečiai įvardintas kaip tikslas, kad būtų vertintina, jog tokių operacijų metu visais atvejais galimas biometrinių duomenų tvarkymas.

Policijos tarptautinis bendradarbiavimas remiasi keitimusi informacija, tame tarpe ir asmens duomenimis, bei nusikalstamų veikų tyrimo ir kriminalinės žvalgybos veiksmais vadovaujantis LR tarptautinėmis sutartimis²¹⁵. Policijos įstatyme šiuos tikslus apibrėžia frazės „bendradarbiauja“, „keičiasi informacija, susijusia su asmens duomenimis“ arba „kriminalinės žvalgybos veiksmų atlikimui“ taipogi vargu ar galėtų būti vertintinos kaip pakankamai konkrečios ir atitinkančios su asmens duomenų tvarkymu susijusius principus. Ir tik papildomai gilinantis į Policijos įstatymo²¹⁶ 9 str., kuris skirtas duomenų tvarkymo policijoje nuostatoms, jo 3 dalyje pakankamai aiškiai konkretizuojama, kad policija tvarkomus duomenis teikia užsienio ir ES teisėsaugos institucijoms bei tarptautinėms organizacijoms „nusikalstamų veikų atskleidimo, tyrimo ir prevencijos, viešosios tvarkos užtikrinimo tikslais, taip pat neatidėliotinos pagalbos teikimo asmenims, kuriems ši pagalba būtina dėl jų fizinio ar psichinio bejėgiškumo ir kurie nukentėjo nuo nusikalstamų veikų, kitų teisės pažeidimų, stichinių nelaimių ar panašių veiksnių, tikslais“²¹⁷. Papildomai Policijos įstatymu apibrėžiamose policijos funkcijose²¹⁸ sukonkretinama, kad policija atlieka pasislėpusių įtariamųjų, kaltinamųjų, nuteistųjų, be žinios dingusių asmenų ir kitų asmenų paiešką bei nustato tų asmenų tapatybę, ir šie veiksmai vertintini kaip konkretūs su asmens duomenimis atliekami veiksmai.

(ii) Teisminį bendradarbiavimą baudžiamosiose bylose įgyvendina tokios ES agentūros, kaip Eurojustas, Europolas, Europos prokuratūra ir pan. Su šiomis tarptautinėmis institucijomis taip

²¹⁴ Lietuvos Respublikos Policijos įstatymas 2000 m. spalio 17 d. nr. VIII-2048. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.111665/asr> 2 str. 1 d.

²¹⁵ *Ibid.*, 12 str. 1 d.

²¹⁶ *Ibid.*

²¹⁷ *Ibid.*, 9 str. 3 d.

²¹⁸ *Ibid.*, 6 str. 6,7,8 d.

pat keičiamasi asmens duomenimis. Kaip ir policijos bendradarbiavimo tikslais, šiuo atveju tikslas „teisminis bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose“, kaip pagrindas asmens duomenims, tame tarpe ir biometriniams tvarkyti, teikti, keistis ar gauti, yra labai išplėstinis ir nekonkretus. Siekiant tarptautinio bendradarbiavimo yra dalijamasi duomenimis. Teisminis bendradarbiavimas paremtas teismo nuosprendžių ir sprendimų tarpusavio pripažinimo principu²¹⁹. Galima numanyti, kad minėtais bendradarbiavimo atvejais, kai siekiama kovoti su tarpvalstybiniu nusikalstamumu ir terorizmu bei užtikrinti, kad nukentėjusiųjų, įtariamųjų ir įkalintųjų teisės būtų apsaugotos²²⁰, asmens duomenų tvarkymui įvardinti labai detalius (konkrečius) tikslus nėra įmanoma. Teisinės apsaugos įstatymo 1 str. 2 d. pateikiama šio įstatymo paskirtis ir taikymas - asmens duomenų tvarkymui (1) „nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas, bausmių vykdymo“, taip pat (2) „apsaugos nuo grėsmių visuomenės saugumui ir jų prevencijos“ tikslais. Suprantama, kad „tik turėdamos visą būtiną informaciją, teisėsaugos institucijos gali veiksmingai atlikti su konkrečiomis nusikalstamomis veikomis susijusias užduotis ir užtikrinti viešojo intereso apsaugą“²²¹. Tačiau nesant aiškiai, detaliam ir konkrečiam įvardintų tikslų, pagrindžiančių asmens duomenų tvarkymo poreikį, atsakingų institucijų pareigūnams paliekama daug laisvės tiek spręsti dėl renkamų asmens duomenų apimties, tiek dėl asmens duomenų kategorijų²²².

Direktyvoje 2016/680 apibrėžiama, kad „policijos ar kitų teisėsaugos institucijų vykdoma veikla daugiausia yra sutelkta į nusikalstamų veikų prevenciją“ iš anksto nežinant, ar tam tikras incidentas yra nusikalstama veika, ar ne“²²³. Ten pat pateikiama, kad apsauga nuo grėsmių visuomenės saugumui ir teisės aktais saugomiems pagrindiniams visuomenės interesams „gali apimti valdžios funkcijų vykdymą imantis prievartos priemonių“, pavyzdžiui, policijos veiklą demonstracijose, svarbiuose sporto renginiuose ir riaušėse, viešosios tvarkos palaikymą, dėl kurių gali atsirasti sąlygos nusikalstamai veikai įvykdyti, ir užkirsti joms kelią²²⁴. Tačiau Teisinės apsaugos įstatyme tokio detalizavimo neišliko. Taigi ir antruoju, teismo bendradarbiavimo baudžiamosiose

²¹⁹ Oficiali Europos Parlamento interneto svetainė; Žiūrėta 2021 m. balandžio 11 d.

<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/lt/sheet/155/teisminis-bendradarbiavimas-baudziamosiose-bylose>

²²⁰ *Ibid.*

²²¹ Dešriūtė, Justina. „Esminiai asmens duomenų apsaugos baudžiamajame procese reformos Europos Sąjungoje aspektai ir jų įtaka nacionaliniam teisiniam reguliavimui“. TEISĖS PROBLEMOS. 2016. Nr. 1 (91). ISSN 2351-6364 (online). <https://alkas.lt/wp-content/uploads/2016/10/J.-Desriute-Asmens-duomenu-apsauga.pdf> P. 32, cituota iš Kosti E., Coudert F., Dumortier J. Data protection in the Third Pillar: in the Aftermath of the ECJ Decision on PNR Data and the Data Retention Directive // International view of the law computers & technology, 2007, p. 2.

²²² Dešriūtė, Justina. Esminiai asmens duomenų apsaugos baudžiamajame procese reformos Europos Sąjungoje aspektai ir jų įtaka nacionaliniam teisiniam reguliavimui. TEISĖS PROBLEMOS. 2016. Nr. 1 (91). ISSN 2351-6364 (online). <https://alkas.lt/wp-content/uploads/2016/10/J.-Desriute-Asmens-duomenu-apsauga.pdf> P.25.

²²³ Direktyva (ES) 2016/680. Preambulė 12.

²²⁴ Direktyva (ES) 2016/680.

bylose, atveju, nesant žodžio „konkretūs nustatyti tikslai“, paliekama daug vietos interpretacijoms ir galimam piktnaudžiavimui.

Taipogi, daug neapibrėžtumų Teisinės apsaugos įstatyme kyla ir dėl „nusikalstamų veikų prevencijos“ tikslais tvarkomų asmens duomenų apimties. Nusikalstamų veikų prevencijai gali būti reikšmingi įvairūs asmens duomenys²²⁵. O turint neapibrėžtumą asmens duomenų tvarkymo tiksluose, iš jo seka ir kiti neapibrėžtumai įgyvendinant Teisinės apsaugos įstatyme numatytus su asmens duomenų tvarkymu susijusius principus, pavyzdžiui, kokie asmens duomenys, renkami šiais tikslais, bus traktuotini kaip „adekvatūs, tinkami ir ne per didelės apimties, atsižvelgiant į tikslus“, kuriais jie yra tvarkomi²²⁶. Manytina, kad nusikalstamų veikų prevencijos tikslais tvarkomų asmens duomenų kiekiai gali tapti neribotos apimties, pavyzdžiui, kai įvairių faktų apie asmenį ir jo privatų gyvenimą vertinimas ir analizė priklausys nuo atsakingo pareigūno kompetencijos.

Jei tikslai asmens duomenų tvarkymui platūs ir abstraktūs, pagrįstai keltinas klausimas dėl bendrų asmens duomenų tvarkymo principų, ir, pirmiausia, dėl proporcingumo principo įgyvendinimo, t. y. kokie asmens duomenys, kiek jų ir kieno asmens duomenų tvarkymas tokiais tikslais bus laikytini kaip atitinkantys proporcingumo kriterijų. Šiuo atžvilgiu aktualus EŽTT sprendimas byloje *M.M. prieš Jungtinę Karalystę*²²⁷, kuriame Teismas nustatė kriterijus, kurių reikia laikytis, kad veiksmas ar veikla būtų vykdomi „remiantis įstatymo nuostatomis“, t. y. veikla turi turėti tam tikrą aiškų pagrindą vidaus teisėje, kuris būtų suderinamas su teisine valstybe, bei, kad nacionaliniai įstatymai turi būti suformuluoti pakankamai tiksliai, kad asmuo galėtų reguliuoti savo elgesį. Taigi, Teismas šioje byloje konstatuodamas, kad šalyje nebuvo aiškios teisinės bazės, patikslino, kad nebuvo įstatymų, reglamentuojančių duomenų apie policijos duotus asmenims įspėjimus rinkimo ir saugojimo tvarką, o taip pat ir policijos įgaliojimus saugoti ir atskleisti informaciją apie įspėjimus.

²²⁵ Dešriūtė, Justina. *Esminiai asmens duomenų apsaugos baudžiamajame procese reformos Europos Sąjungoje aspektai ir jų įtaka nacionaliniam teisiniam reguliavimui*. TEISĖS PROBLEMOS. 2016. Nr. 1 (91). ISSN 2351-6364 (online). <https://alkas.lt/wp-content/uploads/2016/10/J.-Desriute-Asmens-duomeniu-apsauga.pdf> P.33.

²²⁶ Lietuvos Respublikos asmens duomenų, tvarkomų nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas, bausmių vykdymo arba nacionalinio saugumo ar gynybos tikslais, teisinės apsaugos įstatymas, Nr. *XIII-1435*. Galiojanti suvestinė redakcija 2018-06-30, paskelbta TAR 2018-07-11 Vilnius. Prisijungta 2021.03.22 <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.397419/asr> . 3 str. 3 d.

²²⁷ EŽTT 2012 m. lapkričio 13 d. sprendimas byloje *M. M. prieš Jungtinę Karalystę*. Peticijos Nr. 24029/07. [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:\[%22001-114517%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-114517%22]})

Apibendrinant darytina išvada, kad Teisinės apsaugos įstatyme tikslai asmens duomenų tvarkymui įvardinti pakankamai plačiai. Konkretumą suteikia tik papildomų teisės aktų analizė, į kuriuos, kaip susijusius ir papildančius, teisės aktus nuorodų Teisinės apsaugos įstatyme nėra.

3.2.2. Sąvoka duomenys „ne pernelyg išsamūs“ v. „ne per didelės apimties“

5 Lentelė. Palyginimas 2. Su asmens duomenų tvarkymu susiję principai

| Direktyva 2016/680 | Teisinės apsaugos įstatymas |
|--|--|
| Su asmens duomenų tvarkymu susiję principai | |
| 4 str. <...> b) renkami konkrečiai nustatytais, aiškiai apibrėžtais ir teisėtais tikslais ir negali būti tvarkomi tokiu būdu, kuris būtų nesuderinamas su tais tikslais; c) tinkami, aktualūs ir ne pernelyg išsamūs tikslų , kuriais jie yra tvarkomi, atžvilgiu; <...> | 3 str. <...> 2) renkami nustatytais, aiškiai apibrėžtais ir teisėtais tikslais ir netvarkomi su šiais tikslais nesuderinamu būdu; 3) adekvatūs , tinkami ir ne per didelės apimties , atsižvelgiant į tikslus, kuriais jie tvarkomi; <...> |

Teisinės apsaugos įstatymo 3 str., kuriame apibrėžiami su asmens duomenų tvarkymu susiję principai, 3 p. įvardijama, kad tvarkomi asmens duomenys turi būti „adekvatūs, tinkami ir ne per didelės apimties“, taigi atitinkantys tikslus, dėl kurių jie vėliau tvarkomi. Tuo tarpu Direktyvos 2016/680 analogiškame punkte ši frazė apie duomenis pateikiama, kaip „tinkami, aktualūs ir ne pernelyg išsamūs“. Jei lyginti abiejų dokumentų lietuviškas versijas, šiame sakinyje yra dvi skirtingos asmens duomenis apibūdinančios frazės – „aktualūs“ v. „adekvatūs“ ir „ne pernelyg išsamūs“ v. „ne per didelės apimties“. Vertintina, ar Teisinės apsaugos įstatymo atitinkama frazė „adekvatūs, tinkami ir ne per didelės apimties“ gali būti prilyginama pagal prasmę lietuviškai Direktyvos 2016/680 versijai. Originalus Direktyvos 2016/680 4 str. (c) punkto, atitinkančio Teisinė apsaugos įstatymo 3 str. 3 p., tekstas pateikiamas sekančiai „c) *adequate, relevant and not excessive in relation to the purposes for which they are processed*“²²⁸. Oksfordo anglų kalbos žodynas²²⁹ frazei „not excessive“ pateikia tokį paaiškinimą „*More than is necessary, normal, or desirable; immoderate*“. Verčiant į lietuvių kalbą ši frazė būtų aiškintina kaip „*daugiau nei būtina, normalu ar pageidautina; besaikis*“.

²²⁸ Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva (ES) 2016/680, 2016 m. balandžio 27 d., dėl fizinių asmenų apsaugos kompetentingoms institucijoms tvarkant asmens duomenis nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas arba bausmių vykdymo tikslais ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, ir kuriuo panaikinamas Tarybos pamatinis sprendimas 2008/977/TVR, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32016L0680> 4 str. c) p.

²²⁹ Oksfordo anglų kalbos žodynas. Interneto svetainė. <https://www.lexico.com/en/definition/excessive>

Žodžio „*exceed*“²³⁰ apibrėžimas tame pačiame Oksfordo anglų kalbos žodyne, kai veiksmas siejamas su objektu, pateikiamas kaip „*be greater in number or size than (a quantity, number, or other measurable thing)*“. Verčiant į lietuvių kalbą ši frazė būtų aiškintina kaip „*didesnis už skaičių arba dydį nei (pvz. kiekis, skaičius ar kitas išmatuojamas dalykas)*“. Taigi, ar frazės „ne pernelyg išsamūs“ arba „ne daugiau nei būtina“ ir „ne per didelės apimties“ gali būti prilyginamos viena kitai? Valstybinė lietuvių kalbos komisija²³¹ pateikia, kad žodis „išsamus“ yra sinonimas tarptautiniam žodžiui „detalus“ ir apibūdinamas kaip „smulkus, su visomis smulkmenomis (detalėmis), nuodugnus“. Būtent tokį tarptautinio žodžio sinonimą turime pavartotą Direktyvos 2016/680 frazėje „ne per pernelyg išsamūs“. Lietuvių kalbos internetinis žodynas žodžio „apimtis“²³² reikšmę pateikia kaip „dydis“ arba „mastas“. Tuo tarpu žodis „apimtis“ Lietuvos teismų interneto svetainėje prie patarimų teisininkams apibrėžiamas kaip abstraktus daiktavardis ir vietoj jo rekomenduojama vartoti ne abstrakčiąją apimtį, o konkretybę reiškiančius daiktavardžius, pavyzdžiui *kiekis*, kuris vartojamas tada, kai kalbama apie vienetais nesuskaičiuojamus daiktus²³³. Asmens duomenų apsaugos prasme (duomenų) „detalumą“ būtų galima vertinti, kaip gilinimąsi į asmens gyvenimo detales, smulkmenas, o asmens duomenų „apimtį“ arba „kiekį“, kaip išplėstinį informacijos kiekį apie asmenį ir jo gyvenimą. Pavyzdžiui, siekiant išsiaiškinti, ar priemonė, pažeidžianti asmens duomenų apsaugą pagal EŽTK 8 str., atitinka „būtinumo demokratinėje visuomenėje“ sąlygą, EŽTT byloje *S. ir Marper prieš Jungtinę Karalystę*²³⁴ bei *Khelili prieš Šveicariją*²³⁵, analizavo, ar buvo laikomasi 108 Konvencijos 5 str. išvardytų reikalavimų - kuo labiau sumažinti surinktų duomenų kiekį, užtikrinti, kad jie yra tikslūs, aktualūs ir teisingi ir ne per didelės apimties, atsižvelgiant į tikslus, kuriais jie yra tvarkomi, apriboti duomenų saugojimo trukmę, naudoti juos tais tikslais, kuriems tie duomenys buvo surinkti, ir užtikrinti duomenų tvarkymo skaidrumą²³⁶.

²³⁰ <https://www.lexico.com/en/definition/exceed>

²³¹ Valstybinės lietuvių kalbos komisija. Oficiali interneto svetainė. Žiūrėta 2021.04.13.

<http://www.vlkk.lt/konsultacijos/4882-detalus>

²³² <https://www.lietuviuzodynas.lt/zodynas/Apimtis>

²³³ Lietuvos teismai. Oficiali interneto svetainė. Žiūrėta 2021.04.13. <https://www.apeliacinis.lt/teismo-lankytojams/kalbos-patarimai-teisininkams>

²³⁴ EŽTT 2008 m. gruodžio 4 d. sprendimas byloje *S. ir MARPER prieš Jungtinę Karalystę*. Peticijos Nr. 30562/04 ir 30566/04 <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#%7B%22itemid%22:%5B%22003-2571936-2784147%22%5D%7D>

²³⁵ EŽTT 2012 m. kovo 8 d. sprendimas byloje *Khelili prieš Šveicariją*, Peticijos Nr. 16188/07, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22002-345%22%5D%7D>

²³⁶ Guide to the Case-Law of the of the European Court of Human Rights. Data protection. First edition - 31 December 2020. Council of Europe/European Court of Human Rights, 2021. Žiūrėta 2021 m. balandžio 20 d. https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Data_protection_ENG.pdf. P. 26-27.

Apibendrinant teigtina, kad frazės „*ne pernelyg išsamūs*“, kas prilyginama frazėms „*ne pernelyg detalūs*“ ir „*ne per didelės apimties*“, bei prilyginama „*kiekio*“ apibūdinimui nėra savo prasmėmis visiškai identiškos, tačiau labai panašios, taigi perkelta iš Direktyvos 2016/680 tinkamai. Tačiau, kadangi pati frazė „*tinkami ir ne per didelės apimties*“ yra gana abstrakti, kaip jau buvo minėta ankstesniame skyriuje, spręsti, kurie duomenys apie asmenį ir kokiais kiekiais arba apimtimis bus pakankami, ar jų nebus surenkama daugiau, nei yra reikalinga nustatytiems tvarkymo tikslams, tame tarpe ir kai tai liečia biometrinių duomenų tvarkymą dėl jautraus jų pobūdžio, paliekama išimtinai kompetentingos institucijos pareigūno diskrecijai.

3.2.3. Biometrinių duomenų saugojimo terminai

Direktyvoje 2016/680 nustatytos taisyklės, kurios turi būti taikomos duomenų saugojimo terminams tiek duomenis tvarkant nacionaliniuose baudžiamuosiuose procesuose, tiek vykstant bendradarbiavimui tarp valstybių narių teisėsaugos institucijų. Policijos institucijų atliekamas duomenų, tame tarpe ir biometrinių, tvarkymas gali turėti didelį poveikį duomenų subjektams, todėl šioje srityje ypač reikalingos išsamios duomenų apsaugos taisyklės, susijusios su duomenų bazių sukūrimu²³⁷. Asmens duomenys turėtų būti tvarkomi tol, kol jie atitinka tikslą, kuriuo buvo renkami, ir tada, kai jų tuo tikslu nebereikia, jie turėtų būti ištrinami, nebent teisės aktuose yra numatytas tolesnis duomenų tvarkymas ir jis yra laikomas svarbiu siekiant tikslo, kuris nėra nesuderinamas su pradiniu duomenų tvarkymo tikslu²³⁸. Direktyvos 2016/680 5 straipsniu nacionaliniams teisės aktų leidėjams paliekama galimybė nustatyti asmens duomenų ištrynimo arba asmens duomenų saugojimo poreikio periodinės peržiūros terminus bei terminų laikymąsį užtikrinamas procedūrinėmis priemonėmis²³⁹. 29DG savo „Nuomonėje dėl kai kurių esminių Teisėsaugos direktyvos (Direktyvos (ES) 2016/680) aspektų“²⁴⁰ teigė, kad tokiu būdu valstybėms narėms buvo suteikta galimybė įdiegti sistemas, kurioje maksimalius duomenų saugojimo terminus būtų galima derinti su periodine peržiūra. O tokia peržiūra ir atitinkamai ar duomenų saugojimui reikalingas papildomas laikotarpis

²³⁷ Europos Taryba. Europos duomenų apsaugos teisės vadovas. Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra, 2014. Žiūrėta 2021 m. balandžio 21 d.

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806ae65c>. P. 148.

²³⁸ 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė. Nuomonė dėl kai kurių esminių Teisėsaugos direktyvos (Direktyvos (ES) 2016/680) aspektų. WP 258. Priimta 2017 m. lapkričio 29 d. https://ec.europa.eu/newsroom/article29/item-detail.cfm?item_id=610178 P. 3.

²³⁹ Direktyva 2016/680 5 straipsnis.

²⁴⁰ 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė. Nuomonė dėl kai kurių esminių Teisėsaugos direktyvos (Direktyvos (ES) 2016/680) aspektų. WP 258. Priimta 2017 m. lapkričio 29 d. Žiūrėta 2021 balandžio 17 d.

https://ec.europa.eu/newsroom/article29/item-detail.cfm?item_id=610178

būtų nustatoma atsižvelgiant į tikslus ir poreikį nustatyti duomenų subjekto tapatybę arba išlaikyti galimybes ją nustatyti ateityje²⁴¹.

6 lentelė. Palyginimas. Saugojimo ir peržiūros terminai

| Direktyva 2016/680 | Teisinės apsaugos įstatymas |
|--|---|
| Saugojimo ir peržiūros terminai | |
| 5 str. Valstybės narės numato, kad turi būti nustatyti tinkami asmens duomenų ištrynimo arba asmens duomenų saugojimo poreikio periodinės peržiūros terminai. Tų terminų laikymasis užtikrinamas procedūrinėmis priemonėmis. | 4 str. Asmens duomenų ištrynimo arba asmens duomenų saugojimo poreikio periodinės peržiūros terminai nustatomi Lietuvos Respublikos teisės aktuose, reglamentuojančiuose asmens duomenų tvarkymą šio įstatymo 1 straipsnio 2 dalyje nurodytais tikslais. Šių terminų laikymasis užtikrinamas techninėmis ir organizacinėmis priemonėmis. |

Šiame skyriuje analizuotinos LR teisės aktų, į kuriuos Teisinės apsaugos įstatymas referuoja dėl asmens duomenų, tvarkomų teisėsaugos tikslais, nuostatas. Šias užduotis Lietuvoje įgyvendina Lietuvos policija, o jos veiklą ir funkcijas reglamentuoja Policijos įstatymas²⁴². Tiek Lietuvos policijos, tiek Kriminalinės policijos biuro²⁴³ pareigūnai turi prieigas ir renka bei tvarko įvairius asmens duomenis keliuose Lietuvos IS arba nacionalinėse posistemėse ir duomenų bazėse.

Teisinės apsaugos įstatymo 4 str. asmens duomenų saugojimo registruose klausimais referuoja į kitus teisės aktus, kuriais remiasi Lietuvos policija, kai asmens duomenis tvarko policijos įstaigų žinybiniuose registruose. Iš LR vidaus reikalų ministerijai pavaldžių registrų ir IS, kuriuose, be kitų duomenų, tvarkomi ir asmenų biometriniai duomenys, analizei pasirinkti registrai pateikiami 7 lentelėje.

7 Lentelė. Pagrindiniai Policijos registrai, skirti biometrinių duomenų tvarkymui

| Registro pavadinimas | Teisinis pagrindas | Ar pateikiami duomenų saugojimo / peržiūros terminai |
|-----------------------------------|---|--|
| Daktiloskopinių duomenų registras | Lietuvos policijos generalinio komisaro 2007 m. vasario 5 d. įsakymas | PATEIKIAMI, TAČIAU YRA TRŪKUMŲ 37-39 p. duomenys (tam tikrų kategorijų asmenų rankų atspaudai bei rankų pėdsakai; kai kuriais |

²⁴¹ *Ibid.*, P. 3

²⁴² Lietuvos Respublikos Policijos įstatymas 2000 m. spalio 17 d. nr. VIII-2048. Žiūrėta 2021 m. balandžio 14 d.. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.111665/asr>

²⁴³ Lietuvos kriminalinės policijos biuras koordinuoja tarptautiniu mastu vykdomą bendradarbiavimą policijos ir baudžiamosiose bylose, kuris įgyvendinamas per didžiausias ES agentūras Europolą ir Eurojustą.

| | | |
|--|---|---|
| | Nr. 5-V-88 Dėl Lietuvos policijos daktiloskopinių duomenų registro steigimo ²⁴⁴ | atvejais skaitmeniniai veido atvaizdai) išregistruojami ir perkelti į archyvą priklausomai nuo įvykių, dėl kurių jie buvo surinkti ir užregistruoti registre. Detalesnė analizė pateikiama žemiau. |
| Užsieniečių registras | LR Vyriausybės 2014 m. rugsėjo 17 d. nutarimas Nr. 968 Dėl užsieniečių registro reorganizavimo ir užsieniečių registro nuostatų patvirtinimo ²⁴⁵ . | PATEIKIAMI, TAČIAU NEPILNI 51.2. p. Registro duomenys, nurodyti Nuostatų 25 p. (pirštų atspaudai), saugomi 5 m.; automatinio būdu išregistruojamas pasibaigus. 50.p. Išregistruoto Registro objekto (užsieniečio) duomenys, nurodyti Nuostatų 21 p. (veido atvaizdas) automatinio būdu perkelti į Registro duomenų bazės archyvą ir jame saugomi Nuostatų 52 p. nurodytą laiką. Detalesnė analizė pateikiama žemiau. |
| Integruota baudžiamojo proceso IS (IBPS) | LR vidaus reikalų ministras, LR generalinis prokuroras, Nacionalinės teismų administracijos direktorius 2012 m. rugsėjo 27 d. įsakymas Nr. 1v-702/i-294/6p-101-(1.1) Dėl integruotos baudžiamojo proceso informacinės sistemos nuostatų patvirtinimo ²⁴⁶ | PATEIKIAMI 68 p. IBPS suformuotoje elektroninėje baudžiamojoje byloje esantys asmens duomenys sunaikinami vadovaujantis šiame punkte nurodytais teisės aktais. Detali analizė pateikiama žemiau. |
| Prevencinių poveikio priemonių taikymo registras | Lietuvos policijos generalinio komisaro 2005 m. gruodžio 22 d. įsakymo Nr. 5-V-817 Dėl Prevencinių poveikio | PATEIKIAMI 22 p. Registro objektai, išskyrus asmenis, kuriems taikomas konkretus ar atsargus patikrinimas dėl valstybės saugumo, automatiškai išregistruojami praėjus 1 metams po jų įtraukimo į registrą, o juos įvedus į N.SIS – praėjus 1 m. po jų įvedimo į N.SIS. Asmenys, |

²⁴⁴ Lietuvos policijos generalinio komisaro 2011 m. sausio 20 d. įsakymas Nr. 5-V-41 „Dėl Lietuvos policijos generalinio komisaro 2007 m. vasario 5 d. įsakymo Nr. 5-V-88 "Dėl Lietuvos policijos daktiloskopinių duomenų registro steigimo" pakeitimo“ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.D356C30DA9B5/asr>

²⁴⁵ LR Vyriausybės 2014 m. rugsėjo 17 d. nutarimas Nr. 968 Dėl užsieniečių registro reorganizavimo ir užsieniečių registro nuostatų patvirtinimo. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/b20dab00424e11e48f819e33a7306fcc>

²⁴⁶ LR vidaus reikalų ministras, LR generalinis prokuroras, Nacionalinės teismų administracijos direktorius 2012 m. rugsėjo 27 d. įsakymas Dėl integruotos baudžiamojo proceso informacinės sistemos nuostatų patvirtinimo Nr. 1v-702/i-294/6p-101-(1.1). <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.434268/asr>

| | | |
|---|---|---|
| | priemonių taikymo registro steigimo pakeitimas ²⁴⁷ . | kuriems taikomas konkretus ar atsargus patikrinimas dėl valstybės saugumo, automatiškai išregistruojami praėjus 5 m. po jų įtraukimo į registrą, o juos įvedus į N.SIS – iš šios sistemos išregistruojami praėjus 1 metams po jų įvedimo į N.SIS ²⁴⁸ . Detalesnė analizė pateikiama žemiau. |
| Ieškomų asmenų, neatpažintų lavonų ir nežinomų bejėgių asmenų žinybinis registras | LR Vidaus reikalų ministro 2017 m. kovo 3 d. įsakymas Nr.1V-174 Dėl ieškomų asmenų, neatpažintų lavonų ir nežinomų bejėgių asmenų žinybinio registro reorganizavimo ir ieškomų asmenų, neatpažintų lavonų ir nežinomų bejėgių asmenų žinybinio registro nuostatų patvirtinimo ²⁴⁹ | 33.p. Registro tvarkytojui, (i) paskelbusiam asmens paiešką ar (ii) pradėjusiam asmens tapatybės nustatymo bylą, arba (iii) priėmus sprendimą nutraukti asmens paiešką ar (iv) asmens tapatybės nustatymo bylą ir per 1 darbo dieną duomenis įrašius į registro duomenų bazę, registro objektas (-ai) išregistruojamas (-i). Registro objekto išregistruoti duomenys <...> perkeliama į registro DB archyvą, kur jie saugomi priklausomai nuo 33.1 p. nurodytų paieškos nutraukimo pagrindų (pvz. nutraukus paiešką – 3 m. arba 5 m. priklausomai nuo paieškos kriterijų; nustačius tapatybę – 5 m., nenustačius tapatybės – 15 m.) Pasibaigus registro duomenų saugojimo registro duomenų bazės archyve terminui, duomenys sunaikinami ²⁵⁰ . Detalesnė analizė pateikiama žemiau. |

Didžioji dauguma Lietuvos policijos tvarkomų registrų sąveikauja tarpusavyje teikiant, imant arba tikrinant asmens duomenis. Toliau šiame skyriuje analizuojamos 7 lentelėje pateiktuose registruose tvarkomų biometrinių duomenų saugojimo nuostatos.

²⁴⁷ Lietuvos policijos generalinio komisaro 2005 m. gruodžio 22 d. įsakymo Nr. 5-V-817 „Dėl Prevencinių poveikio priemonių taikymo registro steigimo“ pakeitimas. 2018 m. sausio 19 d. Nr. 5-V-43. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/1b0b9060fd1611e78bcec397524184ce>

²⁴⁸ Lietuvos policijos generalinio komisaro 2005 m. gruodžio 22 d. įsakymo Nr. 5-V-817 „Dėl Prevencinių poveikio priemonių taikymo registro steigimo“ pakeitimas. 2018 m. sausio 19 d. Nr. 5-V-43. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/1b0b9060fd1611e78bcec397524184ce> 22 p.

²⁴⁹ LR vidaus reikalų ministro 2017 m. kovo 3 d. įsakymas Nr.1V-174 Dėl ieškomų asmenų, neatpažintų lavonų ir nežinomų bejėgių asmenų žinybinio registro reorganizavimo ir ieškomų asmenų, neatpažintų lavonų ir nežinomų bejėgių asmenų žinybinio registro nuostatų patvirtinimo

²⁵⁰ *Ibid.*

3.2.3.1. Lietuvos policijos daktiloskopinių duomenų registras

LR daktiloskopinių duomenų registre²⁵¹ (toliau – DDR) esantys biometriniai duomenys (tam tikrų kategorijų asmenų rankų atspaudai bei rankų pėdsakai, o kai kuriais atvejais skaitmeniniai veido atvaizdai) išregistruojami ir perkeliami į archyvą priklausomai nuo įvykių, dėl kurių jie buvo surinkti ir užregistruoti DDR, pavyzdžiui, kai panaikinamas ar išnyksta teistumas, kai atlikta bausmė už baudžiamąjį nusižengimą²⁵², ar kai įsigalioja nutarimas nutraukti tyrimą²⁵³ ir panašiais atvejais. Pavyzdžiui, rankų pėdsakai peržiūrimi ir perkeliami į archyvą periodiškai, bet ne rečiau kaip vieną kartą per metus (38 p.). Pastebėtina, kad jau išregistruoto DDR objekto duomenys, kol bus sunaikinti, yra saugomi archyve 75 m. nuo duomenų perkėlimo į šį archyvą dienos, tačiau (39 p.) gali būti teikiami DDR duomenų gavėjams, turintiems įstatymų nustatytą teisę juos gauti, pavyzdžiui, asmenų, kuriems taikomos prevencinio poveikio priemonės pagal LR organizuoto nusikalstamumo užkardymo įstatymą (3.9 p.) arba asmenų, įrašytų į policijos įskaitas (4.1.2. p.); arba asmenų, kuriems įteiktas pranešimas apie įtarimą padarius nusikalstamą veiką (4.1.3. p.) ar kardomojo kalinimo tvarka suimtų asmenų atvejais (4.1.4. p.), laikinai sulaikytų asmenų (4.1.5. p.) bei teistų asmenų, atlikusių teismo nuosprendžiu paskirtą arešto ar terminuoto laisvės atėmimo bausmę (4.1.6. p.). Šiame registre tvarkomi ir neatpažintų lavonų ar nežinomų bejėgių asmenų biometriniai duomenys, tačiau jų saugojimo terminai neanalizuotini, kadangi bendrosios duomenų apsaugos nuostatos mirusių asmenų duomenų tvarkymui netaikomos²⁵⁴.

Atkreiptinas dėmesys į šiame DDR tvarkomų daktiloskopinių duomenų saugojimo terminų disproporcijas. Direktyvos 2016/680 5 str. formuluote valstybėms narėms „paliekama galimybė įdiegti tam tikrą mišrią sistemą, kurioje bendrus maksimalius terminus galima derinti su periodine peržiūra, kuria nustatoma, ar reikia papildomą laikotarpį taip saugoti duomenis, kad būtų galima nustatyti atitinkamo asmens (duomenų subjekto) tapatybę arba išlaikyti galimybes ją nustatyti“²⁵⁵. DDR nuostatuose numatyta, kad nors duomenys yra perkeliami į DDR archyvą, tačiau saugojimo archyve metu ir toliau „teikiami DDR duomenų gavėjams, turintiems įstatymų nustatytą teisę juos gauti“. Taigi, darytina išvada, kad DDR nuostatų 39 p. apibrėžtas teiginys „išregistruoto registro

²⁵¹ [Dėl Lietuvos policijos daktiloskopinių duomenų registro steigimo. Lietuvos policijos generalinio komisaro 2007 m. vasario 5 d. įsakymas Nr. 5-V-88, 30-31 p.](#)

²⁵² *Ibid.*, 30.1.2 p.

²⁵³ *Ibid.*, 30.1.1 p.

²⁵⁴ BDAR 2016/679 preambulė 27.

²⁵⁵ 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė. Nuomonė dėl kai kurių esminių Teisėsaugos direktyvos (Direktyvos (ES) 2016/680) aspektų. WP 258. Priimta 2017 m. lapkričio 29 d. https://ec.europa.eu/newsroom/article29/item-detail.cfm?item_id=610178. P. 3.

objekto duomenys, kol bus sunaikinti, saugomi archyve”, archyve bus laikomi dar 75 m., t. y. beveik per visą asmens gyvenimą. Tuo tarpu duomenų sunaikinimo terminai DDR nuostatose nenurodomi, išskyrus atvejus, jei būtų naikinamas pats DDR, kartu sunaikinami ir jame esantys duomenys (DDR 59 p). Darytina išvada, kad net tokiais palyginus nereikšmingais atvejais, kai asmuo yra tik įtariamasis (įteiktas pranešimas apie įtarimą) padarius nusikalstamą veiką ar laikinai sulaikytas, net ir nepareiškus jam jokių kaltinimų, jo biometriniai duomenys šiame DDR išliks tvarkomi visą asmens gyvenimą.

Pastebėtina, kad šiuo klausimu byloje *S. ir Marper prieš Jungtinę Karalystę*²⁵⁶ EŽTT konstatavo EŽTK 8 str. pažeidimą, kuomet įtariamų, tačiau vėliau pripažintų nekaltais asmenų visa apimantis ir nediferencijuojamas biometrinių duomenų (pareiškėjų pirštų atspaudų ir DNR pavyzdžių) saugojimas, kai saugojimo terminas nebuvo nustatytas, reiškė neproporcingą pareiškėjo teisės į privataus gyvenimo gerbimą ribojimą. Asmens duomenys turi būti saugomi ne ilgiau nei būtina tuo tikslu, kuriuo jie tvarkomi²⁵⁷ ir tvarkomi tol, kol jie atitinka tikslą, kuriuo buvo renkami. Kai jų tuo tikslu nebereikia, jie turėtų būti ištrinami, „nebent teisės aktuose yra numatytas tolesnis duomenų tvarkymas ir jis yra laikomas svarbiu siekiant tikslo, kuris nėra nesuderinamas su pradiniu duomenų tvarkymo tikslu“²⁵⁸. Taigi, darytina išvada, kad asmens, kuriam įteiktas pranešimas apie įtarimą arba kuris buvo laikinai sulaikytas ir toliau nėra ar nebuvo vykdomos jo atžvilgiu tolimesnės procesinės priemonės, tokio asmens biometrinių duomenų tvarkymas laikant DDR archyve 75 metus su galimybe juos gauti, neatitinka tikslų, kuriais jie buvo renkami ir tuo pažeidžiami pagrindiniai duomenų apsaugos principai. Pastebėtina, kad jau minėtoje byloje *S. ir Marper prieš Jungtinę karalystę*²⁵⁹, EŽTT padarė išvadą, kad duomenų saugojimas turi būti proporcingas tikslui, dėl kurio jie buvo surinkti, o saugojimo terminas turi būti ribotas, visų pirma policijos sektoriuje.

3.2.3.2. Užsieniečių registras

Užsieniečių registre registruojami asmenys, pageidaujantys gauti LR pilietybę ar atvykti į LR ir būti joje, arba ketinantys įsidarbinti Lietuvoje, siekiantys teisės gyventi LR suteikimo arba

²⁵⁶ EŽTT 2008 m. gruodžio 4 d. sprendimas byloje *S. ir MARPER prieš Jungtinę Karalystę*. Peticijos Nr. 30562/04 ir 30566/04 <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#%7B%22itemid%22%3A%5B%22003-2571936-2784147%22%5D%7D>

²⁵⁷ Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva (ES) 2016/680, 2016 m. balandžio 27 d., dėl fizinių asmenų apsaugos kompetentingoms institucijoms tvarkant asmens duomenis nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas arba bausmių vykdymo tikslais ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, ir kuriuo panaikinamas Tarybos pamatinis sprendimas 2008/977/TVR, preambulė 26.

²⁵⁸ 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė. Nuomonė dėl kai kurių esminių Teisėsaugos direktyvos (Direktyvos (ES) 2016/680) aspektų. WP 258. Priimta 2017 m. lapkričio 29 d. https://ec.europa.eu/newsroom/article29/item-detail.cfm?item_id=610178 P.3

²⁵⁹ EŽTT 2008 m. gruodžio 4 d. sprendimas byloje *S. ir MARPER prieš Jungtinę Karalystę*. Peticijos Nr. 30562/04 ir 30566/04 <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#%7B%22itemid%22%3A%5B%22003-2571936-2784147%22%5D%7D>

kelionės dokumentų išdavimo, susiję su prieglobsčio suteikimo procedūromis bei vizų išdavimu LR institucijose²⁶⁰. Asmens duomenų tvarkymo registre tikslas – nustatyti užsieniečių teisinę padėtį LR. Užsieniečių registro nuostatuose numatyta, kad objektas automatiškai būdu išregistruojamas pasibaigus Užsieniečių registro nuostatuose numatytam duomenų saugojimo registro duomenų bazėje laikui (49 str.). Šiame registre renkami ir tvarkomi asmenų biometriniai duomenys: pirštų atspaudai, jei asmens prašymas susijęs su vizos išdavimu,²⁶¹ bei veido atvaizdas, kuris priskiriamas prie bendrųjų užsieniečio duomenų²⁶². Registro nuostatuose išskiriami du duomenų saugojimo terminai – saugojimo pačiame registre ir saugojimo registro archyve. Kai asmuo, kaip Užsieniečių registro objektas yra išregistruojamas, jo veido atvaizdas sunaikinamas automatiškai būdu (50 str.). Užsieniečio pirštų atspaudai registre saugomi 5 m.²⁶³ ir vėliau perkeliama į Užsieniečių registro archyvą. Atkreiptinas dėmesys, kad Užsieniečių registro 52 str. apibrėžia duomenų saugojimo registro archyve terminus. Kai kurie užsieniečio duomenys bus saugomi archyve 10 m., kiti ir 70 m., tačiau šiuose terminuose nėra įtrauktų užsieniečio pirštų atspaudų saugojimo terminų, taigi, manytina, kad pirštų atspaudai bus saugomi neterminuotai.

Apibendrinant darytina išvada, kad nesant apibrėžtų terminų dėl pirštų atspaudų saugojimo Užsieniečių registro duomenų archyve, biometriniai duomenys bus saugomi neribotą laiką, taip pažeidžiant asmens duomenų apsaugos principus.

3.2.3.3. *Integruota baudžiamojo proceso IS*

Integruotoje baudžiamojo proceso IS (toliau- IBPS) kaupiami Lietuvos ikiteisminio tyrimo institucijų renkami duomenys, formuojamos elektroninės baudžiamosios bylos, duomenys apie nusikalstamas veikas, pradėti ikiteisminius tyrimus, atliktus ikiteisminio tyrimo veiksmus ir pan. IBPS naudojami visi ikiteisminio tyrimo procese dalyvaujantys asmenys, tvarkantys ikiteisminio tyrimo duomenis, o prieigai turi praktiškai visos kompetentingos teisėsaugos institucijos.

²⁶⁰ LR Vyriausybės 2014 m. rugsėjo 17 d. nutarimas Nr. 968 Dėl užsieniečių registro reorganizavimo ir užsieniečių registro nuostatų patvirtinimo. Žiūrėta 2021 balandžio 15 d <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/b20dab00424e11e48f819e33a7306fcc>

²⁶¹ LR Vyriausybės 2014 m. rugsėjo 17 d. nutarimas Nr. 968 Dėl užsieniečių registro reorganizavimo ir užsieniečių registro nuostatų patvirtinimo. Žiūrėta 2021 balandžio 15 d <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/b20dab00424e11e48f819e33a7306fcc>, 25 p.

²⁶² LR Vyriausybės 2014 m. rugsėjo 17 d. nutarimas Nr. 968 Dėl užsieniečių registro reorganizavimo ir užsieniečių registro nuostatų patvirtinimo. Žiūrėta 2021 balandžio 15 d <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/b20dab00424e11e48f819e33a7306fcc> 21.17 p.

²⁶³ LR Vyriausybės 2014 m. rugsėjo 17 d. nutarimas Nr. 968 Dėl užsieniečių registro reorganizavimo ir užsieniečių registro nuostatų patvirtinimo. Žiūrėta 2021 balandžio 15 d <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/b20dab00424e11e48f819e33a7306fcc> 51.2 p.

Veiksmus IBPS ir joje tvarkomų asmens duomenų saugojimo bei naikinimo terminus reglamentuoja IBPS nuostatai²⁶⁴. Kaip nurodoma nuostatų 68 p., elektroninėje baudžiamojoje byloje esantys asmens duomenys sunaikinami vadovaujantis (i) „Nutrauktų baudžiamųjų bylų ir ikiteisminio tyrimo bylų, kuriose ikiteisminis tyrimas nutrauktas, saugojimo, naudojimo ir naikinimo instrukcija“²⁶⁵, (ii) „Policijos įstaigų veiklos dokumentų saugojimo terminų rodykle“²⁶⁶, bei (iii) „LR prokuratūros veiklos dokumentų saugojimo terminų rodykle“²⁶⁷. Toliau šiame skyriuje analizuojami šie teisės aktai asmens duomenų saugojimo terminų IBPS aspektu.

(i) „Nutrauktų baudžiamųjų bylų ir ikiteisminio tyrimo bylų, kuriose ikiteisminis tyrimas nutrauktas, saugojimo, naudojimo ir naikinimo instrukcijos“ 7 p. nurodoma, kad nutrauktų bylų saugojimo IBPS terminai nustatomi taikant tokius pačius terminus, kaip nustatyti LR baudžiamojo kodekso (toliau – LR BK) 95 str. 1 d. 1 punkte apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo senačiai, t. y. asmeniui, padariusiam nusikalstamą veiką, negali būti priimtas apkaltinamasis nuosprendis²⁶⁸, jeigu yra praėję a) dveji metai, kai padarytas baudžiamasis nusižengimas, arba b) ketveri metai, kai padarytas neatsargus arba nesunkus ar apysunkis tyčinis nusikaltimas, arba c) aštuoneri metai, kai buvo padarytas sunkus nusikaltimas, arba d) dvylika metų, kai buvo padarytas labai sunkus nusikaltimas, arba e) penkiolika metų, kai buvo padarytas nusikaltimas, susijęs su tyčiniu kito žmogaus gyvybės atėmimu“²⁶⁹. Ir tik atvejais, kai yra suėjęs baudžiamosios atsakomybės senaties terminas, byla ir duomenys joje saugomi du metus²⁷⁰.

²⁶⁴ LR vidaus reikalų ministras, LR generalinis prokuroras, Nacionalinės teismų administracijos direktorius 2012 m. rugsėjo 27 d. įsakymas Dėl integruotos baudžiamojo proceso informacinės sistemos nuostatų patvirtinimo Nr. 1v-702/i-294/6p-101-(1.1). Žiūrėta 2021 m. balandžio 15 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.434268/asr>

²⁶⁵ LR vidaus reikalų ministro 2004 m. kovo 12 d. įsakymas Nr. 1v-68 Dėl nutrauktų baudžiamųjų bylų ir ikiteisminio tyrimo bylų, kuriose ikiteisminis tyrimas nutrauktas, saugojimo, naudojimo ir naikinimo instrukcijos patvirtinimo. Žiūrėta 2021 m. balandžio 15 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.230225/asr>

²⁶⁶ LR Generalinio komisaro 2017 m. lapkričio 3 d. įsakymas Nr. 5-V-923 Dėl policijos įstaigų veiklos dokumentų saugojimo terminų rodyklės patvirtinimo. Žiūrėta 2021 m. balandžio 15 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/0eb322e4cf0011e782d4fd2c44cc67af?jfwid=q86m1vvdw>

²⁶⁷ LR Generalinio prokuroro 2017 m. gegužės 9 d. įsakymu Nr. I-138 „Dėl Lietuvos Respublikos prokuratūros veiklos dokumentų saugojimo terminų“ Žiūrėta 2021 m. balandžio 15 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/00bd9612c77311e682539852a4b72dd4>

²⁶⁸ LR vidaus reikalų ministro 2004 m. kovo 12 d. įsakymas Nr. 1v-68 Dėl nutrauktų baudžiamųjų bylų ir ikiteisminio tyrimo bylų, kuriose ikiteisminis tyrimas nutrauktas, saugojimo, naudojimo ir naikinimo instrukcijos patvirtinimo. Žiūrėta 2021 m. balandžio 15 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.230225/asr> 7.1 p.

²⁶⁹ LR Baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas 2000 m. rugsėjo 26 d. Nr. VIII-1968. Žiūrėta 2021 m. balandžio 15 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.111555> 95 str. 1 d.

²⁷⁰ LR vidaus reikalų ministro 2004 m. kovo 12 d. įsakymas Nr. 1v-68 Dėl nutrauktų baudžiamųjų bylų ir ikiteisminio tyrimo bylų, kuriose ikiteisminis tyrimas nutrauktas, saugojimo, naudojimo ir naikinimo instrukcijos patvirtinimo. Žiūrėta 2021 m. balandžio 15 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.230225/asr> 7.2 p.

(ii) Policijos įstaigų veiklos dokumentų saugojimo terminų rodyklėje duomenų saugojimo IBPS terminai skirstomi priklausomai nuo dokumentų tipo. Pavyzdžiui, nusikalstamų veikų atskleidimo ir tyrimo dokumentai priklausomai nuo bylos tipo (ieškomų asmenų paieškos dokumentai arba atpažintų lavonų, ligonių ar vaikų asmens tapatybės nustatymo bylų dokumentai ir pan.), saugomi nuo 5 iki 15 metų nustačius asmens tapatybę arba nutraukus ar užbaigus asmens paiešką²⁷¹.

(iii) LR prokuratūros veiklos dokumentų saugojimo terminų rodyklėje išskiriami ikiteisminio tyrimo saugojimo IBPS terminai, kuriais remiantis, jei ikiteisminis tyrimas buvo nutrauktas, asmens duomenys, esantys byloje bus saugomi 25 m. nutraukus ikiteisminį tyrimą, jei ikiteisminis tyrimas sustabdytas – bylos duomenys saugomi atitinkamai LR BK 95 str. (apkaltinamojo nuosprendžio senatis) nuostatomis²⁷². Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso (toliau – BPK) nuostatose apibrėžta, jog asmens duomenys yra saugomi atskirai nuo baudžiamosios bylos medžiagos (BPK 181 str. 1 d., 183 str. 3 d., 218 str. 3 d., 220 str. 3 d., 237 str. 3 d.).

Pastebėtina, kad byloje *M. K. prieš Prancūziją*²⁷³ EŽTT nusprendė, kad EŽTK 8 str. buvo pažeistas, kuomet pareiškėjo atžvilgiu buvo pradėtas ikiteisminis tyrimas, kurio metu pareiškėjo pirštų atspaudai įtraukti į policijos duomenų bazę, ir nepriklausomai nuo to, kad byla buvo nutraukta, pirštų atspaudai buvo saugomi duomenų bazėje iki 25 metų. Teismas motyvavo tuo, kad asmenų, įtariamų padarius nusikalstamas veikas, bet nenuteistų, pirštų atspaudų saugojimas policijos duomenų bazėje neatitinka teisingos pusiausvyros tarp viešųjų ir privačių interesų.

Darytina išvada, kad asmens duomenų saugojimo terminai IBPS yra apibrėžti nustatytais kriterijais, aiškūs ir konkretūs. Tačiau, dėl asmens duomenų saugojimo atskirai nuo baudžiamosios bylos medžiagos - visuose apžvelgtuose šiame poskyryje teisės aktuose, reglamentuojančiuose biometrinių duomenų saugojimą, IBPS nėra minimas duomenų atskyrimas, kaip ir nėra nustatyti skirtingi saugojimo terminai atskirtiems nuo bylų asmens duomenims, o tai neatitinka LR BPK nuostatų.

²⁷¹ LR Generalinio komisaro 2017 m. lapkričio 3 d. įsakymas Nr. 5-V-923 Dėl policijos įstaigų veiklos dokumentų saugojimo terminų rodyklės patvirtinimo. Žiūrėta 2021 m. balandžio 15 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/0eb322e4cf0011e782d4fd2c44cc67af?jfwid=q86m1vvdw>, 6 p.

²⁷² LR Generalinio prokuroro 2017 m. gegužės 9 d. įsakymu Nr. I-138 „Dėl Lietuvos Respublikos prokuratūros veiklos dokumentų saugojimo terminų“ Žiūrėta 2021 m. balandžio 15 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/00bd9612c77311e682539852a4b72dd4>, 5.5 p.

²⁷³ EŽTT 2013 m. balandžio 18 d. sprendimas byloje *M. K. prieš Prancūziją*, Peticijos nr. 19522/09, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%5B%22001-119075%22%5D%7D>.

3.2.3.4. *Preveninių poveikio priemonių taikymo registras*

Preveninių poveikio priemonių taikymo registre²⁷⁴ (toliau – PPPTR) renkami ir tvarkomi biometriniai duomenys - veido atvaizdai bei daktiloskopinės kortelės arba šių kortelių nuotraukos - asmenų, kuriems taikomos prevencinės poveikio priemonės arba kuriems taikomas konkretus ar atsargus patikrinimas, bei asmenų, kurie oficialiai įspėti pagal LR policijos įstatymą (PPPTR nuostatų 11.1 str.). Šiame PPPTR tvarkomi duomenys ir asmenų, kurių atžvilgiu taikomos prevencinės poveikio priemonės, susijusios su nacionalinio saugumo klausimais, tačiau kadangi biometrinių duomenų tvarkymas, kiek tai liečia valstybės saugumo klausimus, nėra šio darbo tema, detaliau šie aspektai neanalizuojami.

Duomenų saugojimo terminai PPPTR priklauso nuo asmeniui taikomos prevencinės poveikio priemonės priežasties. Jei asmens atžvilgiu nėra atliekamas patikrinimas dėl valstybės saugumo, jo asmens duomenys automatiškai išregistruojami praėjus 1 m. po jų įtraukimo į registrą (21 str.) ir perkeliama į PPPTR duomenų bazės archyvą, kur saugomi 5 m. (24 str.). Tam tikrais atvejais, pavyzdžiui, jei nėra išnykęs perspėjimo pagrindas, duomenų saugojimo terminas gali būti pratęsiamas ne ilgiau kaip tam pačiam terminui (23 str.). Pasibaigus PPPTR duomenų saugojimo terminui, šie registro duomenų bazės archyvo duomenys sunaikinami (ištrinami), išskyrus tuos, kurie įstatymų nustatytais atvejais turi būti perduoti valstybės archyvams (24 str.). Tačiau abejonių kelia duomenų saugojimo prevenciniais tikslais aspektas. Pavyzdžiui, ar tam tikri duomenys jau buvo panaudoti atitinkamu tikslu ir toliau yra neberekalingi ir nenaudotini. Duomenų saugojimas prevenciniai tikslais neturi aiškaus pabaigos momento, priešingai, negu nusikalstamos veikos tyrimo atveju, kuris automatiškai verčia priimti sprendimą dėl tyrimo metu surinktų asmens duomenų ištrynimo²⁷⁵.

Dėl asmens duomenų saugojimo prevencijos tikslais byloje *Suprunenko prieš Rusiją*²⁷⁶ EŽTT pripažino būtinybės apriboti asmens teisės į privatumą poreikį, pagrįstą nusikalstamumo prevencijos tikslais, neribotai saugoti biometrinius duomenis policijos duomenų sistemoje. Ir

²⁷⁴ Lietuvos policijos generalinio komisaro 2005 m. gruodžio 22 d. įsakymo Nr. 5-V-817 „Dėl Preveninių poveikio priemonių taikymo registro steigimo“ pakeitimas. 2018 m. sausio 19 d. Nr. 5-V-43. Žiūrėta 2021 m. balandžio 15 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/1b0b9060fd1611e78bcec397524184ce>

²⁷⁵ 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė. Nuomonė dėl kai kurių esminių Teisėsaugos direktyvos (Direktyvos (ES) 2016/680) aspektų. WP 258. Priimta 2017 m. lapkričio 29 d. Žiūrėta 2021 balandžio 17 d. https://ec.europa.eu/newsroom/article29/item-detail.cfm?item_id=610178 P.4.

²⁷⁶ EŽTT 2018 m. liepos 19 d. sprendimas byloje *Suprunenko prieš Rusiją*, Peticijos Nr. 8630/11. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%5B%22001-184888%22%5D%7D>

priešingai, byloje *Khelili prieš Šveicariją*²⁷⁷, EŽTT konstatavo nepagrįstus ir neproporcingus asmens teisių apribojimus asmeniui dėl neriboto subjekto asmens duomenų saugojimo remiantis vien tik policijos prielaidomis, kad asmuo gali padaryti kitą nusikaltimą, kai prevencinės priemonės, susijusios su asmens duomenų saugojimu policijos byloje, pagrįstos remiantis tik įtarimais. Atsižvelgiant į aukščiau paminėtą EŽTT praktiką, duomenų saugojimas PPPTR nesant aiškių prevencijos priemonių taikymo pabaigos kriterijų, susiejančių duomenų saugojimo terminus su prevencinio poveikio priemonės priežastimi, gali būti vertintinas kaip EŽTK 8 str. pažeidimas.

Apibendrinant galima teigti, kad asmens duomenų tvarkymas prevencijos tikslu yra itin abstraktus²⁷⁸ ir dėl šios priežasties gali būti labai platus renkamų, saugomų ir tvarkomų asmens duomenų prasme. Nors PPPTR ir yra apibrėžti konkretūs duomenų saugojimo terminai išskiriant juos pagal tam tikrų duomenų subjektų kategorijas, tačiau ir šio registro atveju analizuotinas poreikis dviejų lygių saugojimui – duomenų saugojimui PPPTR, ir saugojimui duomenis perkėlus į archyvą.

3.2.3.5. *Ieškomų asmenų, neatpažintų lavonų ir nežinomų bejėgių asmenų žinybinis registras*

Asmens duomenų tvarkymo „Ieškomų asmenų, neatpažintų lavonų ir nežinomų bejėgių asmenų žinybiniame registre“²⁷⁹ (toliau - Žinybinis registras) tikslas – asmenų paieškos ir neatpažintų lavonų, nežinomų bejėgių asmenų tapatybės nustatymo organizavimas ir vykdymas, nusikaltimų ir kitų teisės pažeidimų prevencija (3 str.), o registre tvarkomi biometriniai duomenys - ieškomo asmens - atvaizdas (21 str.), o nežinomo bejėgio asmens - daktiloskopinės kortelės, jei buvo atliktas daktiloskopinis tyrimas, arba pirštų atspaudų kopijos (22 str. 12 p). Tvarkomų Žinybiniame registre asmens duomenų reguliarus ar periodinis atnaujinimas nenumatytas, kadangi atnaujinti arba papildyti jau pateiktus duomenis privalo Žinybinio registro duomenų teikėjai – prokuratūra, sveikatos priežiūros įstaigos, Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba, teismai, priėmę sprendimą skelbti asmens paiešką ar pripažinti ieškomą asmenį mirusiu, Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie LR vidaus reikalų ministerijos ar pareigūnai LR administracinių nusižengimų kodekso nustatyta

²⁷⁷ EŽTT 2012 m. kovo 8 d. sprendimas byloje *Khelili prieš Šveicariją*, Peticijos Nr. 16188/07, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22002-345%22%7D>

²⁷⁸ Dešriūtė, Justina. *Esminiai asmens duomenų apsaugos baudžiamajame procese reformos Europos Sąjungoje aspektai ir jų įtaka nacionaliniam teisiniam reguliavimui*. TEISĖS PROBLEMOS. 2016. Nr. 1 (91). ISSN 2351-6364 (online). Žiūrėta 2021 m. balandžio 17 d <https://alkas.lt/wp-content/uploads/2016/10/J.-Desriute-Asmens-duomenu-apsauga.pdf> P.33.

²⁷⁹ LR vidaus reikalų ministro 2017 m. kovo 3 d. įsakymas Nr.1V-174 Dėl ieškomų asmenų, neatpažintų lavonų ir nežinomų bejėgių asmenų žinybinio registro reorganizavimo ir ieškomų asmenų, neatpažintų lavonų ir nežinomų bejėgių asmenų žinybinio registro nuostatų patvirtinimo. Žiūrėta 2021 m. balandžio 13 d.

tvarka pradedantys administracinių nusižengimų teiseną arba atliekantys administracinių nusižengimų tyrimą. Žinybinis registras turi automatinę duomenų gavimo sąveiką su praktiškai visais aukščiau paminėtais registrais ar valstybės informacinėmis sistemomis (Žinybinio registro nuostatų VI skyrius). Nutraukus asmens paiešką ar asmens tapatybės nustatymo bylą Žinybinio registro objektas (-ai) išregistruojamas (-i) ir jo duomenys perkeliama į Žinybinio registro duomenų bazės archyvą (33 str.), kur saugomi nuo 3 iki 15 m. priklausomai nuo duomenų subjekto kategorijos ir įtraukimo į šį registrą tikslą. Pavyzdžiui, duomenys saugomi 5 m., nutraukus įtariamojo, kaltinamojo, nuteistojo ar dingusio be žinios asmens paiešką. Pasibaigus Žinybinio registro duomenų saugojimo registro duomenų bazės archyve terminui, duomenys sunaikinami (35 str.).

Taigi, darytina išvada, kad Žinybiniame registre tvarkomų biometrinių duomenų saugojimo terminai aiškūs, konkretūs ir detalizuoti pagal duomenų subjektų kategorijas bei asmens duomenų tvarkymo tikslus. Tačiau analogiškai, kaip ir aukščiau analizuotų registrų ir valstybės informacinių sistemų duomenų saugojimo terminų atžvilgiu, svarstymini tikslai ir poreikis dviejų lygių terminų duomenų saugojimui – duomenų saugojimui Žinybiniame registre, ir duomenų saugojimui perkėlus juos į archyvą.

Apibendrinant reikia pastebėti, kad:

1. Visų analizuotų registrų bei IS veiklą reglamentuojančiose taisyklėse ar nuostatuose numatyti dvejopi duomenų saugojimo terminai – saugojimo duomenų bazėje ir saugojimo duomenų bazės archyve, tačiau biometrinių duomenų saugojimas archyvuose nepagrindžiamas nei aiškiais priešastimis, nei kriterijais ir praktiškai tampa neriboto saugojimo termino, o kai kuriais atvejais – ir prieinami iš archyvų, taigi ir toliau naudotini, o poreikis išskirti duomenų saugojimą duomenų bazėje ir tolimesnį duomenų saugojimą juos perkėlus į duomenų bazės archyvą nėra detalizuotas.

2. Duomenų perkėlimo į archyvą faktas galimai būtų vertintinas kaip duomenų saugojimo peržiūros termino įgyvendinimas arba kaip duomenų tvarkymo apribojimas²⁸⁰, jei perkėlimo metu būtų įvertinamas tolimesnis duomenų saugojimo bei būtinumo vėlesnei prieigai poreikis ir būtų atskiriami bei perkeliama į archyvus tik tam tikrų duomenų subjektų kategorijų²⁸¹ arba

²⁸⁰ Direktyva 2016/680 3 str. 3 d. „Duomenų tvarkymo apribojimas – saugomų asmens duomenų žymėjimas siekiant apriboti jų tvarkymą ateityje”

²⁸¹ 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė. Nuomonė dėl kai kurių esminių Teisėsaugos direktyvos (Direktyvos (ES) 2016/680) aspektų. WP 258. Priimta 2017 m. lapkričio 29 d. Žiūrėta 2021 balandžio 17 d. https://ec.europa.eu/newsroom/article29/item-detail.cfm?item_id=610178 P.6

tik tam tikri asmens duomenys bei užtikrinamas duomenų naudojimo pasiekiamumo ateityje apribojimas. Reglamentuojančiuose registrų ir IS veiklą taisyklėse šie aspektai nėra apibrėžti.

3. Atsižvelgiant į tai, kad analizuotuose biometrinius duomenis tvarkančiuose registruose duomenų tvarkymas yra arba labai ilgo arba netgi neapibrėžto saugojimo termino, turėtų būti numatytos periodinės duomenų tolesnio saugojimo būtinumo peržiūros²⁸², tačiau šiame skyriuje analizuotų registrų bei IS nuostatuose nėra numatytos periodinės duomenų saugojimo būtinumo peržiūros, išskyrus fragmentą dėl pirštų atspaudų peržiūros DDR.

4. Asmens duomenų, tarp kurių yra specialių kategorijų – biometriniai asmens duomenys bei kuriems keliami padidinti saugumo reikalavimai, perkėlimas į archyvus ir tolimesnis duomenų saugojimas archyvuose galimai vertintinas kaip papildoma duomenų saugumo užtikrinimo priemonė ir prieigos prie duomenų apribojimas²⁸³, tačiau tai, kad duomenų bazių bei IS taisyklėse nėra apibrėžiamos tokios saugumo priemonės, kaip saugomų duomenų nuasmeninimo ar pseudonimizacijos veiksmai, bei DDR registro taikoma praktika šį teiginį paneigia.

5. DDR duomenis perkėlus į DDR archyvą, jie ir toliau teikiami turintiems teisę juos gauti DDR duomenų gavėjams ir archyve laikomi ir nebus sunaikinami, taigi ir neatnaujinami, 75 metus, t. y. beveik visą asmens gyvenimą, nepriklausomai nuo asmens duomenų įregistravimo DDR registre priežasties rimtumo, kadangi duomenų sunaikinimo terminai DDR taisyklėse nenumatyti.

6. Asmens, kuriam įteiktas pranešimas apie įtarimą arba kuris buvo laikinai sulaukytas ir toliau nėra ar nebuvo vykdomos jo atžvilgiu tolimesnės procesinės priemonės, biometrinių duomenų tvarkymas DDR archyve 75 metus su galimybe, esant poreikiui, juos gauti, neatitinka tikslų, kuriais jie buvo renkami ir tuo pažeidžiami pagrindiniai duomenų apsaugos principai.

7. Pirštų atspaudų saugojimui Užsieniečių registro duomenų archyve terminai nėra reglamentuoti, todėl biometriniai duomenys, perkėlus juos į archyvą, bus saugomi neribotą laiką taip pažeidžiant asmens duomenų apsaugos principus.

8. BPK nuostatose, į kurias referuoja IBPS, apibrėžta, jog asmens duomenys yra saugomi atskirai nuo baudžiamosios bylos medžiagos, tačiau analizuotuose IBPS duomenų saugojimą ir naikinimą reglamentuojančiuose teisės aktuose asmens duomenų saugojimas atskirai nuo bylos medžiagos nėra akcentuotas, kaip ir nėra nustatyti skirtingi saugojimo terminai atskirtiems nuo bylų

²⁸² 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė. Nuomonė dėl kai kurių esminių Teisėsaugos direktyvos (Direktyvos (ES) 2016/680) aspektų. WP 258. Priimta 2017 m. lapkričio 29 d. Žiūrėta 2021 balandžio 17 d. https://ec.europa.eu/newsroom/article29/item-detail.cfm?item_id=610178 P.6

²⁸³ ARTICLE 29 DATA PROTECTION WORKING PARTY. Opinion 03/2013 on purpose limitation. 2 April 2013. Žiūrėta 2021 m. balandžio 17 d. https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2013/wp203_en.pdf. III.2.3 skyrius.

asmens duomenims, taigi, darytina išvada, kad asmens duomenys taipogi nėra atskirti nuo bylos medžiagos.

9. PPPTR yra apibrėžti konkretūs duomenų saugojimo terminai išskiriant juos pagal tam tikrų duomenų subjektų kategorijas, tačiau analizuotinas poreikis dviejų lygių saugojimui – duomenų saugojimui PPPTR, ir saugojimui duomenis perkėlus į archyvą.

10. Žinybiniame registre tvarkomų biometrinių duomenų saugojimo terminai reglamentuoti aiškiai, konkrečiai ir detalizuoti pagal duomenų subjektų kategorijas bei asmens duomenų tvarkymo tikslus. Tačiau svarstyteni tikslai ir poreikis dviejų lygių terminų duomenų saugojimui – duomenų saugojimui Žinybiniame registre, ir duomenų saugojimui perkėlus juos į archyvą.

3.2.4. „Būtinumo“ kriterijus ir specialių duomenų kategorijų tvarkymo teisėtumo analizė

8 Lentelė. Specialių kategorijų duomenų tvarkymo būtinumo ir teisėtumo analizė

| Direktyva 2016/680 | Teisinės apsaugos įstatymas |
|---|--|
| Tvarkymo teisėtumas | |
| <p>8 str. Tvarkymo teisėtumas.</p> <p>1.d. Valstybės narės numato, kad duomenų tvarkymas yra teisėtas tik tuo atveju, jeigu jis būtinas, ir tiek, kiek jis būtinas kompetentingai institucijai atlikti užduotį 1 straipsnio 1 dalyje išdėstytais tikslais, ir kad jis turi būti grindžiamas Sąjungos arba valstybės narės teise.</p> <p>2. Valstybės narės teisėje, kuria reglamentuojamas duomenų tvarkymas šios direktyvos taikymo srityje, konkrečiai nurodomi bent tvarkymo tikslai, tvarkytini asmens duomenys ir duomenų tvarkymo tikslai.</p> | <p>7 str. Asmens duomenų tvarkymo sąlygos.</p> <p>1. Duomenų tvarkymas yra teisėtas tik tuo atveju, kai jis būtinas, ir tiek, kiek jis būtinas kompetentingai institucijai funkcijoms šio įstatymo 1 straipsnio 2 dalyje nurodytais tikslais atlikti, ir grindžiamas Europos Sąjungos arba Lietuvos Respublikos teisės aktais.</p> <p>Lietuvos Respublikos teisės aktuose, reglamentuojančiuose asmens duomenų tvarkymą, turi būti nurodyti duomenų tvarkymo siekiai, tvarkytini asmens duomenys, duomenų tvarkymo tikslai ir kiti duomenų tvarkymo reikalavimai, kuriais siekiama užtikrinti teisėtą asmens duomenų tvarkymą.</p> |
| Specialių kategorijų asmens duomenų tvarkymas | |
| <p>10 str.</p> <p>Asmens duomenų tvarkymas, <...> biometrinių duomenų tvarkymas siekiant vienareikšmiškai nustatyti fizinio asmens tapatybę, <...> leidžiamas tik tada, jei tai tikrai būtina ir jei taikomos tinkamos duomenų subjekto teisių ir laisvių apsaugos priemonės, ir jeigu:</p> | <p>8 str.</p> <p>Duomenų tvarkymas, <...> biometrinių duomenų tvarkymas siekiant konkrečiai nustatyti fizinio asmens tapatybę <...>, kai tai tikrai būtina ir taikomos tinkamos duomenų subjekto teisių ir laisvių apsaugos priemonės, ir:</p> |

| | |
|--|--|
| a) tai leidžiama pagal Sąjungos arba valstybės narės teisę; <...> | 1) tai leidžiama pagal Europos Sąjungos arba Lietuvos Respublikos teisės aktus ; <...> |
|--|--|

Nors „būtinumo“ kriterijus paminėtas daugelyje Direktyvos 2016/680 straipsnių, tačiau šio darbo kontekste analizuotini tik šie du Direktyvos 2016/680 perkėlimo į nacionalinę teisę aspektai (8 str. Tvarkymo teisėtumo bei 10 str. Specialių kategorijų asmens duomenų tvarkymo). Direktyvos 2016/680 8 ir 10 straipsniai perkelti į nacionalinį, Teisinės apsaugos įstatymą, beveik pažodžiui, išskyrus kelis analizuotinus aspektus:

- (i) „Duomenų tvarkymas yra teisėtas tik tuo atveju, *jeigu jis būtinas, ir tiek, kiek jis būtinas kompetentingai institucijai atlikti užduotį*“;
- (ii) kaip vertintinas biometrinių duomenų tvarkymo teisėtumas frazėje „Duomenų tvarkymas yra teisėtas <...>“;
- (iii) *biometrinių duomenų tvarkymas siekiant vienareikšmiškai nustatyti fizinio asmens tapatybę, <...> leidžiamas tik tada, jei tai tikrai būtina.*

Direktyvos 2016/680 10 str. aiškintinas kartu su Direktyvos 2016/680 8 str.²⁸⁴. Specialių kategorijų duomenų tvarkymui visada reikalingas konkretus teisinis pagrindas pagal nacionalinę teisę (Direktyvos 2016/680 10 str. a) p), ir turi atitikti Direktyvos 2016/680 10 str. nurodytus papildomus reikalavimus, t. y. (a) biometrinių duomenų tvarkymas siekiant vienareikšmiškai nustatyti fizinio asmens tapatybę, leidžiamas tik tada, jei tai tikrai būtina bei (b) jei taikomos tinkamos duomenų subjekto teisių ir laisvių apsaugos priemonės. Lyginant su Direktyvos 2016/680 8 str. nuostatomis, duomenų tvarkymas turi būti „tikrai būtinas“ bei turi būti nustatytos „tinkamos apsaugos priemonės“²⁸⁵.

Pati „būtinumo“ sąvoka kelia daug neaiškumų. Kaip teigiama 29DG „Nuomonėje dėl kai kurių esminių Teisėsaugos direktyvos (Direktyvos (ES) 2016/680) aspektų“²⁸⁶, sąvokų „būtinas“ (8 str.) ir „tikrai būtina“ (10 str.) skirtumas aiškintinas papildomai, nes ESTT praktikoje išaiškinimo dėl

²⁸⁴ 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė. Nuomonė dėl kai kurių esminių Teisėsaugos direktyvos (Direktyvos (ES) 2016/680) aspektų. WP 258. Priimta 2017 m. lapkričio 29 d. Žiūrėta 2021 balandžio 17 d. https://ec.europa.eu/newsroom/article29/item-detail.cfm?item_id=610178 P.7.

²⁸⁵ Direktyva (ES) 2016/680

²⁸⁶ 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė. Nuomonė dėl kai kurių esminių Teisėsaugos direktyvos (Direktyvos (ES) 2016/680) aspektų. WP 258. Priimta 2017 m. lapkričio 29 d. Žiūrėta 2021 balandžio 17 d. https://ec.europa.eu/newsroom/article29/item-detail.cfm?item_id=610178

šių sąvokų skirtumo nėra²⁸⁷. O dėl nukrypimo nuo asmens duomenų apsaugos arba poreikio šią teisę apriboti ESTT yra išsakiusi savo nuomonę byloje *Digital Rights Ireland*²⁸⁸: „Dėl teisės į privataus gyvenimo gerbimą reikia pažymėti, kad pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką šios pagrindinės teisės apsauga bet kuriuo atveju reikalauja, kad nukrypimai nuo asmens duomenų apsaugos ir jos apribojimai neviršytų to, kas yra griežtai būtina“²⁸⁹. 29DG nuomonėje teigiama, kad sąvoka „tikrai būtina“, paminėta Direktyvos 2016/680 10 str., turėtų būti suprantama kaip poreikis atkreipti „ypatingą dėmesį į būtinumo principą tvarkant specialių kategorijų duomenis, taip pat numatyti tikslus ir itin patikimus tokio duomenų tvarkymo motyvus“²⁹⁰.

Kada duomenų tvarkymas bus būtinas, kad būtų teisėtai kompetentingai institucijai atliekant savo užduotis, ir kaip nustatyti bei ar įmanoma nustatyti proporcijas tarp būtinumo apimtį (*t. y. tiek, kiek jis būtinas*) kompetentingai institucijai atlikti užduotį?

EŽTT nustatė tris kriterijus, kurie turi būti įvykdyti, siekiant užtikrinti, kad bet koks kišimasis į asmens privatų gyvenimą atitiktų EŽTK 8 str. 2 d. nuostatas²⁹¹. Detaliau šis aspektas jau buvo aptartas 2 skyriuje.

Su nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas arba bausmių vykdymo, apsaugos nuo grėsmių visuomenės saugumui ir jų prevencijos tikslais susiję veiksmai dažnai išplaukia vienas iš kito (pavyzdžiui, prevencija virto į tyrimą, tyrimas į baudžiamąjį persekiojimą ar į bausmių vykdymą) ir neturi griežtai atskiriančios ribos tarp veiksmų ir tikslo, kuriuo tvarkomi asmens duomenys, ir su tuo susijusių asmens duomenų tvarkymo apimtį. Daugeliu atveju galimas ir duomenų tvarkymo tikslo pasikeitimas. Kai asmens duomenys buvo tvarkomi, pavyzdžiui, Europos arešto orderio išdavimo tikslu, šie duomenys lieka SIS II²⁹² ir gali būti toliau naudojami jau

²⁸⁷ 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė. Nuomonė dėl kai kurių esminių Teisėsaugos direktyvos (Direktyvos (ES) 2016/680) aspektų. WP 258. Priimta 2017 m. lapkričio 29 d. Žiūrėta 2021 balandžio 17 d. https://ec.europa.eu/newsroom/article29/item-detail.cfm?item_id=610178 P. 7-8.

²⁸⁸ ESTT 2014 m. balandžio 8 d. sprendimas byloje *Digital Rights Ireland* ir *Seitlinger* bei kiti, sujungtos bylos C-293/2 ir C-594/12, <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=150642&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=7980501>. Para 52.

²⁸⁹ 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė. Nuomonė dėl kai kurių esminių Teisėsaugos direktyvos (Direktyvos (ES) 2016/680) aspektų. WP 258. Priimta 2017 m. lapkričio 29 d. Žiūrėta 2021 balandžio 17 d. https://ec.europa.eu/newsroom/article29/item-detail.cfm?item_id=610178 P. 8

²⁹⁰ 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė. Nuomonė dėl kai kurių esminių Teisėsaugos direktyvos (Direktyvos (ES) 2016/680) aspektų. WP 258. Priimta 2017 m. lapkričio 29 d. Žiūrėta 2021 balandžio 17 d. https://ec.europa.eu/newsroom/article29/item-detail.cfm?item_id=610178 P. 8

²⁹¹ Europos Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. 1950 m. lapkričio 4 d. Roma. Žiūrėta 2021 m. balandžio 19 d. https://www.echr.coe.int/documents/convention_lit.pdf

²⁹² Šengeno informacinė sistema

ne ikiteisminio tyrimo tikslu, tačiau, pavyzdžiui, prevencijos tikslu²⁹³. Tuo tarpu, Direktyvos 2016/680 nuostatos apibrėžia, kad asmens duomenys turėtų būti tvarkomi tol, kol jie atitinka tikslą, kuriuo buvo renkami, ir tada, kai asmens duomenų tuo tikslu nebereikia, jie turėtų būti ištrinami, nebent teisės aktuose yra numatytas tolesnis duomenų tvarkymas²⁹⁴ ir jis yra laikomas svarbiu siekiant tikslo, kuris nėra nesuderinamas su pradiniu duomenų tvarkymo tikslu²⁹⁵. Taigi, keltinas klausimas, ar tolesnis duomenų naudojimas, pavyzdžiui prevencijos tikslais, arba daugiavertinis (naudotinas keliems tikslams) duomenų naudojimas atitinka pirminį duomenų tvarkymo tikslą ir gali būti vertinamas kaip jo tęsia ir ar tokiam/-iems duomenų tvarkymo tikslui/-ams išlieka galioti tas pats būtinumo kriterijus.

Pastebėtina, kad duomenų tvarkymo prevencijos tikslais atvejais nėra pabaigos momento, priešingai negu nusikalstamos veikos tyrimo atveju, kuris automatiškai verčia priimti sprendimą dėl tyrimo metu surinktų asmens duomenų ištrynimo²⁹⁶. Nepaisant to, būtinumo principas lemia poreikį iš esmės pakitus duomenų tvarkymo tikslams peržiūrėti prognozę arba atlikti papildomą patikrą, kaip konkretūs asmens duomenys bus naudojami naujam tikslui. Sprendimas saugoti duomenis papildomą laikotarpį turėtų būti gerai pagrįstas²⁹⁷. Pavyzdžiui, byloje *P.N. prieš Vokietiją*²⁹⁸ EŽTT nenustatė EŽTK 8 str. pažeidimo vertindamas policijos atliktą anksčiau teisto asmens jį identifikuojančių duomenų, tokių kaip jo veido ir kūno ir tatuiruočių nuotraukos, taip pat pirštų atspaudai ir delnų atspaudai, surinkimą po to, kai šio asmens atžvilgiu buvo pradėtas naujas baudžiamasis procesas. EŽTT priėmė sprendimą, kad pareiškėjo teisės į privataus gyvenimo gerbimą nebuvo pažeistos, o policijos veiksmai buvo proporcingi dėl santykinai riboto kišimosi į asmens privatų gyvenimą surenkant asmenį identifikuojančius duomenis, sprendimą pagrindžiant ribotu duomenų saugojimo poveikiu kasdieniam subjekto gyvenimui, egzistuojančiu duomenų ištrynimu po

²⁹³ Dešriūtė, Justina. *Esminiai asmens duomenų apsaugos baudžiamajame procese reformos Europos Sąjungoje aspektai ir jų įtaka nacionaliniam teisiniam reguliavimui*. TEISĖS PROBLEMOS. 2016. Nr. 1 (91). ISSN 2351-6364 (online). <https://alkas.lt/wp-content/uploads/2016/10/J.-Desriute-Asmens-duomenu-apsauga.pdf> P. 34

²⁹⁴ Direktyva 2016/680, 9 str. 1 d.

²⁹⁵ 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė. Nuomonė dėl kai kurių esminių Teisėsaugos direktyvos (Direktyvos (ES) 2016/680) aspektų. WP 258. Priimta 2017 m. lapkričio 29 d. Žiūrėta 2021 balandžio 17 d. https://ec.europa.eu/newsroom/article29/item-detail.cfm?item_id=610178 P.3.

²⁹⁶ *Ibid.*, P. 4

²⁹⁷ Dešriūtė, Justina. *Esminiai asmens duomenų apsaugos baudžiamajame procese reformos Europos Sąjungoje aspektai ir jų įtaka nacionaliniam teisiniam reguliavimui*. TEISĖS PROBLEMOS. 2016. Nr. 1 (91). ISSN 2351-6364 (online). <https://alkas.lt/wp-content/uploads/2016/10/J.-Desriute-Asmens-duomenu-apsauga.pdf> 34

²⁹⁸ EŽTT 2020 m. lapkričio 16 d. sprendimas byloje P.N. prieš Vokietiją, Peticijos Nr. 74440/17 <https://hudoc.echr.coe.int/eng/#%7B%22itemid%22:%5B%22002-12847%22%5D%7D>

5 metų bei faktų, kad asmens duomenys buvo saugomi policijos duomenų bazėje, kuriai taikomos apsaugos priemonės ir individuali duomenų peržiūra²⁹⁹.

Kaip vertintinas biometrinių duomenų tvarkymo teisėtumas frazėje „Duomenų tvarkymas yra teisėtas <...>“? Biometrinių duomenų tvarkymas, be kitų šiame Teisinės apsaugos įstatymo 8 str. numatytų kriterijų (8 Lentelė), leidžiamas, kai tai numatyta ES ir LR teisės aktuose. Kaip jau buvo minėta šiame darbe aukščiau, labai daug veiksmų su asmens duomenimis policijos ir teismų bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose srityje atlieka policija vykdydama tokias funkcijas, kaip pasislėpusių įtariamųjų, kaltinamųjų, nuteistųjų, be žinios dingusių asmenų ir pan. paiešką, asmens tapatybės nustatymą, vykdo kriminalinę žvalgybą, sudaro kriminalistines kartotekas ir pan.³⁰⁰ LR policijos įstatyme numatyta, kad „policijos uždaviniams įgyvendinti būtini duomenys tvarkomi Policijos informacinėje sistemoje (POLIS) ir kituose žinybiniuose registruose ir informacinėse sistemose, o įstatymų nustatytais atvejais – valstybės registruose.“³⁰¹ Tačiau keltinas klausimas, ar tai, kad konkretūs tam tikriems tikslams tam tikroje sistemoje ar registre rinktiniai ir tvarkytini subjektų biometriniai duomenys įvardinti ne pačiame įstatyme, bet žinybinių registru ir IS veiklą apibūdinančiuose sistemų ir registru aprašuose, nuostatuose arba taisyklėse, kurios patvirtintos pavyzdžiui, LR Vidaus reikalų ministro įsakymu (Dėl Lietuvos policijos daktiloskopinių duomenų registro steigimo ir pan.) arba LR Generalinio komisaro įsakymu (Dėl Prevencinių poveikio priemonių taikymo registro steigimo ir pan.) ir pan. yra vertintina, kaip pakankamas teisinis pagrindas biometrinių duomenų tvarkymui.

LR Konstitucija 22 straipsniu nusako aukščiausią asmens duomenų apsaugos standartą - „žmogaus privatus gyvenimas neliečiamas. <...> Informacija apie privatų asmens gyvenimą gali būti renkama tik motyvuotu teismo sprendimu ir tik pagal įstatymą. Įstatymas ir teismas saugo, kad niekas nepatirtų savavališko ar neteisėto kišimosi į jo asmeninį ir šeimyninį gyvenimą, kėsinosi į jo garbę ir orumą“³⁰². Taigi, kišimasis į asmens teises leistinas tik įsakymu arba teismo sprendimu. LR Konstitucinio Teismo 2002 m. kovo 14 d. nutarime nurodyta, kad „Pagal Konstituciją riboti žmogaus teises ir laisves galima, jeigu yra laikomasi šių sąlygų: tai daroma įstatymu; ribojimai yra būtini demokratinėje visuomenėje siekiant apsaugoti kitų asmenų teises bei laisves ir Konstitucijoje

²⁹⁹ EŽTT 2020 m. lapkričio 16 d. sprendimas byloje P.N. prieš Vokietiją, Peticijos Nr. 74440/17 <https://hudoc.echr.coe.int/eng/#%7B%22itemid%22:%5B%22002-12847%22%5D%7D>. Para 79-91.

³⁰⁰ Lietuvos Respublikos Policijos įstatymas 2000 m. spalio 17 d. nr. VIII-2048. Prisijungta 2021 m. balandžio. 11 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.111665/asr>. 6 str. 6-8 p.

³⁰¹ *Ibid.*, 9 str. 1 d.

³⁰² Lietuvos Respublikos Konstitucija. Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014 (1992-11-30), Žiūrėta 2021 m. gegužės 10 d. <https://www.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm> 22 str

įtvirtintas vertybes, taip pat konstituciškai svarbius tikslus; ribojimais nėra paneigiama teisių ir laisvių prigimtis bei jų esmė; laikomasi konstitucinio proporcingumo principo.“³⁰³ Analogiškos išvados ne kartą išsakytos ir EŽTT sprendimuose. Šiame darbe jau buvo minėta, kad, remiantis BDAR 2016/679 9 str. 2 dalimi, biometrinių duomenų tvarkymas leidžiamas tik, kai „tvarkyti duomenis būtina dėl svarbaus viešojo intereso priežasčių, remiantis ES arba valstybės narės teise“³⁰⁴. Tuo tarpu, Direktyvoje 2016/680, kai „daroma nuoroda į valstybės narės teisę, teisinį pagrindą arba teisėkūros priemonę, tai nebūtinai reiškia, kad parlamentas turi priimti teisės aktą, nedarant poveikio reikalavimams, taikomiems pagal atitinkamos valstybės narės konstitucinę tvarką. Tačiau tokia valstybės narės teisė, teisinis pagrindas ar teisėkūros priemonė turėtų būti aiškūs ir tikslūs, o jų taikymas numatomas tiems subjektams, kuriems jie turi būti taikomi, kaip reikalaujama pagal ESTT ir EŽTT praktiką“³⁰⁵, o „bet kokie duomenų subjekto teisių apribojimai turi atitikti Chartiją ir EŽTK, kaip išaiškinta atitinkamai pagal ESTT ir EŽTT praktiką, ir visų pirma tokiais apribojimais negalima pažeisti tų teisių ir laisvių esmės“.³⁰⁶

Taigi, autorės nuomone, iš vienos pusės, valstybinės kompetentingos įstaigos vadovo įsakymas dėl tam tikro duomenų registro taisyklių patvirtinimo yra teisės aktas, turintis juridinę galią, tačiau, iš kitos pusės, tokiu įsakymu valstybinės įstaigos vadovas patvirtina rinktinus asmens biometrinius duomenis ir jų apimtį, todėl darytina išvada, kad valstybinės įstaigos vadovo įsakymu patvirtinamas ir nustatomas asmens teisių apribojimo lygis arba kišimosi į asmens privatą gyvenimą lygis, kas laikytina LR Konstitucijos pažeidimu.

Kitas klausimas susijęs su *...biometrinių duomenų tvarkymas siekiant vienareikšmiškai nustatyti fizinio asmens tapatybę, <...> leidžiamas tik tada, jei tai tikrai būtina.*

Kai kompetentinga valstybės institucija prašo pateikti papildomos informacijos, reikalingos norint patvirtinti subjekto tapatybę, ta informacija turėtų būti tvarkoma tik tuo konkrečiu tikslu ir neturėtų būti saugoma ilgiau nei būtina tuo tikslu³⁰⁷, o asmens tapatybei nustatyti biometriniai duomenys pasitelkiami tik tada, kai tai tikrai būtina ir kai kitais būdais nustatyti asmens tapatybės nėra galimybės arba neįmanoma. Specialių kategorijų, kurioms priskirtini ir biometriniai duomenys,

³⁰³ Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 2002 m. kovo 14 d. nutarimas byloje Nr. 23/2000. Žiūrėta 2021 m. gegužės 10 d. <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta297> II d. 3 p.

³⁰⁴ BDAR 2106/679 9 str. 2 p. g).

³⁰⁵ Direktyva 2016/680. Preambulė 33.

³⁰⁶ Direktyva 2016/680. Preambulė 46.

³⁰⁷ Direktyva 2016/680. Preambulė 41.

duomenų tvarkymas visada susijęs su rizika, kad duomenų subjektas patirs diskriminaciją ir taip bus pažeistas Chartijos 21 str. arba bus padarytas kitoks žymus neigiamas poveikis asmens teisėms ir laisvėms³⁰⁸.

29DG nuomonėje³⁰⁹ teigiama, kad Direktyvos 2016/680 10 str. paminėta sąvoka „tikrai būtina“ turi būti suvokiama „kaip raginimas atkreipti ypatingą dėmesį į būtinumo principą tvarkant specialių kategorijų duomenis, taip pat numatyti tikslus ir itin patikimus tokio duomenų tvarkymo motyvus“³¹⁰. Be to, turėtų būti įvertinta ir įrodyta, ar duomenų tvarkymo tikslo (pavyzdžiui, nusikalstamos veikos tyrimo) negalima pasiekti tokiu būdu, kuriuo būtų daromas mažesnis poveikis duomenų subjekto teisėms ir laisvėms, ir ar specialių kategorijų duomenų tvarkymas nekelia duomenų subjektui diskriminacijos rizikos³¹¹. Kaip buvo konstatuota EŽTT byloje *Khelili prieš Šveicariją*³¹², siekiant, kad bet kokia priemonė, įtakoianti asmens duomenų apsaugą pagal EŽTK 8 str., būtų vertintina kai „būtina demokratinėje visuomenėje“, ji turi atitikti „neatidėliotiną socialinį poreikį“ (angl. pressing social need) ir neturi būti neproporcinga siekiamiems teisėtiems tikslams³¹³.

Apibendrinant darytina išvada, kad Direktyvos 2016/680 nuostatos perkeltos į Teisinės apsaugos įstatymą pažodžiui, ir kad kiekvienu nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas arba bausmių vykdymo, kuomet biometriniai duomenys tvarkomi siekiant identifikuoti fizinių asmenį, visada reikalingas konkretus ir aiškus teisinis pagrindas pagal nacionalinę teisę.

³⁰⁸ 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė. Nuomonė dėl kai kurių esminių Teisėsaugos direktyvos (Direktyvos (ES) 2016/680) aspektų. WP 258. Priimta 2017 m. lapkričio 29 d. Žiūrėta 2021 balandžio 17 d.

https://ec.europa.eu/newsroom/article29/item-detail.cfm?item_id=610178. P.8.

³⁰⁹ *Ibid.*

³¹⁰ *Ibid.*, P.8

³¹¹ *Ibid.*

³¹² EŽTT 2012 m. kovo 8 d. sprendimas byloje *Khelili prieš Šveicariją*, Peticijos Nr. 16188/07, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%5B%22002-345%22%5D%7D>

³¹³ EŽTT 2012 m. kovo 8 d. sprendimas byloje *Khelili prieš Šveicariją*, Peticijos Nr. 16188/07, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%5B%22002-345%22%5D%7D>. Para 62.

IŠVADOS

Darbe išdėstyti argumentai ir žemiau tekste padarytos išvados, autorės manymu, pagrindžia ginamąją teiginį, kad „biometrinių duomenų tvarkymas nacionalinėse duomenų bazėse visa apimtimi neatitinka tarptautinių asmens duomenų apsaugos standartų, taip pažeidžiant teisę į privatą gyvenimą.“

1. Įvertinus biometrinių duomenų apibrėžtį įvairiuose dokumentuose bei palyginus su ISO standartu, biometriniai duomenys turėtų būti apibrėžiami, kaip visi gyvo fizinio asmens duomenys, kurie a) yra tiesiogiai ar netiesiogiai susiję su unikalėmis ar savitomis asmens fizinėmis, fiziologinėmis arba elgesio charakteristikomis ir b) yra naudojami arba yra tinkami naudoti automatizuotomis priemonėmis c) asmens tapatybės biometriniu atpažinimo bei biometriniu patikrinimo tikslais.

2. Kadangi LR Konstitucija numato, kad „informacija apie privatą asmens gyvenimą gali būti renkama <...> tik pagal įstatymą“³¹⁴. Atitinkamai valstybinės kompetentingos įstaigos vadovo įsakymas dėl duomenų registro nuostatų patvirtinimo nėra tinkamas teisinis pagrindas nustatant pagrindines biometrinių duomenų tvarkymo nacionaliniuose registruose sąlygas, lemiančias esminius teisės į privatą gyvenimą ribojimus, taip pažeidžiama LR Konstitucija.

3. Remiantis EŽTT praktika dėl neterminuoto biometrinių duomenų tvarkymo valstybės registruose teisėsaugos tikslais, daugeliu atvejų Lietuvos policijos administruojamuose registruose biometrinių duomenų tvarkymas pažeidžia tiek ES teisę, tiek EŽTK 8 str. nuostatas, dėl: (i) nereglamentuotų pirštų atspaudų saugojimo Užsieniečių registro duomenų archyve, dėl ko biometriniai duomenys, perkėlus juos į archyvą, bus saugomi neribotą laiką; (ii) dėl neapibrėžtų detalių kriterijų dėl poreikio saugoti asmens duomenis DDR ilgesnį laiką; (iii) dėl asmenų, kuriems kelti įtarimai nepasitvirtino, biometrinių duomenų saugojimo DDR archyve 75 m. suteikiant galimybę, esant poreikiui, juos gauti; (iv) dėl neaiškaus teisinio reglamentavimo ir kriterijų saugant biometrinius duomenis registre ir archyve.

4. Direktyvos 2016/680 perkėlimo į nacionalinę teisę kontekste dėl duomenų saugojimo valstybės registruose išryškėjo trūkumai:

4.1. Asmens duomenų saugojimas atskirai nuo baudžiamosios bylos medžiagos: BPK nuostatose, į kurias referuoja IBPS, apibrėžta, jog asmens duomenys yra saugomi atskirai nuo baudžiamosios bylos medžiagos, tačiau IBPS reglamentuojančiuose teisės aktuose asmens duomenų saugojimas

³¹⁴ Lietuvos Respublikos Konstitucija. Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014 (1992-11-30). <https://www.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm>. 22 str.

atskirai nuo bylos medžiagos nėra nustatytas. Taipogi, nėra nustatyti skirtingi saugojimo terminai atskirtiems nuo bylų asmens duomenims, taigi, darytina išvada, kad asmens duomenys taipogi nėra atskirti nuo bylos medžiagos.

4.2. Lietuvos policijos administruojamų registrų nuostatuose numatyti dvejopi duomenų saugojimo terminai – saugojimo duomenų bazėje ir saugojimo duomenų bazės archyve. Duomenų saugojimas archyvuose nepagrindžiamas nei aiškiais priežastimis, nei kriterijais ir praktiškai tampa neriboto saugojimo termino, o kai kuriais atvejais – ir prieinami iš archyvų, taigi ir toliau naudotini.

4.3. Biometrinius duomenis tvarkančiuose registruose duomenų tvarkymas yra arba labai ilgo arba netgi neapibrėžto saugojimo termino. Registrų nuostatuose nėra numatytos periodinės tolesnio duomenų saugojimo būtinumo peržiūros (išskyrus dėl pirštų atspaudų peržiūros - DDR).

4.4. Duomenų perkėlimo į įvairių registrų archyvus faktas galimai būtų vertintinas kaip duomenų saugojimo peržiūros termino įgyvendinimas arba kaip duomenų tvarkymo apribojimas, jei perkėlimo metu būtų įvertinamas tolimesnis duomenų saugojimo bei būtinumo vėlesnei prieigai poreikis ir perkėlimo į archyvus tikslu būtų diferencijuojamos duomenų subjektų kategorijos bei asmens duomenys kartu užtikrinant duomenų naudojimo pasiekiamumo ateityje apribojimą. Registrų nuostatuose šie aspektai nėra apibrėžti.

4.5. Biometrinių duomenų, kuriems keliami padidinti saugumo reikalavimai, perkėlimas į registrų archyvus ir tolimesnis duomenų saugojimas archyvuose galimai vertintinas kaip papildoma duomenų saugumo užtikrinimo priemonė ir prieigos prie duomenų apribojimas, tačiau tai, kad duomenų bazių nuostatuose nėra apibrėžiamos tokios saugumo priemonės, kaip saugomų duomenų nuasmeninimo ar pseudonimizacijos veiksmai, bei DDR registro taikoma praktika (duomenys pasiekiami įgaliojimus turintiems asmenims), šį teiginį paneigia.

4.6. Asmens, kuriam įteiktas pranešimas apie įtarimą arba kuris buvo laikinai sulaikytas ir toliau nėra ar nebuvo vykdomos jo atžvilgiu tolimesnės procesinės priemonės, biometrinių duomenų tvarkymas DDR archyve 75 metus su galimybe, esant poreikiui, juos gauti, neatitinka tikslų, kuriais jie buvo renkami ir tuo pažeidžiami pagrindiniai duomenų apsaugos principai.

LITERATŪRA

Teisės ir kiti normatyviniai aktai

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija. Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014 (1992-11-30).
<https://www.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm>
2. Lietuvos Respublikos Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas 1996 m. birželio 11 d. Nr. I-1374. Nauja suvestinė redakcija nuo 2021-01-01. Nr. XIII-1426, 2018-06-30, paskelbta TAR 2018-07-11. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.5368B592234C/asr>
3. Lietuvos Respublikos asmens duomenų, tvarkomų nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas, bausmių vykdymo arba nacionalinio saugumo ar gynybos tikslais, teisinės apsaugos įstatymas, Nr. XIII-1435. Galiojanti suvestinė redakcija 2018-06-30, paskelbta TAR 2018-07-11 Vilnius. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.397419/asr>
4. Lietuvos Respublikos Policijos įstatymas 2000 m. spalio 17 d. nr. VIII-2048. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.111665/asr>
5. LR Civilinis kodeksas. Žiūrėta 2021 vasario 3 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.8A39C83848CB/asr>
6. LR Vyriausybės 2014 m. rugsėjo 17 d. nutarimas Nr. 968 Dėl užsieniečių registro reorganizavimo ir užsieniečių registro nuostatų patvirtinimo. TAR, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/b20dab00424e11e48f819e33a7306fcc>
7. LR vidaus reikalų ministras, LR generalinis prokuroras, Nacionalinės teismų administracijos direktorius 2012 m. rugsėjo 27 d. įsakymas Dėl integruotos baudžiamojo proceso informacinės sistemos nuostatų patvirtinimo Nr. 1v-702/i-294/6p-101-(1.1). <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.434268/asr>
8. LR vidaus reikalų ministro 2004 m. kovo 12 d įsakymas Nr. 1v-68 Dėl nutrauktų baudžiamųjų bylų ir ikiteisminio tyrimo bylų, kuriose ikiteisminis tyrimas nutrauktas, saugojimo, naudojimo ir naikavimo instrukcijos patvirtinimo. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.230225/asr>
9. LR Baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas 2000 m. rugsėjo 26 d. Nr. VIII-1968. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.111555>
10. LR Generalinio komisaro 2017 m. lapkričio 3 d. įsakymas Nr. 5-V-923 Dėl policijos įstaigų veiklos dokumentų saugojimo terminų rodyklės patvirtinimo. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/0eb322e4cf0011e782d4fd2c44cc67af?jfwid=q86m1vvdw>

11. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. 1950 m. lapkričio 4 d. Roma. 2021 balandžio 19 d. https://www.echr.coe.int/documents/convention_lit.pdf
12. Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas (ES) 2016/679, 2016 m. balandžio 27 d., dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama direktyva 95/46/eb (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas). Europos Sąjungos oficialusis leidinys. OL 2016 L 119, 59 tomas. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32016R0679>
13. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva (ES) 2016/680, 2016 m. balandžio 27 d., dėl fizinių asmenų apsaugos kompetentingoms institucijoms tvarkant asmens duomenis nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas arba bausmių vykdymo tikslais ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, ir kuriuo panaikinamas Tarybos pamatinis sprendimas 2008/977/TVR, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32016L0680>
14. Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas (ES) 2018/1725, 2018 m. spalio 23 d., Dėl fizinių asmenų apsaugos Sąjungos institucijoms, organams, tarnyboms ir agentūroms tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, kuriuo panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 45/2001 ir Sprendimas Nr. 1247/2002/EB. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:32018R1725>
15. (Strasbūro konvencija) Konvencija dėl asmenų apsaugos ryšium su asmens duomenų automatizuotu tvarkymu (ETS Nr. 108). Strasbūras, 1981 m. sausio 28 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.129872>
16. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Konvencijos dėl asmenų apsaugos ryšium su asmens duomenų automatizuotu tvarkymu (ETS Nr. 108) su Europos Tarybos ministrų komiteto priimtomis pataisomis ratifikavimo įstatymas, 2001 m. vasario 20 d. Nr. IX-189. Vilnius. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.124117?jfwid=-8xfwhahjc>
17. Lietuvos policijos generalinio komisaro 2011 m. sausio 20 d. įsakymas Nr. 5-V-41 „Dėl Lietuvos policijos generalinio komisaro 2007 m. vasario 5 d. įsakymo Nr. 5-V-88 „Dėl Lietuvos policijos daktiloskopinių duomenų registro steigimo pakeitimo“ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.D356C30DA9B5/asr>
18. LR vidaus reikalų ministro 2017 m. kovo 3 d. įsakymas Nr.1V-174 Dėl ieškomų asmenų, neatpažintų lavonų ir nežinomų bejėgių asmenų žinybinio registro reorganizavimo ir ieškomų asmenų, neatpažintų lavonų ir nežinomų bejėgių asmenų žinybinio registro nuostatų

- patvirtinimo. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/cea7e7e0005511e7ae41f2dbc54c44ce>
19. LR Vidaus reikalų ministro 2007 m. rugsėjo 17 d. įsakymas Nr. 1V-324 Dėl Lietuvos nacionalinės Šengeno informacinės sistemos nuostatų patvirtinimo. Žiūrėta 2021 balandžio 16 d <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.304732/asr>
 20. LR Generalinio prokuroro 2017 m. gegužės 9 d. įsakymu Nr. I-138 „Dėl Lietuvos Respublikos prokuratūros veiklos dokumentų saugojimo terminų“. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/00bd9612c77311e682539852a4b72dd4>
 21. Lietuvos policijos generalinio komisaro 2005 m. gruodžio 22 d. įsakymo Nr. 5-V-817 „Dėl Prevencinių poveikio priemonių taikymo registro steigimo“ pakeitimas. 2018 m. sausio 19 d. Nr. 5-V-43. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/1b0b9060fd1611e78bcec397524184ce>
 22. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. 2002 m. kovo 14 d. Nr. IX-785. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.163482/asr>
 23. Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 2002 m. kovo 14 d. nutarimas byloje Nr. 23/2000. <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta297>
 24. ISO / IEC 2382-37: 2017. Informacinės technologijos. Žodynas. 37 dalis. Biometrija Žiūrėta 2021 vasario 1 d. <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso-iec:2382:-37:ed-2:v1:en>

Moksliniai šaltiniai

25. Ravindra Das. *Biometric Technology. Authentication, Biocryptography, and Cloud-Based Architecture*. UK: Taylor & Francis Group LLC, 2015.
26. Haas, David J. *Personal identification. Its Modern Development and Security Implications*. USA: ASIS International, 2009.
27. Liu, Nancy Yue. *Bio-privacy: privacy regulations and the challenge of biometrics*. USA: Routledge, 2012.
28. Jain, Anil K. ir Patrick Flynn, Arun A. Ross. *Handbook of biometrics*. USA: Springer Science+Business Media, LLC, 2008.
29. Ratha, Nalini K. ir Venu Govindaraju. *Advances in Biometrics. Sensors, Algorithms and systems*. UK: Springer-Verlag London Limited, 2008.
30. Carey, Peter. *Data protection. A practical guide to UK and EU Law*. UK, Oxford: University Press, 2015.

31. Kindt, Els J. *Privacy and Data Protection Issues of Biometric Applications. A Comparative Legal Analysis*. Springer Dordrecht Heidelberg, 2013. ISBN 978-94-007-7522-0 (eBook).
32. Kosti E., Coudert F., Dumortier J. *Data protection in the Third Pillar: in the Aftermath of the ECJ Decision on PNR Data and the Data Retention Directive // International view of the law computers & technology*, 2007.
33. Dambrauskienė, G. ir kt. *Lietuvos teisės pagrindai*. Vilnius: Justitia, 2004.
34. Štītīlis, Darius, Paulius Pakutinskas, Marius Laurinaitis, Inga Dauparaitė. *Tapatybės vagystė elektroninėje erdvėje: socialiniai, elektroninio verslo ir teisinio reguliavimo aspektai*. Kolektyvinė mokslo monografija. Mykolo Romerio universitetas, 2011.
35. Zaleskis, Julius. *Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas ir asmens duomenų teisė*. Vilnius, VĮ Registrų centras, 2019.
36. Babachinaitė, Genovaitė ir autorių kolektyvas. *Kriminologija*. Mykolo Romerio Universitetas. Vilnius, 2010.
37. Dešriūtė, Justina. *Esminiai asmens duomenų apsaugos baudžiamajame procese reformos Europos Sąjungoje aspektai ir jų įtaka nacionaliniam teisiniui reguliavimui*. TEISĖS PROBLEMAS. 2016. Nr. 1 (91). ISSN 2351-6364 (online). <https://alkas.lt/wp-content/uploads/2016/10/J.-Desriute-Asmens-duomenu-apsauga.pdf>
38. Leonaitė, Erika. *Proporcingumo principas Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje*. Daktaro disertacija. Vilniaus Universitetas. Vilnius, 2013. <https://www.lituanistika.lt/content/54133>
39. Stankevičiūtė, Sigutė. *Asmens duomenų rinkimo elektroninėje erdvėje teisėsaugos ir žvalgybos tikslais reglamentavimas*. Daktaro disertacija. Mykolo Romerio Universitetas. Socialiniai mokslai. Teisė (s 001). Vilnius, 2020. <https://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:79115457/datastreams/MAIN/content>
40. Radžvilaitė, Austėja. *Proporcingumo principo samprata ir taikymas ESTT praktikoje*. Magistro baigiamasis darbas. Vilniaus Universitetas. Vilnius. 2020. <https://epublications.vu.lt/object/elaba:69377921/>
41. Trukšina, O. *Biometrinių asmens tapatybės nustatymo sistemų panaudojimo galimybės užtikrinant visuomenės saugumą ir viešąją tvarką Lietuvos Respublikoje*. Magistro baigiamasis darbas. Mykolo Romerio Universitetas, 2013. <https://vb.mruni.eu/object/elaba:1947313/index.html>

Pranešimai, konferencijos, ataskaitos, apžvalgos

42. Europos Komisijos ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai Dėl esamos padėties rengiantis visapusiškai įgyvendinti naujuosius Šengeno informacinės sistemos (SIS) teisinius pagrindus pagal Reglamento (ES) 2018/1861 66 straipsnio 4 dalį ir Reglamento (ES) 2018/1862 79 straipsnio 4 dalį. Briuselis. Žiūrėta 2020 vasario 28 d. <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2020:0072:FIN:LT:PDF>
43. ARTICLE 29 DATA PROTECTION WORKING PARTY. WP 211. *Opinion 01/2014 on the application of necessity and proportionality concepts and data protection within the law enforcement sector*. 27 February 2014. Žiūrėta 2021 kovo 27 d. https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2014/wp211_en.pdf
44. ARTICLE 29 DATA PROTECTION WORKING PARTY. Opinion 03/2013 on purpose limitation. 2 April 2013. Žiūrėta 2021 balandžio 17 d. https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2013/wp203_en.pdf
45. ES 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė. *Nuomonė 4/2007 dėl asmens duomenų sąvokos*. 01248/07/LT. Briuselis, 2007. Žiūrėta 2021 kovo 27 d. https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2007/wp136_lt.pdf
46. ES 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė. *Nuomonė dėl kai kurių esminių Teisėsaugos direktyvos (Direktyvos (ES) 2016/680) aspektų*. WP 258. Priimta 2017 m. lapkričio 29 d. Žiūrėta 2021 kovo 25 d. https://ec.europa.eu/newsroom/article29/item-detail.cfm?item_id=610178
47. Europos Taryba. Europos duomenų apsaugos teisės vadovas. Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra, 2014. Žiūrėta 2021 m. balandžio 21 d. <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806ae65c>
48. Europos Sąjungos Teisingumo teismo metiniai pranešimai. [CURIA - Metiniai pranešimai - Europos Sąjungos Teisingumo Teismas \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/curia/en/summary/annual-reports); [fiche thematique - donnees personnelles - lt.pdf \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/curia/en/summary/annual-reports);
49. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisinės analizės ir informacijos departamentas. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimų apžvalga. 2020 m. sausio 1 d.- 2020 m. birželio 30 d. <https://www.lvat.lt/veikla/teismu-praktika/europos-zmogaus-teisiu-teismo-praktika/212>

50. Council of Europe/European Court of Human Rights. *Guide to the Case-Law of the of the European Court of Human Rights*. Data protection. First edition - 31 December 2020. Žiūrėta 2021 kovo 23d. https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Data_protection_ENG.pdf
51. European Court of Human Rights. *Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights. Right to respect for private and family life, home and correspondence*. 31 August 2020. Žiūrėta 2021 kovo 23d. https://www.echr.coe.int/documents/guide_art_8_eng.pdf
52. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. Metinis pranešimas. 2010. Žiūrėta 2021 balandžio 13 d. https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2011-05/ra2010_activite_cour_final_lt.pdf.
53. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. *Informacijos suvestinė. Duomenų apsauga*. Tyrimų ir dokumentacijos direktoratas. 2020 m. liepos mėn. Žiūrėta 2021 balandžio 14 d. https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2018-10/fiche_thematique_-_donnees_personnelles_-_lt.pdf
54. Kvietkauskas V. ir kt. *Tarptautinių žodžių žodynas*. Vilnius: K. Poželos spaustuvė, 1985. P. 527.
55. *Tarptautinių žodžių žodynas*, Vilnius, 2013. P 79.

Kiti internetiniai šaltiniai

56. Registrų ir valstybės informacinių sistemų registras. Žiūrėta 2021 kovo 2 d. <https://registrai.lt/>
57. Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos oficiali interneto svetainė. Žiūrėta 2020 sausio 8 d. https://vdai.lrv.lt/uploads/vdai/documents/files/Rekomend_Biometriniai_2017.pdf
58. „Asmens duomenų apsauga Šengeno informacinėje sistemoje“. Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos **oficiali interneto svetainė**. Žiūrėta 2021 kovo 26 d. <https://vdai.lrv.lt/uploads/vdai/documents/files/sengenaslietuviu.pdf>
59. *Tarptautinių žodžių žodynas (TŽŽ)* Žiūrėta 2021 balandžio 13d. <https://tzz.lt/f/fiziologija/>
<https://tzz.lt/b/biologija/>
60. Interaktyvus lietuvių kalbos žodynas. Žiūrėta 2020 kovo 22 d. <https://www.lietuviuzodynas.lt/terminai/Biometrija;>
<https://www.lietuviuzodynas.lt/zodynas/Apimtis>
61. *Tarptautinių žodžių žodynas*. Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 1985. Žiūrėta 2020 kovo 22 <https://www.zodziai.lt/reiksme&word=biometrija&wid=2666>
62. Oksfordo anglų kalbos žodynas. Žiūrėta 2021 kovo 22 d. <https://www.lexico.com/en/definition/excessive;> <https://www.lexico.com/en/definition/exceed>

63. Valstybinės lietuvių kalbos komisija. Oficiali interneto svetainė. Žiūrėta 2021 kovo 22 d.
<http://www.vlkk.lt/konsultacijos/> ; <http://www.vlkk.lt/konsultacijos/4882-detalus>
64. Lietuvos teismai. Oficiali interneto svetainė. Žiūrėta 2021 balandžio 13 d.
<https://www.apeliacinis.lt/teismo-lankytojams/kalbos-patarimai-teisininkams>

Bylos

65. EŽTT 2008 m. gruodžio 4 d. sprendimas byloje S. ir MARPER prieš Jungtinę Karalystę. Peticijos Nr. 30562/04 ir 30566/04 <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#%22itemid%22:%22003-2571936-2784147%22>
66. EŽTT 2020 m. vasario 13 d. sprendimas byloje Gaughran prieš Jungtinę Karalystę. Peticijos Nr. 45245/15. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-200817%22>
67. EŽTT 2020 m. gegužės 4 d. sprendimas byloje Rotaru prieš Rumuniją, Peticijos Nr. 28341/95, ECHR 2000-V. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-58586%22>
68. EŽTT 2018 m. liepos 19 d. sprendimas byloje Suprunenko prieš Rusiją, Peticijos Nr. 8630/11. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-184888%22>
69. EŽTT 2012 m. lapkričio 13 d. sprendimas byloje M. M. prieš Jungtinę Karalystę. Peticijos Nr. 24029/07. <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:%22001-114517%22>
70. EŽTT 2020 m. lapkričio 16 d. sprendimas byloje P.N. prieš Vokietiją, Peticijos Nr. 74440/17 <https://hudoc.echr.coe.int/eng/#%22itemid%22:%22002-12847%22>
71. EŽTT 2012 m. lapkričio 13 d. sprendimas byloje Joanna Szulc prieš Lenkiją, Peticijos Nr. 43932/08, <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:%22001-114520%22>
72. EŽTT 2019 m. sausio 24 d. sprendimas byloje Catt prieš Jungtinę Karalystę, Peticijos Nr. 43514/15, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-189424%22>
73. EŽTT 2009 m. gruodžio 17 d. sprendimas byloje Gardel prieš Prancūziją, Peticijos Nr. 16428/05, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-96457%22>
74. EŽTT 2012 m. kovo 8 d. sprendimas byloje Khelili prieš Šveicariją, Peticijos Nr. 16188/07, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22002-345%22>
75. EŽTT 2013 m. balandžio 18 d. sprendimas byloje M. K. prieš Prancūziją, Peticijos Nr. 19522/09, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-119075%22>.
76. EŽTT 2020 m. vasario 13 d. sprendimas byloje Trajkovski ir Chipovski prieš Šiaurės Makedoniją, Peticijos Nr. 53205/13 ir 63320/13, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-200816%22>

77. ESTT 2010 m. lapkričio 9 d. sprendimas byloje Volker und Markus Schecke GbR, sujungtos bylos C-92/09 ir C-93/09, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:62009CJ0092>
78. EŽTT 1978 m. balandžio 25 d. sprendimas byloje Tyrer prieš Jungtinę Karalystę, Nr. 5856/72, [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-57587%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57587%22]})
79. ESTT 2013 m. spalio 17 d. sprendimas byloje „Schwarz“ Nr. C-291/12, <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=143189&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=292925>
- ESTT 2014 m. balandžio 8 d. sprendimas byloje Digital Rights Ireland ir Seitlinger bei kiti, sujungtos bylos C-293/2 ir C-594/12, <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=150642&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=7980501>

ANOTACIJA

Asmens duomenų tvarkymo teismo bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose ir policijos bendradarbiavimo srityse nuostatos įtvirtintos ES Direktyvoje 2016/680. Tyrimu buvo siekiama atskleisti biometrinių duomenų sampratą, išanalizuoti EŽTT ir ESTT praktiką biometrinių duomenų tvarkymo teisėsaugos tikslais kontekste bei atlikti Teisinės apsaugos įstatymo nuostatų analizę dėl biometrinių duomenų tvarkymo nacionalinėse duomenų bazėse įvertinant Direktyvos 2016/680 teisinio reglamentavimo ypatumus

Tyrimo tikslas buvo įvertinti biometrinių duomenų tvarkymo nacionalinėse duomenų bazėse atitiktį biometrinių duomenų tvarkymo apsaugos standartams, įtvirtintiems Europos žmogaus teisių konvencijoje ir Europos Sąjungos teisei. Tyrimas padėjo atskleisti Direktyvos 2016/680 perkėlimo į nacionalinę teisę netikslumus identifikuojant teisinio reglamentavimo spragas dėl biometrinių duomenų tvarkymo valstybės valdomose duomenų bazėse.

Raktiniai žodžiai: asmens duomenys; duomenų apsauga; biometrija; biometriniai duomenų bazės;

ANOTACIJA ANGLŲ KALBA

Personal data management for criminal cases of judicial collaboration has been established by EU Directive 2016/680. Research intended to reveal the concept of biometric data, analyse the ECHR and CJEU biometric data management procedures for law enforcement purposes, and to analyse the Legal Protection Law regarding biometric data management within national databases considering the particular judicial regulations of EU Directive 2016/680.

Research objective was to assess the compliance of biometric data management within national databases with the standards of biometric data protection set out by the European Convention of Human Rights and the European Union Law. Research helped reveal the inaccuracies of EU Directive 2016/680 transition into national law identifying the deviations within the judicial regulations regarding biometric data management within government controlled databases.

Key words: personal data, data protection, biometrics, biometric data, databases.

SANTRAUKA

Tobulėjant technologijoms plečiasi asmens duomenų rinkimo ir keitimosi jais tarpvalstybiniu mastu apimtys, vis aktyviau imami naudoti unikalūs, tik asmeniui priskirtini, biometriniai duomenys, ypač asmens tapatybės identifikavimo tikslais. Teisėsaugos institucijų funkcijų įgyvendinimui dideli kiekiai asmens biometrinių duomenų tvarkomi valstybės institucijų administruojamose duomenų bazėse. Kaip pastebima iš susiklosčiusios Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikos dėl biometrinių duomenų tvarkymo nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas tikslais, daugiausiai Europos Žmogaus Teisių ir Pagrindinių Laisvių Konvencijos 8 straipsnio pažeidimų užfiksuojama neužtikrinant viešųjų ir privačių interesų pusiausvyros teisėsaugos institucijoms renkant, kaupiant ir neterminuotai saugant asmenų biometrinius duomenis institucijų valdomose duomenų bazėse.

Magistrinio darbo tikslas - Europos Parlamento ir Tarybos Direktyvos (ES) 2016/680 dėl fizinių asmenų apsaugos kompetentingoms institucijoms tvarkant asmens duomenis nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas arba bausmių vykdymo tikslais ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo (Direktyva 2016/680) perkėlimo į „Lietuvos Respublikos asmens duomenų, tvarkomų nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas, bausmių vykdymo arba nacionalinio saugumo ar gynybos tikslais, teisinės apsaugos įstatymą“ (Teisinės apsaugos įstatymas) atitikties analizė biometrinių duomenų tvarkymo teisėsaugos tikslais aspektu. Siekiant įgyvendinti tikslą, darbe išsamiai aptariama biometrinių duomenų samprata, sugrupuoti ir detalai analizuojami Teisinės apsaugos įstatymo straipsniai, susiję su biometrinių duomenų tvarkymu valstybės registruose bei informacinėse sistemose teisėsaugos tikslais, bei aptariami tie Teisinės apsaugos įstatymo punktai ar aspektai, kurie nepilnai arba netiksliai atspindi Direktyvos 2016/680 nuostatas. Atsižvelgiant į pastebėtus neatitikimus, analizuojama Europos Žmogaus Teisių Teismo bei ES Teisingumo Teismo jurisprudencija dėl biometrinių duomenų tvarkymo teisėsaugos tikslais. Vertinant Teisinės apsaugos įstatymo atitiktį Direktyvos 2016/680 nuostatoms biometrinių duomenų tvarkymo kontekste konstatuotina, kad Direktyva 2016/680 perkelta su trūkumais.

SANTRAUKA ANGLŲ KALBA

As technology advances, so does the volume of personal data gathering and sharing of it internationally, including the biometric data used for personal identification. Law Enforcement agencies are utilising an increasingly vast quantities of personal biometric data, which is managed by their administrative departments. As noted by the case law of European Court of Human Rights regarding the biometric identification data based criminal activity prevention, investigation, detection or prosecution, the majority of breaches to Article 8 of the European Convention of Human Rights are recorded as a result of inaccurate distinction between public and private interests when Law Enforcement agencies are gathering, recording and storing the biometric data indefinitely in their databases.

Master's objective - Directive (EU) 2016/680 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data by competent authorities for the purposes of the prevention, investigation, detection or prosecution of criminal offences or the execution of criminal penalties, and on the free movement of such data (Directive 2016/680) transfer to "Law of the Republic of Lithuania on the Legal Protection of Personal Data Processed for the Prevention, Investigation, Disclosure or Prosecution of Criminal Offenses, Execution of Sentences or National Security or Defense" (Legal Protection Law) compliance analysis regarding the management of biometrics for the purposes of law enforcement. To achieve the objective, this Master's thesis contains exhaustive definition of biometric data, detailed analysis of Legal Protection Law articles regarding biometrics management within governmental registrars and databases for the purposes of Law Enforcement, and consideration of Legal Protection Law articles and paragraphs that do not fully or accurately reflect the Directive (EU) 2016/680. Considering the noted inaccuracies, further analysis of the jurisprudence of European Court of Human Rights and the Court of Justice of the European Union regarding the biometric data processing for Law Enforcement purposes is presented. Comparing Legal Protection Law with the Articles of Directive 2016/680 regarding the processing of biometric data, it is evident that the transfer of the Directive 2016/680 is inadequate.

ANALIZUOJAMŲ BYLŲ SANTRAUKA PAGAL TEISMŲ IŠSKIRTUS KRITERIJUS

1 lentelė. Teismų išvados dėl biometrinių duomenų tvarkymo

| Byla | Biometrinių duomenų tipas | Subjektai | Duomenų saugojimo terminas | Ar nustatytas pažeidimas? |
|---|---|--|----------------------------|---|
| P.N. prieš Vokietiją, Nr. 74440/17 2020 m. lapkričio 16 d. | Nuotrauka, asmens aprašymas (tame tarpe tatuiruotės), pirštų ir delnų atspaudai | Kelis kartus teistas už smulkius nusizengimus | 5 metai | Ne. Nepažeistas proporcingumas, nes užtikrinta teisminės peržiūros galimybė, ribota duomenų saugojimo policijos duomenų bazėje trukmė, ribotas duomenų saugojimo poveikis pareiškėjo kasdieniniam gyvenimui, duomenims taikomos apsaugos priemonės ir individuali peržiūra. |
| S. ir Marper prieš Jungtinę Karalystę, Nr. 30562/04. 2008 m. gruodžio 4 d. | Pirštų antspaudai, ląstelių pavyzdys, DNR mėginys | Įtariamasis, bet nėra nuteistas | Neribotos trukmės | Taip. Pažeistas proporcingumas dėl neterminuoto, visaapimančio ir nediferencijuojamo asmens biometrinių duomenų saugojimo. |
| Gaughran prieš Jungtinę Karalystę, Nr. 45245/15, 2020 m vasario 13 d. | Pirštų antspaudai, nuotrauka bei DNR mėginys | Teistas. Pasibaigęs teistumas už vairavimą išgėrus | Neterminuotas | Taip. Pažeistas proporcingumas dėl nesąžiningo duomenų saugojimo nenurodant nusikaltimo sunkumo ar neterminuoto sulaikymo poreikio ir nesant realios galimybės peržiūrėti. |
| Trajkovski ir Chipovski prieš Šiaurės Makedoniją, Nr. 53205/13 ir Nr. 63320/13, 2020 m. vasario 13 d. | DNR mėginys, ląstelių pavyzdys. | Teistas už nesunkius nusikaltimus | Neterminuotas | Taip. Įstatymuose nenumatytos sąlygos bei taisyklės, kada ir kaip galima atlikti asmens duomenų ištyrinimą iš policijos duomenų bazių. Taipogi, nebuvo jokios nuostatos, kuria remiantis asmuo galėtų kreiptis dėl savo duomenų ištyrinimo, jei jam atrodo, kad jų saugoti nebėra poreikio. Įstatymuose nebuvo nuostatų dėl nusikaltimų, dėl kurių asmuo buvo nuteistas ar gavo baudą, sunkumo ar kokių kitų apibrėžtų kriterijų, pavyzdžiui, ankstesnių areštų ir kitų |

| | | | | |
|---|-----------------------------|--|--------------------------------|--|
| | | | | specialių aplinkybių, kurie turėtų įtaką dėl DNR, kaip jautrių duomenų rinkimo, kaupimo ir įrašų saugojimo. |
| Suprunenko prieš Rusiją, nr. 8630/11; 2018 m. liepos 19 d. | Pirštų atspaudai, atvaizdas | Taikoma prevencinė priemonė - sulaikymas policijos komisariate | Neterminuotai | Ne. Asmens duomenų išsaugojimas policijos duomenų sistemoje buvo susijęs su nusikalstamumo prevencija. |
| M. K. prieš Prancūziją, nr. 19522/09, 2013 m. balandžio 18 d. | Pirštų atspaudai | Pareikšti įtarimai pavogus knygą, tačiau neteistas | Iki dvidešimt penkerių metų | Taip. Hipotetinė tikimybė, kad asmens prašymas ištrinti jo duomenis nepasibaigus įstatyme nustatytam laikotarpiui bus priimtas ir įgyvendintas. |
| ESTT. „Schwarz“, C-291/12, 2013 m. spalio 17 d. | Pirštų atspaudai | Paso gavėjas | Atspaudai saugomi pačiame pase | Ne. Pirštų atspaudų paėmimas ir jų saugojimas pase neviršija tai, kas yra būtina nustatytam tikslui - užkirsti kelią neteisėtam asmenų patekimui į Sąjungos teritoriją - pasiekti. |

2 lentelė. Teismų sprendimai dėl valstybinėse duomenų bazėse tvarkomų asmens duomenų

| Byla | Asmens duomenų tipas | Subjektai | Duomenų saugojimo terminas | Ar nustatytas pažeidimas? |
|---|--|--|--|--|
| Gardel prieš Prancūziją, nr. 16428/05, 2009 m. gruodžio 17 d. ECHR 2009 | Duomenys apie asmens tapatybę ir namų adresą | Nuteistas už seksualinę prievartą | 30 metų po bausmės atlikimo | Nėra. Nebuvo pripažinta kaip neproporcinga teisėtam duomenų saugojimo tikslui (nusikalstamumo prevencijai), kadangi numatytam duomenų saugojimo terminui suėjus asmens duomenys iš nacionalinės seksualinių nusikaltėlių duomenų bazės ištrinami automatiškai, taipogi egzistuoja informacijos saugojimo pagrįstumo peržiūra pagal nustatytus kriterijus, pvz., nusikaltimo sunkumas, įtarimo asmeniui stiprumas, ankstesni teistumai ir kitos ypatingos aplinkybės. |
| Catt prieš Jungtinę Karalystę nr. 43514/15, 2019 m. sausio 24 d. | Politinė veikla, faktai apie dalyvavimą prof. sąjungų demonstracijose, vardas, pavardė, buvimo vieta, gimimo data, adresas, aprašyta išvaizda, nuotrauka | Taikus demonstrantas, policijos įtariamas ekstremistinė veikla | 6 metai, po kurio galima peržiūra | Taip. Subjektas yra visiškai priklausomas nuo valdžios institucijų ir jų taikomų apsaugos garantijų, kai nesama jokių taisyklių dėl maksimalaus asmens duomenų saugojimo laikotarpio, o duomenų ištrynimo apsauga taip pat turi ribotą poveikį tuo atveju, kai gavusios duomenų subjekto prašymą, valdžios institucijos atsisako ištrinti minėtus duomenis arba motyvuoti savo sprendimą toliau juos saugoti. |
| M. M. prieš Jungtinę Karalystę, Nr. Nr. 24029/07. 2012 m. lapkričio 13 d. | Įspėjimas policijos įrašuose apie buvusią nusikalstamą veiką (privачios reikšmės) | Asmuo, paleistas su įspėjimu, nekeltant baudžiamosios bylos | Neterminuotas, iki asmeniui sueis 100 metų | Taip. Pažeistas Konvencijos 8 str. Neterminuotas asmens duomenų saugojimas policijos duomenų bazėje ir atskleidimas potencialiems darbdaviams. Duomenų bazė apima: apkaltinamuosius nuosprendžius, sprendimus be apkaltinamųjų nuosprendžių, papildomus duomenis, policijos fiksuojamus remiantis bendromis gairėmis. |

| | | | | |
|--|---|--|--|---|
| Joanna Szulc prieš Lenkiją, Nr. 43932/08, 2012 m. lapkričio 13 d. | Saugumo tarnybų sukaupta informacija apie asmenį | Buvusi ambasados darbuotoja | Nenustatytas | Taip. Informacijos, susijusios su privačiu asmens gyvenimu, laikymas slaptuose registruose. Daugiau nei dešimties metų laikotarpis, per kurį pareiškėja bandė gauti prieigą prie informacijos, negali būti laikomas pagrįstu. |
| Rotaru prieš Rumuniją, Nr.28341/95 2020 m. gegužės 4 d | Asmens privataus gyvenimo informacija | Teistas už protestą prieš saviraiškos laisvės panaikinimą prieš daugiau kaip 40 m. | Neterminuotai | Taip. Nesama jokių teisinių gynimo būdų, kuriais pasinaudojant asmuo galėtų kreiptis dėl bylos ar informacijos apie jį pakeitimo ar sunaikinimo, ar gauti visą informaciją apie juos arba reikalauti sunaikinti policijos saugomas apie juos bylas ir ištrinti ar ištaisyti šiose bylose esančią asmeninę informaciją, ypač kai bylose tvarkoma informacija, susijusi su tolimesniu žmogaus praeitimi. |
| Khelili prieš Šveicariją, Nr. 16188/07, 2012 m. kovo 8 d. | Asmens privatus gyvenimas įskaitant jos profesiją | Įtariama dėl galimo užsiėmimo neteisėta prostitucija | Nenustatytas | Taip. Nors Teismas pripažino, kad asmens duomenų saugojimas tuo pagrindu, kad asmuo gali padaryti kitą nusikaltimą, gali atitikti proporcingumo principą, jis nusprendė, kad įtarimas dėl neteisėtos prostitucijos pasirodė per daug neaiškus ir bendrinis bei nepagrįstas konkrečiais faktais, o prevencinės priemonės, susijusios su asmens duomenų saugojimu policijos bylose, pagrįstos remiantis tik įtarimais |
| ESTT. Digital Rights Ireland ir Seitlinger, sujungtos bylos C-293/2 ir C- 594/12, 2014 m. balandžio 8 d. | Privataus asmens duomenys (vardas ir pavardė, adresas), ir jo ryšiai (telefono numeriai, į kuriuos ir iš kurių skambinta, IP adresas, komunikacijos būdas, laikas, vieta) | Visi elektroninių ryšių paslaugų abonentai arba registruoti vartotojai | Ne mažiau kaip šešių mėnesių saugojimas | Taip. Pažeidžiamas Chartijos 8 str., kadangi Direktyvos 2006/24/EB nuostatomis Sąjungos teisės aktų leidėjas peržengė ribas, kurios nustatomos pagal proporcingumo principą. ESTT nusprendė, kad direktyva 2006/24/EB yra negaliojanti ir ją panaikino, motyvuodamas tuo, kad ja buvo rimtai pažeistos teisės į privataus gyvenimo gerbimą ir į asmens duomenų apsaugą. |

3 lentelė. Direktyvos 2016/680 perkėlimo į nacionalinę teisę atitikties lentelė

| Direktyvos 2016/680 straipsniai | Teisinės apsaugos įstatymo straipsniai | Komentariai |
|--|---|-------------|
| Tikslai | | |
| 1 str. .1 d. „kompetentingoms institucijoms tvarkant asmens duomenis nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas arba bausmių vykdymo, be kita ko, apsaugos nuo grėsmių visuomenės saugumui ir jų prevencijos, tikslais.“ | 1 str. .2 d. „kompetentingų institucijų atliekamam asmens duomenų tvarkymui, kai asmens duomenys tvarkomi nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas arba bausmių vykdymo, taip pat apsaugos nuo grėsmių visuomenės saugumui ir jų prevencijos tikslais.“ | Atitinka |
| Apibrėžtys | | |
| 3 str. 13 p. Biometriniai duomenys - tai „po specialaus techninio apdorojimo gauti asmens duomenys, susiję su fizinio asmens fizinėmis, fiziologinėmis arba elgesio savybėmis, pagal kurias galima konkrečiai nustatyti arba patvirtinti to fizinio asmens tapatybę, kaip antai veido atvaizdai arba daktiloskopiniai duomenys;“ | 2 str. 3 p. Biometriniai duomenys – „po specialaus techninio apdorojimo gaunami asmens duomenys, susiję su fizinio asmens fizinėmis, fiziologinėmis arba elgesio savybėmis, pagal kurias galima tiksliai nustatyti arba patvirtinti to fizinio asmens tapatybę, pavyzdžiui, veido atvaizdai arba daktiloskopiniai duomenys.“ | Atitinka |
| 3 str. 10 p. Duomenų gavėjas – fizinis arba juridinis asmuo, valdžios institucija, agentūra ar kita įstaiga, kuriai atskleidžiami asmens duomenys, nesvarbu, ar tai trečioji šalis ar ne, išskyrus valdžios institucijas, kurios gali gauti asmens duomenis vykdant konkretų tyrimą pagal valstybės narės teisę, kai tvarkydamos tuos duomenis tos valdžios institucijos laikosi taikomų duomenų tvarkymo tikslus atitinkančių duomenų apsaugos taisyklių; | 2 str. 4 p. Duomenų gavėjas – fizinis arba juridinis asmuo, valstybės institucija, agentūra ar kita įstaiga, kuriai atskleidžiami asmens duomenys, nesvarbu, ar tai trečioji šalis, ar ne. Valstybės institucijos, kurios pagal Europos Sąjungos valstybės narės teisės aktus gali gauti asmens duomenis vykdydamos konkretų tyrimą, nelaikomos duomenų gavėjomis; tvarkydamos tuos duomenis tos valstybės institucijos laikosi duomenų tvarkymo tikslus atitinkančių duomenų apsaugos taisyklių. | Atitinka |
| 3 str. 7 p. kompetentinga institucija– a) bet kokia valdžios institucija, kompetentinga nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas arba bausmių vykdymo, be kita ko, apsaugos nuo grėsmių visuomenės saugumui ir jų prevencijos, tikslais; | 2 str. 10 p. Kompetentinga institucija – valstybės institucija, <u>įgaliota</u> vykdyti nusikalstamų veikų prevenciją, tyrimą, atskleidimą ar baudžiamąjį persekiojimą už jas arba bausmių vykdymą, įskaitant apsaugos nuo grėsmių visuomenės saugumui užtikrinimą ir jų prevenciją, arba | Atitinka |

| | | |
|--|--|--|
| <p>7 p. b) - bet kokia kita įstaiga arba subjektas, kuriems pagal valstybės narės teisę pavesta vykdyti viešosios valdžios funkcijas ir naudotis viešaisiais įgaliojimais nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas arba bausmių vykdymo, be kita ko, apsaugos nuo grėsmių visuomenės saugumui ir jų prevencijos, tikslais;</p> | <p>bet kokia kita įstaiga arba subjektas, kuriems pagal ES valstybės narės teisės aktus pavesta atlikti viešosios valdžios funkcijas ir naudotis viešaisiais įgaliojimais nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas arba bausmių vykdymo, taip pat apsaugos nuo grėsmių visuomenės saugumui ir jų prevencijos tikslais.</p> | <p>Atitinka</p> |
| <p>Su asmens duomenų tvarkymu susiję principai</p> | | |
| <p>4 str. a) tvarkomi teisėtai ir sąžiningai; b) renkami konkrečiai nustatytais, aiškiai apibrėžtais ir teisėtais tikslais ir negali būti tvarkomi tokiu būdu, kuris būtų nesuderinamas su tais tikslais; c) tinkami, aktualūs ir ne pernelyg išsamūs tikslų, kuriais jie yra tvarkomi, atžvilgiu; d) tikslūs ir prireikus atnaujinami; turi būti imamasi visų pagrįstų priemonių siekiant užtikrinti, kad asmens duomenys, kurie nėra tikslūs, atsižvelgiant į jų tvarkymo tikslus, būtų nedelsiant ištrinti arba ištaisyti; e) saugomi tokia forma, kad duomenų subjektų tapatybes būtų galima nustatyti ne ilgiau, nei tai yra būtina tais tikslais, kuriais jie tvarkomi; f) tvarkomi taip, kad būtų užtikrintas tinkamas asmens duomenų saugumas, įskaitant apsaugą nuo tvarkymo be leidimo arba neteisėto tvarkymo ir nuo netyčinio praradimo, sunaikinimo ar sugadinimo, taikant tinkamas technines ar organizacines priemones.</p> | <p>3 str. 1) tvarkomi teisėtai ir sąžiningai; 2) renkami nustatytais, aiškiai apibrėžtais ir teisėtais tikslais ir netvarkomi su šiais tikslais nesuderinamu būdu; 3) adekvatūs, tinkami ir ne per didelės apimties, atsižvelgiant į tikslus, kuriais jie tvarkomi; 4) tikslūs ir prireikus atnaujinami. Turi būti imamasi visų pagrįstų priemonių siekiant užtikrinti, kad asmens duomenys, kurie nėra tikslūs, atsižvelgiant į jų tvarkymo tikslus, būtų nedelsiant ištrinti arba ištaisyti; 5) laikomi tokia forma, kad duomenų subjektų tapatybę būtų galima nustatyti ne ilgiau, negu tai yra būtina tais tikslais, kuriais jie tvarkomi; 6) tvarkomi tokiu būdu, kad būtų užtikrintas tinkamas asmens duomenų saugumas, įskaitant apsaugą nuo tvarkymo be leidimo arba neteisėto tvarkymo ir nuo neatsargaus praradimo, sunaikinimo ar sugadinimo, taikant tinkamas technines ar organizacines priemones.</p> | <p>Analizuotina</p> |
| <p>Saugojimo ir peržiūros terminai</p> | | |
| <p>5 str. Valstybės narės numato, kad turi būti nustatyti tinkami asmens duomenų ištrynimo arba asmens duomenų saugojimo poreikio periodinės peržiūros terminai. Tų terminų laikymasis užtikrinamas procedūrinėmis priemonėmis.</p> | <p>4 str. Asmens duomenų ištrynimo arba asmens duomenų saugojimo poreikio periodinės peržiūros terminai nustatomi Lietuvos Respublikos teisės aktuose, reglamentuojančiuose asmens duomenų tvarkymą šio įstatymo 1 straipsnio 2 dalyje nurodytais tikslais. Šių terminų laikymasis užtikrinamas techninėmis ir organizacinėmis priemonėmis.</p> | <p>Diskutuotina, kokie nacionaliniai teisės aktai reglamentuoja biometrinių duomenų tvarkymą</p> |
| <p>Skirtingų kategorijų duomenų subjektų atskyrimas</p> | | |

| | | |
|--|---|-----------------|
| <p>6 str. Valstybės narės numato, kad duomenų valdytojas, kai taikytina ir kiek įmanoma, aiškiai atskirtų skirtingų kategorijų duomenų subjektų asmens duomenis, pavyzdžiui:</p> <p>a) asmenų, kurių atžvilgiu yra rimtų priežasčių manyti, kad jie įvykdė arba rengiasi įvykdyti nusikalstamą veiką;</p> <p>b) asmenų, nuteistų už nusikalstamą veiką;</p> <p>c) asmenų, kurie buvo nusikalstamos veikos aukomis arba kurių atžvilgiu, remiantis tam tikrais faktais, yra pagrindo manyti, kad jie galėtų būti nusikalstamos veikos aukomis, ir</p> <p>d) kitų su nusikalstama veika susijusių šalių, pavyzdžiui, asmenų, kurie galėtų būti kviečiami liudyti atliekant nusikalstamų veikų tyrimus arba paskesniu baudžiamojo proceso etapu, asmenų, kurie gali suteikti informacijos apie nusikalstamas veikas, arba asmenų, kurie yra pažįstami arba susiję su vienu iš a ir b punktuose nurodytų asmenų.</p> | <p>5 str. Duomenų valdytojas, kuris tvarko skirtingų kategorijų duomenų subjektų asmens duomenis, privalo, kiek įmanoma, aiškiai šiuos duomenis atskirti.</p> <p>Šis reikalavimas taikomas tvarkant šių kategorijų duomenų subjektų asmens duomenis:</p> <p>1) asmenų, apie kuriuos turima informacijos, kad jie daro, padarė arba rengiasi padaryti nusikalstamą veiką;</p> <p>2) asmenų, nuteistų už nusikalstamą veiką;</p> <p>3) nukentėjusiųjų arba nuo nusikalstamos veikos galimai nukentėjusių asmenų;</p> <p>4) kitų su nusikalstama veika susijusių asmenų (pavyzdžiui, asmenų, kurie galėtų būti kviečiami liudyti atliekant nusikalstamų veikų tyrimą arba vėliau baudžiamojo proceso metu, asmenų, kurie gali suteikti informacijos apie nusikalstamas veikas, arba asmenų, kurie yra susiję su vienu iš šio straipsnio 1 ir 2 punktuose nurodytų asmenų);</p> | <p>Atitinka</p> |
| <p>Asmens duomenų skirstymas ir asmens duomenų kokybės patikrinimas</p> | | |
| <p>7 str.</p> <p>1. Valstybės narės numato, kad faktais pagrįsti asmens duomenys būtų atskiriami, kiek įmanoma, nuo asmeniniais vertinimais pagrįstų asmens duomenų.</p> <p>2. Valstybės narės numato, kad kompetentingos institucijos turi imtis visų pagrįstų priemonių siekdamas užtikrinti, kad asmens duomenys, kurie yra netikslūs, neišsamūs arba pasenę, nebūtų persiunčiami ir nebūtų sudaroma galimybė jais naudotis. Tuo tikslu kiekviena kompetentinga institucija, kiek tai įmanoma, tikrina asmens duomenų kokybę prieš juos persiunčiant arba prieš suteikiant galimybę jais naudotis. Kiekvienu asmens duomenų persiuntimo atveju, kiek tai įmanoma, pridedama būtina papildoma informacija, kuri suteikia galimybę gaunančiajai</p> | <p>6 str.</p> <p>1. Duomenų valdytojas, kiek įmanoma, faktais pagrįstus asmens duomenis turi atskirti nuo asmeniniais vertinimais pagrįstų asmens duomenų.</p> <p>2. Kompetentingos institucijos privalo imtis visų pagrįstų priemonių siekdamas užtikrinti, kad asmens duomenys, kurie yra netikslūs, neišsamūs arba pasenę, nebūtų persiunčiami ir nebūtų sudaroma galimybė jais naudotis. Tuo tikslu kiekviena kompetentinga institucija, kiek tai įmanoma, patikrina asmens duomenų kokybę prieš juos persiunčiant arba prieš suteikdama galimybę jais naudotis. Kiekvienu asmens duomenų persiuntimo atveju, kiek tai įmanoma, pridedama būtina papildoma informacija, kuri suteikia galimybę asmens duomenis gaunančiai kompetentingai institucijai įvertinti asmens duomenų tikslumą,</p> | <p>Atitinka</p> |

| | | |
|--|--|--|
| <p>kompetentingai institucijai įvertinti asmens duomenų tikslumo, išsamumo ir patikimumo laipsnį, taip pat jų naujumą.</p> <p>3. Paaiškėjus, kad buvo persiųsti neteisingi asmens duomenys arba asmens duomenys buvo persiųsti neteisėtai, duomenų gavėjas nedelsiant apie tai informuojamas. Tokiu atveju tie asmens duomenys pagal 16 straipsnį ištaisomi ar ištrinami arba apribojamas jų tvarkymas.</p> | <p>išsamumą ir patikimumą, taip pat jų naujumą.</p> <p>3. Paaiškėjus, kad buvo persiųsti neteisingi asmens duomenys arba asmens duomenys buvo persiųsti neteisėtai, apie tai nedelsiant pranešama duomenų gavėjui. Tokiu atveju šie asmens duomenys pagal šio įstatymo 14 straipsnį ištaisomi ar ištrinami arba apribojamas jų tvarkymas.</p> | |
| Tvarkymo teisėtumas | | |
| <p>8 str. Tvarkymo teisėtumas</p> <p>1.d. Valstybės narės numato, kad duomenų tvarkymas yra teisėtas tik tuo atveju, jeigu jis būtinas, ir tiek, kiek jis būtinas kompetentingai institucijai atlikti užduotį 1 straipsnio 1 dalyje išdėstytais tikslais, ir kad jis turi būti grindžiamas Sąjungos arba valstybės narės teise.</p> <p>2. Valstybės narės teisėje, kuria reglamentuojamas duomenų tvarkymas šios direktyvos taikymo srityje, konkrečiai nurodomi bent tvarkymo tikslai, tvarkytini asmens duomenys ir duomenų tvarkymo tikslai.</p> | <p>7 str. Asmens duomenų tvarkymo sąlygos</p> <p>1. Duomenų tvarkymas yra teisėtas tik tuo atveju, kai jis būtinas, ir tiek, kiek jis būtinas kompetentingai institucijai funkcijoms šio įstatymo 1 straipsnio 2 dalyje nurodytais tikslais atlikti, ir grindžiamas Europos Sąjungos arba Lietuvos Respublikos teisės aktais.</p> <p>Lietuvos Respublikos teisės aktuose, reglamentuojančiuose asmens duomenų tvarkymą, turi būti nurodyti duomenų tvarkymo siekiai, tvarkytini asmens duomenys, duomenų tvarkymo tikslai ir kiti duomenų tvarkymo reikalavimai, kuriais siekiama užtikrinti teisėtą asmens duomenų tvarkymą.</p> | Atitinka |
| Specialių kategorijų asmens duomenų tvarkymas | | |
| <p>10 str.</p> <p>Asmens duomenų tvarkymas, kuriuo atskleidžiama rasinė arba etninė kilmė, politinės pažiūros, religiniai arba filosofiniai įsitikinimai ar priklausymas profesinėms sąjungoms, taip pat genetinių duomenų, biometrinių duomenų tvarkymas siekiant vienareikšmiškai nustatyti fizinio asmens tapatybę, arba duomenų apie asmens sveikatą ar lytinį gyvenimą ir seksualinę orientaciją tvarkymas leidžiamas tik tada, jei tai tikrai būtina ir jei taikomos tinkamos duomenų subjekto teisių ir laisvių apsaugos priemonės, ir jeigu:</p> <p>a) tai leidžiama pagal Sąjungos arba valstybės narės teisę;</p> | <p>8 str.</p> <p>Duomenų tvarkymas, kuriuo atskleidžiama rasinė ar etninė kilmė, politinės pažiūros, religiniai, filosofiniai įsitikinimai ar priklausymas profesinėms sąjungoms, taip pat genetinių duomenų, biometrinių duomenų tvarkymas siekiant konkrečiai nustatyti fizinio asmens tapatybę arba sveikatos duomenų ar duomenų apie lytinį gyvenimą ar seksualinę orientaciją tvarkymas leidžiamas tik tais atvejais, kai tai tikrai būtina ir taikomos tinkamos duomenų subjekto teisių ir laisvių apsaugos priemonės, ir:</p> <p>1) tai leidžiama pagal Europos Sąjungos arba Lietuvos Respublikos teisės aktus;</p> <p>2) tai reikalinga duomenų subjekto ar kito fizinio asmens gyvybiniais interesais apsaugoti arba</p> | Analizuotinas „būtinumo“ kriterijus biometrinių duomenų tvarkymui siekiant konkrečiai nustatyti fizinio asmens tapatybę tvarkymo teisėtumo kontekste |

| | | |
|--|--|-----------------|
| <p>b) tai reikalinga duomenų subjekto ar kito fizinio asmens gyvybiniams interesams apsaugoti, arba c) toks tvarkymas susijęs su duomenimis, kuriuos duomenų subjektas yra akivaizdžiai paskelbęs viešai.</p> | <p>3) šis duomenų tvarkymas susijęs su asmens duomenimis, kuriuos duomenų subjektas yra akivaizdžiai paskelbęs viešai.</p> | |
| <p>Automatizuotas individualių sprendimų priėmimas</p> | | |
| <p>11 str. 1. Valstybės narės numato draudimą priimti sprendimą remiantis tik automatizuotu duomenų tvarkymu, įskaitant profiliavimą, dėl kurio duomenų subjektui kyla neigiamų teisinių pasekmių arba kuris turi jam didelės įtakos, išskyrus tuos atvejus, kai tai leidžiama pagal Sąjungos ar valstybės narės teisę, kuri taikoma duomenų valdytojui ir kuria nustatytos tinkamos duomenų subjekto teisių ir laisvių, bent teisės reikalauti iš duomenų valdytojo žmogaus įsikišimo, apsaugos priemonės. 2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodyti sprendimai negali būti grindžiami 10 straipsnyje nurodytais specialių kategorijų asmens duomenimis, nebent yra nustatytos tinkamos priemonės duomenų subjekto teisėms bei laisvėms ir teisėtiems interesams apsaugoti. 3. Profiliavimas, sukeliantis fizinių asmenų diskriminaciją remiantis 10 straipsnyje nurodytais specialių kategorijų asmens duomenimis, draudžiamas pagal Sąjungos teisę.</p> | <p>9 str. 1. Draudžiama remiantis tik automatiniu duomenų tvarkymu, įskaitant profiliavimą, priimti sprendimą, dėl kurio duomenų subjektui kyla neigiamų teisinių pasekmių arba kuris jam turi didelės įtakos, išskyrus atvejus, kai tai leidžiama pagal Europos Sąjungos ar Lietuvos Respublikos teisės aktus, kurie taikomi duomenų valdytojui ir kuriuose nustatytos tinkamos duomenų subjekto teisių ir laisvių apsaugos priemonės, bent jau teisė iš duomenų valdytojo reikalauti žmogaus įsikišimo. 2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodyti sprendimai negali būti grindžiami šio įstatymo 8 straipsnyje nurodytais specialių kategorijų asmens duomenimis, nebent yra nustatytos tinkamos priemonės duomenų subjekto teisėms ir laisvėms bei teisėtiems interesams apsaugoti. 3. Draudžiamas profiliavimas, lemiantis fizinių asmenų diskriminaciją remiantis šio įstatymo 8 straipsnyje nurodytais specialių kategorijų asmens duomenimis.</p> | <p>Atitinka</p> |

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

2021 m. gegužės 9 d.
Vilnius

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas),

Teisės mokyklos Tarptautinės teisės programos

(fakulteto / instituto, programos pavadinimas)

Studentė Virginija Poškaitienė,

(vardas, pavardė)

patvirtinu, kad šis magistro baigiamasis darbas

„BIOMETRINIŲ DUOMENŲ TVARKYMO TEISĖSAUGOS TIKSLAIS NACIONALINĖSE
DUOMENŲ BAZĖSE REGLAMENTAVIMO PROBLEMATIKA“:

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;
2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
3. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų

metodiniais nurodymais.

Man žinoma, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už akademinės etikos pažeidimą.

Virginija Poškaitienė